

MER Scheveningen Haven Achtergronddocument ecologie

projectnr. 250854
revisie 2.0
4 juni 2013

auteur(s)

Christel Schellingen
Wineke Straatsma

Opdrachtgever

Gemeente Den Haag
Postbus 12600
2500 DJ 's-Gravenhage

datum vrijgave
4 juni 2013

beschrijving revisie
Definitief

goedkeuring
drs. H.W. Lindeboom

vrijgave
ir. H.A.M. van de Wetering

Datum van uitgave: 4 juni 2013

Contactadres:

Beneluxweg 7
4904 SJ Oosterhout
Postbus 40
4900 AA Oosterhout

Copyright © 2013 **Ingenieursbureau Oranjewoud**

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.

Inhoud

blz.

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding.....	3
1.2	Doel	4
1.3	Leeswijzer	4
2	Beleidskader	5
2.1	Internationaal en Europees beleid	5
2.1.1	<i>Internationale verdragen</i>	<i>5</i>
2.1.2	<i>Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn</i>	<i>5</i>
2.1.3	<i>Biodiversiteitsbeleid Europa.....</i>	<i>5</i>
2.2	Nationaal beleid.....	6
2.2.1	<i>Beschermde gebieden volgens de Natuurbeschermingswet 1998</i>	<i>6</i>
2.2.2	<i>Ecologische Hoofdstructuur (EHS)</i>	<i>6</i>
2.2.3	<i>Flora- en faunawet.....</i>	<i>7</i>
2.2.4	<i>Rode lijst-soorten</i>	<i>8</i>
2.3	Provincie Zuid-Holland	8
2.3.1	<i>Compensatiebeginsel Zuid-Holland (Provincie Zuid- Holland 2012)</i>	<i>9</i>
2.3.2	<i>Natuurbeheerplan Zuid-Holland 2013 (Provincie Zuid-Holland, 2012)</i>	<i>10</i>
2.3.3	<i>Structuurvisie 'Visie op Zuid-Holland' (Provincie Zuid-Holland, 2012).....</i>	<i>10</i>
2.4	Gemeente Den Haag	11
3	Voorgenomen activiteit.....	15
3.1	Inleiding	15
3.2	Voorkeursalternatief.....	15
3.2.1	<i>Herontwikkeling Scheveningen Haven (Stedenbouwkundig plan)</i>	<i>15</i>
3.2.2	<i>Overige bouwontwikkelingen in het bestemmingsplan.....</i>	<i>20</i>
3.3	Varianten	21
3.4	Planning	22
3.5	Referentiesituatie	23
4	Huidige situatie	25
4.1	Inleiding	25
4.2	Natura 2000-gebieden	25
4.2.1	<i>Natura 2000-gebied Westduinpark & Wapendal</i>	<i>26</i>
4.2.2	<i>Natura 2000-gebied Solleveld & kapittelduinen</i>	<i>28</i>
4.2.3	<i>Natura 2000-gebied Meijendel & Berkheide</i>	<i>30</i>
4.3	EHS.....	32
4.4	Beschermde soorten (Flora- en Faunawet en Rode Lijstsoorten)	34
4.5	Groen in de wijk.....	40
4.6	Biodiversiteit.....	41
5	Beoordelingsmethodiek	43
5.1	Beoordelingskader MER.....	43
5.2	Toelichting Groen in de Wijk	45
5.3	Toelichting beoordeling Natura 2000	45
5.4	Toelichting beoordeling EHS	45
5.5	Toelichting beoordeling Flora- en faunawet en Rode lijst soorten	46

5.6	Toelichting beoordeling biodiversiteit.....	46
6	Ingreep – effectanalyse	49
6.1	Ruimtebeslag en versnippering	49
6.2	Geluid	49
6.3	Licht	50
6.4	Recreatie.....	50
6.5	Stikstofdepositie	50
6.6	Vernatting / verdroging	51
6.7	Verontreiniging	51
7	Effectbeschrijving.....	53
7.1	Groen in de wijk.....	53
7.2	Natura 2000-gebieden	53
7.3	EHS.....	54
7.3.1	<i>Westduinpark en Bosjes van Poot</i>	<i>55</i>
7.3.2	<i>Zorgvliet.....</i>	<i>56</i>
7.3.3	<i>Mogelijkheden ontwikkeling EHS.....</i>	<i>57</i>
7.3.4	<i>Conclusie effecten EHS</i>	<i>57</i>
7.4	Beschermde soorten	59
7.4.1	<i>Samenvatting Beoordeling Flora- en faunawet en rode lijstsoorten.....</i>	<i>66</i>
7.5	Biodiversiteit.....	68
8	Conclusies.....	71
9	Leemten in kennis en aanzet evaluatieprogramma	75
	Bronnen	77

Afzonderlijk rapport: Mitigatieplan

1 Inleiding

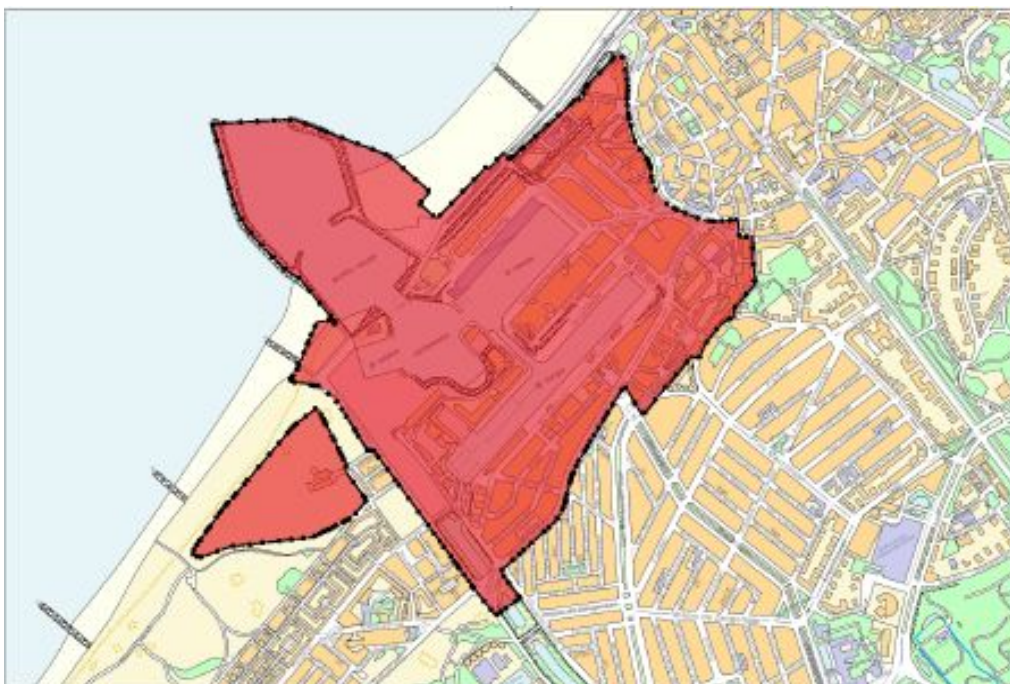
1.1 Aanleiding

Het project Scheveningen Haven betreft de (her)ontwikkeling van het haventerrein, in het bijzonder het Norfolk-terrein, het Zuidelijk Havenhoofd en het Noordelijk Havenhoofd. De (her)ontwikkeling heeft als doel om van Scheveningen Haven een authentiek stedelijk centrum te maken, met een mix van visserijbedrijvigheid, horeca, leisure, sport en wonen. Voor de (her)ontwikkeling van Scheveningen-Haven werkt de gemeente Den Haag samen met het consortium ASR Vastgoedontwikkeling/Malherbe Groep en de lokale visserijsector.

Figuur 1-1 Overzichtsfoto Scheveningen Haven

Om de ontwikkelingen in Scheveningen Haven mogelijk te maken wordt een nieuw bestemmingsplan Scheveningen Haven opgesteld en een m.e.r.-procedure doorlopen.

Figuur 1-2 Plangebied bestemmingsplan Scheveningen Haven

1.2 Doel

Het algemene doel van een m.e.r.-procedure is om het milieubelang vroegtijdig en volwaardig in de plan- en besluitvorming te betrekken. Het milieueffectrapport (MER) geeft inzicht in de (mogelijke) milieueffecten van de ontwikkelingen in Scheveningen Haven. Door deze milieueffecten in een vroeg stadium in beeld te brengen is het mogelijk om verschillende alternatieven af te wegen en keuzes te maken. Hierdoor krijgt het milieubelang een volwaardige plaats in de besluitvorming. Een belangrijk onderdeel van de milieueffecten bij de ontwikkelingen in Scheveningen Haven zijn de effecten op de aanwezige natuurwaarden in en nabij het plangebied.

Doel achtergronddocument ecologie

Het achtergronddocument:

- Geeft inzicht in de (mogelijke) effecten op de omliggende Natura 2000-gebieden (samenvatting van de Passende beoordeling);
- Geeft inzicht in de (mogelijke) effecten op de beschermde gebieden in het kader van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS);
- Geeft inzicht in de (mogelijke) effecten op soorten welke zijn beschermd in het kader van de Flora- en faunawet en de Rode Lijstsoorten;
- Geeft inzicht in de (mogelijke) effecten op groen in de wijk en de gemeentelijke groenstructuren;
- Draagt mogelijkheden en kansen aan om de biodiversiteit in het zoekgebied te vergroten.

1.3 Leeswijzer

Het achtergronddocument is als volgt opgebouwd:

- In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de relevante beleidskaders welke betrekking hebben op natuur;
- In hoofdstuk 3 wordt de voorgenomen ingreep beschreven;
- In hoofdstuk 4 is de beoordelingsmethodiek die voortkomen uit de verschillende beleidskaders van de Natuurbeschermingswet 1998 (Natura 2000), Ecologische Hoofdstructuur (EHS), de Flora en faunawet, de Rode lijstsoorten en de gemeentelijke groenstructuren;
- In hoofdstuk 5 zijn de aanwezige natuurwaarden (flora en fauna) in de huidige situatie beschreven;
- In hoofdstuk 6 vindt de ingreep - effectanalyse plaats. Hierbij wordt gekeken welke effecten de voorgenomen ontwikkelingen kunnen hebben op de aanwezige natuurwaarden;
- In hoofdstuk 7 vindt de effectbeschrijving op de aanwezige natuurwaarden plaats, waarbij onderscheid gemaakt is tussen Natura 2000-gebieden, EHS-gebieden, gemeentelijk groenstructuren, Flora- en faunawet en de Rode Lijstsoorten;
- In hoofdstuk 8 zijn conclusie getrokken;
- In hoofdstuk 9 zijn de leemten in kennis en een aanzet tot evaluatie en monitoring beschreven;
- In hoofdstuk 10 zijn de gebruikte bronnen weergegeven.

2 Beleidskader

2.1 Internationaal en Europees beleid

2.1.1 *Internationale verdragen*

De eerste wereldwijde afspraken op het gebied van biodiversiteit vonden plaats in de *Convention on Biological Diversity* (CBD) in 1992. In 2000 is het Cartagena Protocol on Biodiversity vastgesteld, waarin de afspraken werden gespecificeerd. In 2002 is wereldwijd afgesproken dat in 2010 het verlies aan biodiversiteit significant lager moest zijn dan in 2002. In Aichi, Japan in 2010 is afgesproken dat de snelheid van het verlies aan biodiversiteit in 2020 op zijn minst is gehalveerd en waar mogelijk tot nu gereduceerd, samen met een aantal minder specifieke doelen:

- Doel A: het aanpakken van onderliggende doelen van biodiversiteitsverlies door biodiversiteit een centraal thema te laten zijn voor overheid en samenleving;
- Doel B: verminderen van de directe druk op biodiversiteit en promoten van duurzaamheid;
- Doel C: verbeteren van de staat van biodiversiteit door het beschermen van ecosystemen, soorten en genetische diversiteit;
- Doel D: verbeteren van de voordelen voor iedereen van biodiversiteit en ecosysteemdiensten;
- Doel E: verbeteren van implementatie door 'participatory planning', kennismanagement en capaciteitsopbouw.

In 2012 is dit doel herbevestigd. Nederland heeft, als lid van de Europese Unie, deze afspraken ondertekend.

2.1.2 *Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn*

De Europese Vogelrichtlijn (Richtlijn 79/409/EEG) en Habitatrichtlijn (Richtlijn 92/33/EEG) hebben tot doel de bescherming van (vogel)soorten en hun natuurlijke habitats. Elke lidstaat is verplicht om speciale beschermingszones (SBZ's) aan te wijzen, die samen één Europees netwerk van natuurgebieden vormen: "Natura 2000". Tot voor kort speelde de Vogel- en Habitatrichtlijn een belangrijke rol in het Nederlandse rechtssysteem. Het beschermingsregime van artikel 6 Habitatrichtlijn, dat ook voor de Vogelrichtlijn gold, had namelijk rechtstreekse werking. Dit betekent dat Nederlandse burgers het handelen in strijd met de bepalingen uit artikel 6 van de Habitatrichtlijn bij de Nederlandse rechter konden aanvechten. Met de implementatie van de bepalingen uit de Vogel- en Habitatrichtlijn in onze nationale wetgeving is een einde gekomen aan de rechtstreekse werking van de Vogel- en Habitatrichtlijn. De soortenbescherming is nu verankerd in de Flora- en faunawet, de gebiedsbescherming in de Natuurbeschermingswet 1998.

2.1.3 *Biodiversiteitsbeleid Europa*

In de jaren negentig heeft de EU de afspraken en het Cartagena Protocol via diverse besluiten geïmplementeerd. Onder andere CITES en CMS (Convention on Migratory Species) komen hieruit voort. De EU heeft zich recent tevens gecommitteerd aan de afspraken die gemaakt zijn in Aichi, waaronder halvering van de snelheid van het verlies aan biodiversiteit. Om dat doel te halen wordt bestaande wetgeving versterkt en worden nieuwe biodiversiteitsinitiatieven (regelgeving en projecten) ontwikkeld. De basis van het Europese beleid ter bescherming van de biodiversiteit is het internationale Natura 2000-netwerk, via de Habitatrichtlijn en de Vogelrichtlijn. Ook Europese subsidieregelingen als LIFE+ focussen vaak op biodiversiteit. Verder heeft de Europese Commissie in 2011 de 'Biodiversiteitsstrategie 2020' vastgesteld, welke in 2012 door het Europees Parlement is goedgekeurd. Deze strategie gaat verder dan alleen het overnemen van de doelen van Aichi (het stoppen van het verlies aan biodiversiteit in 2010), maar bevat ook een visie voor 2050, welke luidt dat de Europese biodiversiteit beschermd en hersteld is op een wijze dat catastrofale veranderingen als gevolg van biodiversiteitsverlies zijn vermeden. De strategie zal in de loop van de tijd worden geïmplementeerd in andere sectorale wetgeving.

2.2 Nationaal beleid

2.2.1 *Beschermde gebieden volgens de Natuurbeschermingswet 1998*

De Natuurbeschermingswet biedt de juridische basis voor de aanwijzing van en de vergunningverlening met betrekking tot te beschermen natuurgebieden. Hierbij worden drie typen gebieden onderscheiden:

- Natura 2000-gebieden. Dit zijn de gebieden die zijn aangewezen als Speciale Beschermingszone (Natura 2000-gebied) in het kader van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn;
- Beschermde natuurmonumenten. Dit zijn de gebieden die onder de oude Natuurbeschermingswet waren aangewezen als Staatsnatuurmonument of Beschermde natuurmonument. De status van Beschermde natuurmonument vervalt als een gebied tevens deel uitmaakt van een Natura 2000 gebied;
- Gebieden die de minister van LNV aanwijst ter uitvoering van verdragen of andere internationale verplichting zoals wetlands.

In de Natuurbeschermingswet 1998 zijn de bepalingen van de Vogelrichtlijnen de Habitatrichtlijn ten aanzien van gebiedsbescherming geïmplementeerd. Voor vogelsoorten van bijlage I, voor vogels die geregeld in ons land voorkomen en voor soorten van bijlage 2 van de Habitatrichtlijn zijn beschermde gebieden (Natura 2000-gebieden) aangewezen (EL&I). Voor deze soorten moeten speciale beschermingsmaatregelen worden getroffen. Eén van deze maatregelen is het aanwijzen van beschermde gebieden (Natura 2000-gebieden). De Natuurbeschermingswet is van toepassing op deze gebieden.

Conform artikel 19 j van de Natuurbeschermingswet geldt dat ook voor plannen die, gelet op de instandhoudingsdoelstelling voor een Natura 2000 gebied, de kwaliteit van de natuurlijke habitats van soorten in dat gebied kan verslechteren of een significant verstorend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen, rekening moet worden gehouden met de gevolgen die het plan kan hebben voor het gebied en met het voor dat gebied vastgestelde beheerplan.

Het bestuursorgaan dient alvorens het plan vast te stellen een passende beoordeling van de gevolgen voor het gebied op te stellen waarbij rekening wordt gehouden met de instandhoudingsdoelstelling van dat gebied. Dat betekent dat de structuurvisie getoetst moet worden aan de Natuurbeschermingswet 1998. Op basis van artikel 7.2a van de Wet milieubeheer is de passende beoordeling onderdeel van het MER.

2.2.2 *Ecologische Hoofdstructuur (EHS)*

Een belangrijk instrument voor de realisatie van de biodiversiteitsdoelstellingen is de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). De EHS is een netwerk van natuurgebieden, agrarische beheersgebieden en verbindingzones. Hierbinnen kan de uitwisseling van soorten plaatsvinden en wordt de instandhouding van de biodiversiteit ondersteund. De landelijke doelstellingen voor de EHS zijn verder uitgewerkt in de Nota Ruimte (2004) en de Agenda Vitaal Platteland (2004).

Elke provincie heeft van het Rijk een taakstelling meegekregen om voor 2018 nieuwe natuur te realiseren en de huidige natuur te behouden. Om de doelstellingen te kunnen bereiken worden natuurgebieden veiliggesteld door middel van wetgeving, verwerving, inrichting en beheer en worden sommige landbouwgronden natuurvriendelijk beheerd. De EHS bestaat uit bestaande natuurgebieden (zoals duinen, heiden, bossen, landgoederen), nieuwe natuur op landbouwgrond en agrarische gebieden die zodanig beheerd worden dat natuur- en landschapswaarden worden behouden en versterkt.

Herijking EHS

Het kabinet wil vanwege bezuinigingen de Ecologische Hoofdstructuur herijkt realiseren en de verantwoordelijkheid voor het natuurbeleid verder decentraliseren naar de provincies. Daarom worden de provincies vanaf 2014 verantwoordelijk voor de EHS. Tijdens het kabinet Rutte-Verhagen is het jaartal waarin de herijkte EHS klaar dient te zijn opgeschoven van 2018 tot 2021. In het regeerakkoord van 29 oktober 2012 herstelt het nieuwe kabinet de ambitie om te komen tot een robuust netwerk van natuurgebieden. Daarbij zet het kabinet in op een robuuste EHS, waarbij de internationale

doelen leidend zijn. Het kabinet wil in overleg met betrokkenen, in het bijzonder met de provincies als gebiedsregisseur, afspraken maken over het tempo, tijdpad, de begrenzing van de EHS en de inzet van middelen.

2.2.3 Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet, die in april 2002 in werking is getreden, beschermt een groot aantal planten- en diersoorten (waaronder vrijwel alle gewervelde dieren en een aantal planten). In artikel 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet is opgenomen welke handelingen niet toegestaan zijn. De voorgenomen ontwikkelingen kunnen in sommige situaties strijdig zijn met de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet. In sommige gevallen is het mogelijk het plan zo uit te voeren dat overtreding van de genoemde verbodsbepalingen niet aan de orde is (zie verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet).

Wanneer dit niet mogelijk blijkt te zijn, moet een ontheffing aangevraagd worden, die alleen onder bepaalde voorwaarden kan worden verstrekt.

Verbodsbepalingen Flora- en faunawet

- Artikel 8. Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.
- Artikel 9. Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
- Artikel 10. Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.
- Artikel 11. Het is verboden nesten, hollen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.
- Artikel 12. Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

In een aantal gevallen is het mogelijk vrijstelling of ontheffing te verkrijgen voor het overtreden van de verbodsbepalingen uit artikel 8 tot en met 12. Dit is afhankelijk van het niveau van de bescherming van de aanwezige beschermde soorten en van het type handeling. In een Algemene Maatregel van Bestuur zijn voor 3 tabellen met soorten en alle vogels verschillende beschermingsregimes vastgesteld. Per ingreep, tabel en verbodsbepaling is vastgesteld of een vrijstelling geldt, of voor de vrijstelling volgens een vastgestelde en goedgekeurde gedragscode gewerkt moet worden of dat ontheffing aangevraagd moet worden (zie figuur 7.1).

Voor soorten van tabel 2 geldt bij ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling voor artikel 8 t/m 12 mits activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de minister van EL&I goedgekeurde gedragscode. Deze gedragscode moet door een sector of ondernemer zelf opgesteld worden en ingediend voor goedkeuring. Een initiatiefnemer mag gebruik maken van door anderen opgestelde en goedgekeurde gedragscodes. Zolang de aanvrager niet beschikt over een gedragscode zal ook voor tabel 2 soorten via een lichte toets een ontheffing aangevraagd moeten worden. In een lichte toets dient aangetoond te worden dat het voortbestaan van de soort niet in gevaar komt.

Voor soorten van tabel 3 is bij een ruimtelijke ontwikkeling via een uitgebreide toets een ontheffing nodig. Een ontheffingsaanvraag voor deze soorten wordt getoetst aan drie criteria:

1. er is sprake van een bij de wet genoemd belang (onder andere uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling);
2. er is geen variant;
3. doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort. Deze drie criteria vormen de zogenaamde uitgebreide toets.

De drie criteria staan naast elkaar en niet na elkaar (aan alle drie moet voldaan zijn). Tot tabel 3 behoren alle soorten van de Europese Habitatrichtlijn aangevuld met soorten die in Nederland kwetsbaar en

zeldzaam zijn. Vogels zijn niet opgenomen in tabel 1 t/m 3 van de Flora- en faunawet; alle vogels zijn in Nederland gelijk beschermd. Werkzaamheden of gebruik van ruimte waarbij vogels worden gedood of verontrust, of waardoor hun nesten of vaste rust- of verblijfplaatsen worden verstoord zijn verboden.

Tijdens werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met het broedseizoen. Verblijfplaatsen van vogels, die hun verblijfplaats het hele jaar gebruiken, zijn jaarrond beschermd. Slechts een beperkt aantal soorten bewoont het nest permanent of keer elk jaar terug naar hetzelfde nest. Deze soorten staan vermeld in categorie 1 t/m 4 van de 'Aangepaste lijst van jaarrond beschermde vogelnesten' (Ministerie van EL&I, 2009). Indien de werkzaamheden effect hebben op deze soorten is een ontheffing nodig. Voor vogels kan alleen een ontheffing worden verleend op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn. Dit zijn:

- bescherming van flora en fauna (b);
- veiligheid van het luchtverkeer (c);
- volksgezondheid of openbare veiligheid (d).

De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat om een nieuw nest te maken. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik zijn alleen tijdens het broedseizoen beschermd. Voor deze soorten¹ is geen ontheffing nodig, indien werkzaamheden buiten het broedseizoen plaatsvinden of maatregelen zijn getroffen om te voorkomen dat deze soorten zich vestigen tijdens het broedseizoen. Buiten het broedseizoen mag van deze soorten het nest worden verplaatst of verwijderd.

2.2.4 Rode lijst-soorten

Soorten zijn opgenomen in Rode lijsten als ze worden bedreigd in hun voortbestaan. Deze lijsten omvatten verdwenen, ernstig bedreigde, bedreigde, kwetsbare en gevoelige planten en dieren in Nederland, verdeeld over achttien soortgroepen. Maatgevend voor plaatsing op deze lijst is mede de mate van afname van een soort in de afgelopen jaren. De Rode lijst biedt echter geen bescherming zoals de Flora- en faunawet dat doet. Voor het Ministerie van LNV zijn de Rode lijsten mede richtinggevend voor het te voeren natuurbeleid. Het Ministerie streeft ernaar dat een volgende Rode lijst, die per soortgroep elke tien jaar verschijnt, kleiner zal zijn dan de huidige lijst. Hiertoe stimuleert het Ministerie dat bij bescherming en beheer van gebieden rekening wordt gehouden met de Rode lijst-soorten, en dat zo nodig en zo mogelijk aanvullende soortgerichte maatregelen zullen worden genomen. Van de verschillende overheden en terreinbeherende organisaties mag worden verwacht dat zij bij beleid en beheer rekening houden met de Rode lijsten (Ministerie van LNV, 2004). In de Rode lijst worden diverse categorieën onderscheiden:

- ernstig bedreigd (EB): zeer sterk afgenomen en nu zeer zeldzaam;
- bedreigd (BE): sterk afgenomen en nu zeldzaam tot zeer zeldzaam, of zeer sterk afgenomen en nu zeldzaam;
- kwetsbaar (KW): matig afgenomen en nu vrij tot zeer zeldzaam, of sterk tot zeer sterk afgenomen en nu vrij zeldzaam;
- gevoelig (GE): stabiel of toegenomen maar zeer zeldzaam, of sterk tot zeer sterk afgenomen, maar nog algemeen.

2.3 Provincie Zuid-Holland

Het provinciale beleid is gericht op het bevorderen en in stand houden van natuurwaarden en van landschappelijke en cultuurhistorische waarden. Gestreefd wordt naar een toename van de oppervlakte en naar een verbetering van de kwaliteit van natuur en landschap. Hierbij gaat het zowel over natuur in natuurgebieden, als om het stimuleren van natuur- en landschapswaarden daar buiten. Daarnaast wil de

¹ Een deel van deze soorten zijn ondergebracht in categorie 5 van de 'Aangepaste lijst van jaarrond beschermde vogelnesten' (Ministerie van EL&I, 2009). Hoewel het onderbrengen van deze soorten op deze lijst anders doet vermoeden is de vaste rust- en verblijfplaats van deze vogels niet jaarrond beschermd. Dit betreffen namelijk vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor gebroed hebben of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

provincie het duurzaam beheer van de groene ruimte bevorderen door o.a. een betere afstemming tussen natuur-, landschap- en recreatiebeheer op basis van integrale samenwerking en het betrekken van particuliere ondernemers bij het beheer.

Het plangebied voor Scheveningen Haven ligt nabij enkele EHS-gebieden. De begrenzing van de EHS is aangegeven in de Verordening Ruimte. De realisatie van de EHS is aangemerkt als een nationaal en provinciaal belang met als doel de bescherming, instandhouding en verdere ontwikkeling van de biodiversiteit.

Binnen EHS-gebieden geldt het 'nee, tenzij'-regime en kan op gebiedsniveau de saldobenadering worden toegepast. Nieuwe plannen, projecten of handelingen binnen en in de nabijheid van deze gebieden zijn niet toegestaan indien deze de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied significant aantasten, tenzij er geen reële alternatieven zijn én er sprake is van redenen van groot openbaar belang (het 'nee, tenzij'-regime). De wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS zijn gekoppeld aan de natuurdoelen voor een gebied. Om te kunnen bepalen of de wezenlijke kenmerken en waarden van een gebied al dan niet significant worden aangetast door plannen, projecten of handelingen zal de initiatiefnemer hiernaar onderzoek moeten verrichten. Wordt een plan of project na afweging van belangen toch toegestaan, dan moet een besluit worden genomen over mitigerende en compenserende maatregelen. Deze natuurdoelen zijn te vinden in het 'Natuurbeheerplan Zuid-Holland (2012)'. Bij het 'nee, tenzij'-regime worden plannen, projecten of handelingen afzonderlijk beoordeeld. Om een meer ontwikkelingsgerichte aanpak te bevorderen kan -onder voorwaarden- op gebiedsniveau een 'nee, tenzij'-afweging worden gemaakt (saldobenadering). Dit kan wanneer een combinatie van projecten of handelingen wordt ingediend die tevens tot doel heeft de kwaliteit en/of kwantiteit van de EHS op gebiedsniveau per saldo te verbeteren.

Externe werking

In een motie (Schreier-Pierik e.a., TK 2004-2005, 29 576, nr 4) is verzocht om het 'Nee, tenzij'-regime niet van toepassing te laten verklaren op gebieden buiten de EHS. Deze motie is ten uitvoer gebracht waardoor het 'Nee, tenzij'-regime uitsluitend geldt voor gebieden binnen de begrenzing van de EHS (Nota ruimte, paragraaf 3.3.5.1). Het plangebied voor de bebouwing ligt geheel buiten de EHS. Het zenderpark ligt wel binnen de EHS.

Herijking EHS

Vanwege bezuinigingen bij de rijksoverheid is de provincie Zuid-Holland de ligging van de EHS aan het aanpassen (de herijking). Het doel van deze herijking is een ecologisch betere, financieel haalbare en sneller realiseerbare EHS. Bij de herijking zijn gebieden uit de EHS gehaald waarvan de ecologische waarde niet groot genoeg is of de aankoop niet haalbaar (te duur of niet te koop). De nieuwe gebieden die aan de EHS zijn toegevoegd, bieden juist ecologische kansen of kansen op versnelde of goedkopere aanleg. De EHS kan hiermee sneller en goedkoper worden gerealiseerd, onder andere omdat gezocht is naar combinaties met andere functies zoals waterbergingen.

2.3.1 Compensatiebeginsel Zuid-Holland (Provincie Zuid- Holland 2012)

De vigerende beleidsregel Compensatiebeginsel Natuur en Landschap Zuid-Holland dateert uit 1997. In zowel de streekplannen en de Nota Regels voor Ruimte als in deze beleidsregel is destijds vastgelegd in welke gebiedscategorieën het compensatiebeginsel van toepassing was. Deze komen niet meer helemaal overeen met het huidige provinciale ruimtelijk beleid en sluiten niet goed meer aan op de gebieden en kwaliteiten die in de structuurvisie zijn opgenomen en als provinciaal belang zijn aangemerkt. In de praktijk is verder gebleken dat de uitvoeringsregels voor dit compensatiebeleid op onderdelen onduidelijk zijn of om toelichting vragen. Daarnaast moet het "Beleidskader Spelregels EHS" worden toegepast (toegezegd in IPO-verband). Daarom is een herziening van deze beleidsregel uitgewerkt.

In een dynamische omgeving is het niet te vermijden dat er toch plannen ontwikkeld worden die inbreuk doen op te beschermen waarden. In het algemeen wordt er bij ontwikkelingen gevraagd om

een goede landschappelijke inpassing. Voor een aantal categorieën gebieden wordt daarboven compensatie van het verlies aan waarden geëist. In Zuid-Holland gaat het dan om:

- de Ecologische Hoofdstructuur;
- de belangrijke weidevogelgebieden;
- de recreatiegebieden in de Zuidvleugel;
- de karakteristieke landschapselementen.

In deze gebieden zijn geen nieuwe (ruimtelijke) ontwikkelingen toegestaan die een significant negatief effect hebben op de wezenlijke kenmerken en waarden van het gebied tenzij daarmee een groot openbaar belang gediend is en er geen reële alternatieven voorhanden zijn. In dat geval moet de schade zoveel mogelijk beperkt worden door het treffen van mitigerende maatregelen en moet de resterende schade gecompenseerd worden. In het algemeen vindt de compensatie plaats:

- aansluitend aan of nabij het aangetaste gebied, met dien verstande dat een duurzame situatie ontstaat;
- door realisering van kwalitatief gelijkwaardige waarden of fysieke compensatie op afstand van het gebied als fysieke compensatie aansluitend aan of nabij het gebied niet mogelijk is, of
- op financiële wijze als zowel fysieke compensatie als compensatie door kwalitatief gelijkwaardige waarden op korte termijn redelijkerwijs onmogelijk is.

De compensatieverplichting voor gebieden in de Ecologische Hoofdstructuur is conform de AMvB Ruimte geregeld in artikel 5 van de verordening. Het compensatiebeginsel is niet van toepassing op ontwikkelingen binnen het huidige agrarische grondgebruik in belangrijke weidevogelgebieden (zoals intensivering van het graslandgebruik, de aanleg van kavelpaden, slootdempingen, ruwvoederteelt en de nieuwbouw of uitbreiding van boerderijen), op de vestiging of uitbreiding van (zeer) intensieve vormen van dagrecreatie in recreatiegebieden (mits wordt voldaan aan de voorwaarden in art 3 van de verordening) en op de aantasting van karakteristieke landschapselementen voor zover gelegen binnen de bebouwingscontouren of agrarische bouwpercelen. In het gehele landelijke gebied komen karakteristieke landschapselementen voor die beschermd moeten worden. Door de kleinschaligheid is het bestemmingsplan het aangewezen planniveau om daarvoor het compensatiebeginsel vast te leggen.

De wijze waarop het compensatiebeginsel bij (ruimtelijke) ingrepen in de EHS, belangrijke weidevogelgebieden, recreatiegebieden en karakteristieke landschapselementen moet worden toegepast en de stappen die in een compensatieprocedure moeten worden doorlopen, staan ook in de herziening van het compensatiebeginsel natuur, recreatie en landschap (2012).

2.3.2 *Natuurbeheerplan Zuid-Holland 2013 (Provincie Zuid-Holland, 2012)*

Het natuurbeheerplan vormt een belangrijk instrument voor de realisering van het Rijks- en Provinciaal natuur- en landschapsbeleid. In het beleidsplan worden de diverse beleidskaders geschetst waar het plan uitvoering aan geeft of een raakvlak mee heeft. Dit plan geeft specifiek uitvoering aan de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). In het kader van de EHS zijn nieuwe natuurgebieden begrensd en is de kwaliteit van de bestaande natuurgebieden en het agrarisch natuur- en landschapsbeheer door het aangeven van natuurdoelen verbeterd. Het plan maakt duidelijk wat de kaders zijn op grond waarvan subsidie kan worden aangevraagd voor natuurbeheer, agrarisch natuurbeheer, particulier beheer en landschapsonderhoud. Per gebied is de begrenzing aangegeven van het natuurgebied of het beheergebied, de natuurdoelen en de subsidiabele beheertypen.

2.3.3 *Structuurvisie 'Visie op Zuid-Holland' (Provincie Zuid-Holland, 2012)*

De EHS in de provincie Zuid-Holland is begrensd in de provinciale structuurvisie. De voornaamste ambities die de provincie zich heeft opgelegd omtrent de EHS zijn als volgt gedefinieerd:

- Voortvarend, compleet en klimaatbestendig ontwikkelen en beschermen van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) met inbegrip van het Europese netwerk van natuurgebieden (Natura2000).
- Realiseren van nieuwe natuur om de kerngebieden in de Ecologische Hoofdstructuur te vergroten, de samenhang daartussen te versterken en de natuurkwaliteit daarvan te verbeteren, bijvoorbeeld door de Groene Ruggengraat en Deltanatuur.
- Belangrijke weidevogelgebieden beschermen.

- De water- en milieukwaliteit in natuurgebieden verbeteren.
- Biodiversiteit van flora en fauna als drager voor een ecologisch duurzaam landschap.
Natuurwaarden buiten de Ecologische Hoofdstructuur veilig stellen, zoals de belangrijke gebieden voor weidevogels en overwinterende ganzen met voortzetting van het huidige agrarisch grondgebruik.
- Ecologische Hoofdstructuur waar mogelijk beter benutten voor recreatie.

De Ecologische Hoofdstructuur bestaat uit de bestaande bos- en natuurgebieden, landgoederen, nieuwe natuurgebieden, robuuste ecologische verbindingen, de grote wateren en de Noordzee.

In de structuurvisie zijn tevens belangrijke weidevogelbeheergebieden weergegeven. Dit betreffen agrarische landschappen met een te beschermen functie voor weidevogels. In het Compensatiebeginsel natuur, recreatie en landschap worden deze gebieden op een vergelijkbare wijze als overige EHS-gebieden beschermd.

2.4 Gemeente Den Haag

Structuurvisie Den Haag 2020, 'Wereldstad aan Zee' (2005)

In de Structuurvisie Den Haag 2020 zijn de ambities en opgaven aangegeven voor het ruimtelijk beleid op de middellange en de lange termijn. Den Haag wil zich nadrukkelijker dan voorheen richten op profilering en samenwerking binnen de diverse stedelijke netwerken, zoals de Haagse agglomeratie, de West-Hollandse steden en de Deltametropool. Daarbij zijn vier onderscheidende thema's benoemd: "Stad in de wereld" en "Wereld in de stad", die verwijzen naar het internationale karakter van Den Haag en haar bevolking; en "Stad aan zee" en "Stad in de delta" die refereren aan de unieke ligging. Met deze thema's kiest het gemeentebestuur voor verdere uitbouw van Den Haag als internationale stad van recht en vrede en voor de profilering als regeringsstad. Daarnaast is er nadrukkelijk aandacht voor de benutting van de culturele diversiteit in de samenleving, voor een optimale benutting van de ligging aan zee en voor een sterke stad binnen de regio.

Binnen de bestaande stad zal dit, in voorkomende situaties, leiden tot herprioritering van de bestemmingen (verlies aan groen) en/of intensivering van het gebruik van het bestaande groen. Beheer en onderhoud zullen hierop moeten worden aangepast. In de periferie van de stad, op de grens van stad en land, zal dit leiden tot een bundeling van bestemmingen en activiteiten binnen een relatief kleine oppervlakte. Er zal, in nauwe samenwerking met omliggende gemeenten, voldoende bedrijfsruimte worden gereserveerd en ontwikkeld. Hiervoor zijn met name locaties langs de A4 en A12 in beeld. Voor locaties langs de A4 zal rekening gehouden moeten worden met de bestaande groene functies in de Vlietzone en de verbinding met het groen rond Zoetermeer en Nootdorp. Beoogd wordt om organisaties van nationaal en internationaal niveau de gelegenheid te geven zich te versterken en uit te bouwen. Wellicht is het mogelijk om een sterkere ruimtelijke concentratie met bijbehorende ruimteclaims te realiseren of juist een gedeeltelijke spreiding naar andere (groen)gebieden te bewerkstelligen.

Leisure (vrijtijdsvoorzieningen) neemt een belangrijke plaats in binnen de Haagse economie. De binnenstad, Scheveningen en Kijkduin zijn de hoofdlocaties voor een concentratie van het leisure-aanbod. Daarnaast wordt ook gekeken naar de groene gebieden voor activiteiten die kwalitatief hoogwaardig en relatief kleinschalig zijn zoals een bijzondere tuin. Ook is er aandacht voor het aanleggen van fiets- en skateroutes en speelplekken op de korte termijn en health/fitness op de langere termijn.

Groenbeleidsplan voor het Haagse Groen 2005 – 2015 'Groen kleurt de stad' (2005)

Het Groenbeleidsplan is een leidraad voor inrichting, beheer en gebruik van het groen in de gemeente Den Haag. In het beleidsplan staat o.a. beschreven hoe belangrijk groen is voor de stad Den Haag, wat de waarde is van dit groen, waar het groen versterkt kan worden en waar realisatie van nieuw groen mogelijk is. De nadruk ligt vooral op de gezamenlijke verantwoordelijkheid van zowel de beheerder als de gebruiker van het groen (Gemeente Den Haag, 2005).

Het beleidsplan biedt een kader met zorgvuldig afgewogen doelstellingen en concreet gedefinieerde ambities. De opgestelde doelstellingen worden in het beleidsplan als volgt geformuleerd:
Het beleidsplan biedt een kader voor duurzaamheid bij inrichting, beheer en gebruik van groen waarbij meer en meer sprake zal zijn van een gezamenlijke verantwoordelijkheid van beheerder en gebruiker.
Het beleidsplan biedt een raamwerk waarbinnen keuzes kunnen worden gemaakt bij ruimtelijke ingrepen die van invloed zijn op het groen in de stad en bij veranderende maatschappelijke ontwikkelingen die van invloed zijn op de functies van het groen.

Uit de gedefinieerde doelstellingen vloeien de volgende ambities voort:

- Ruimte voor groen in en om de stad;
- Aandacht voor toegankelijkheid, gebruik en beleving van het groen;
- Duurzaamheid in inrichting, beheer en onderhoud van het groen;
- Samen het groen beheren.

De waarde van het groen in de stad Den Haag wordt overeen gestemd met de kwaliteitsniveau's zoals deze beschreven staan in de "Kadernota Openbare Ruimte". In een geautomatiseerd beheersysteem, ter beschikking van de gemeenste Den Haag, zijn de kwantitatieve gegevens van het groen, de normering naar kwaliteit en de relatie met het gebruik en de beleving van het groen samengebracht.

Het meest beeldbepalende en belangrijkste groen in de gemeente Den Haag is aangewezen als Stedelijke Groene Hoofdstructuur (SGH). Met het aanwijzen van een Stedelijke Groene Hoofdstructuur verplicht het gemeentebestuur zich om het groen dat deel uitmaakt van deze structuur op eenduidige en herkenbare wijze duurzaam in stand te houden. Zij doet dit door in bestemmingsplannen het groen dat deel uit maakt van de SGH, zowel in de planbeschrijving als in de voorschriften, ook als zodanig te omschrijven (Den Haag, 2005).

De SGH is onder andere opgebouwd uit de groengebieden en groenzones die behoren tot de landelijke, provinciale en regionale groenstructuren (vastgelegd in vigerend beleid op rijks, provinciaal en regionaal niveau) en zones die behoren tot de gemeentelijk vastgestelde ecologische verbindingzones.

In de Nota Stedelijke Ecologische Verbindingszones 2008-2018 is de Stedelijke Ecologische Hoofdstructuur van Den Haag aangegeven. Deze structuur sluit aan op de provinciale en nationale ecologische hoofdstructuur. De Stedelijke Ecologische Hoofdstructuur bestaat uit kerngebieden (de grote groengebieden) met daartussen de ecologische verbindingzones. De verbindingzones bestaan uit zo veel mogelijk aaneensluitend wijk- en buurtgroen. Er zijn twaalf ecologische verbindingzones in de stad onderscheiden. Per verbindingzone zijn het ambitieniveau, streefbeelden, doeltypen, doelsoorten, biotoopwensen en inrichtingseisen aangegeven (Bron; Gemeente Den Haag).

Gebiedsgericht milieubeleid gemeente Den Haag

Om milieu een plek te geven in ruimtelijke processen is door de gemeente het Gebiedsgericht Milieubeleid ontwikkeld. Met dit beleid wordt gestreefd naar een verbetering van de omgevingskwaliteit en milieukwaliteit. Daarnaast wordt ook naar kansen voor milieu gezocht. Om de gewenste kwaliteit te bereiken is de stad Den Haag opgedeeld in meerdere gebiedstypen, waaronder wonen, werken, gemengde gebieden, verkeerinfrastructuur en de groene hoofdstructuur, inclusief water. Ieder gebiedstype heeft een specifiek ambitieniveau voor de diverse milieuaspecten; bodem, externe veiligheid, geluid, lucht, mobiliteit, schoon, water en klimaat.

Met het vaststellen van milieuambities per gebiedstype wordt richting gegeven aan de kwaliteit die de verschillende onderdelen van het milieu op een bepaald tijdstip dienen te hebben. Het Gebiedsgericht Milieubeleid maakt onderscheid tussen drie verschillende ambitieniveaus:

1. Milieu Basis: ambities die aansluiten bij de bestaande wet- en regelgeving en het bestaande gemeentelijk beleid;
2. Milieu Extra: ambities die een stuk verder gaan dan het wettelijke minimum;
3. Milieu Maximaal: de maximaal haalbare ambitie voor een thema.

Ambities voor natuur uit het Gebiedsgericht Milieubeleid

	Milieu Basis	Milieu Extra	Milieu Maximaal
Algemene omschrijving	- Natuur ondergeschikt bij ontwikkelingen	- Natuur over het algemeen ondergeschikt, op enkele plaatsen leidend bij ontwikkelingen	- Natuur hoofdfunctie en leidend bij ontwikkelingen
Plantsoenen, parken en groengebieden	- Groen dicht bij gebruikers en afgestemd op wensen van gebruikers - In stand houden (en uitbreiden) groene trambanen	- Verhogen van de recreatie gebruikswaarde van sportcomplexen - Verbeteren van de natuurwaarde van het bestaande groen	- Groen kwalitatief en kwantitatief in stand houden - Behoud en versterking van de aanwezige waarden en betekenissen - Uitplaatsen functies die niet aan het (gebruik van het) groen zijn gerelateerd - Versterken zwakke plekken in groene structuur
Waterlopen	- Beschermen van muurvegetaties	- Verbeteren van de natuurwaarde, ruimtelijke en landschappelijke betekenis van het groen langs waterlopen - Aanleg van zachte oevers met een natuurlijke oevervegetatie	- Verbeteren van de natuurwaarde, ruimtelijke en landschappelijke betekenis van het groen langs waterlopen - Aanleg van zachte oevers met een natuurlijke oevervegetatie
Bomen	- Beschermen bomenlijnen - Beschermen bomen bovengronds en ondergronds - Behoud monumentale bomen	- Versterken bomenstructuur	- Versterken bomenstructuur

3 Voorgenomen activiteit

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de voorgenomen activiteiten beschreven, die het voorgenomen bestemmingsplan Scheveningen Haven mogelijk maakt. In hoofdlijnen gaat het om de volgende voorgenomen activiteiten:

- de herontwikkeling van Scheveningen Haven, conform het Stedenbouwkundig plan
- overige bouwontwikkelingen binnen het bestemmingsplan.

De voorgenomen activiteiten zijn onderverdeeld in een beschrijving van het voorkeursalternatief en een aantal varianten op het voorkeursalternatief. In het MER zijn de voorgenomen activiteiten nader toegelicht.

3.2 Voorkeursalternatief

3.2.1 *Herontwikkeling Scheveningen Haven (Stedenbouwkundig plan)*

Programma

Het programma voor de herontwikkeling van Scheveningen Haven is een verdere uitwerking van de Nota van Uitgangspunten voor Scheveningen Haven, vastgesteld door de gemeenteraad op 14 februari 2008. De voorgenomen ontwikkelingen zijn beschreven in het Stedenbouwkundig plan Scheveningen Haven, zoals dat door het College van B&W is vastgesteld op 17 februari 2012.

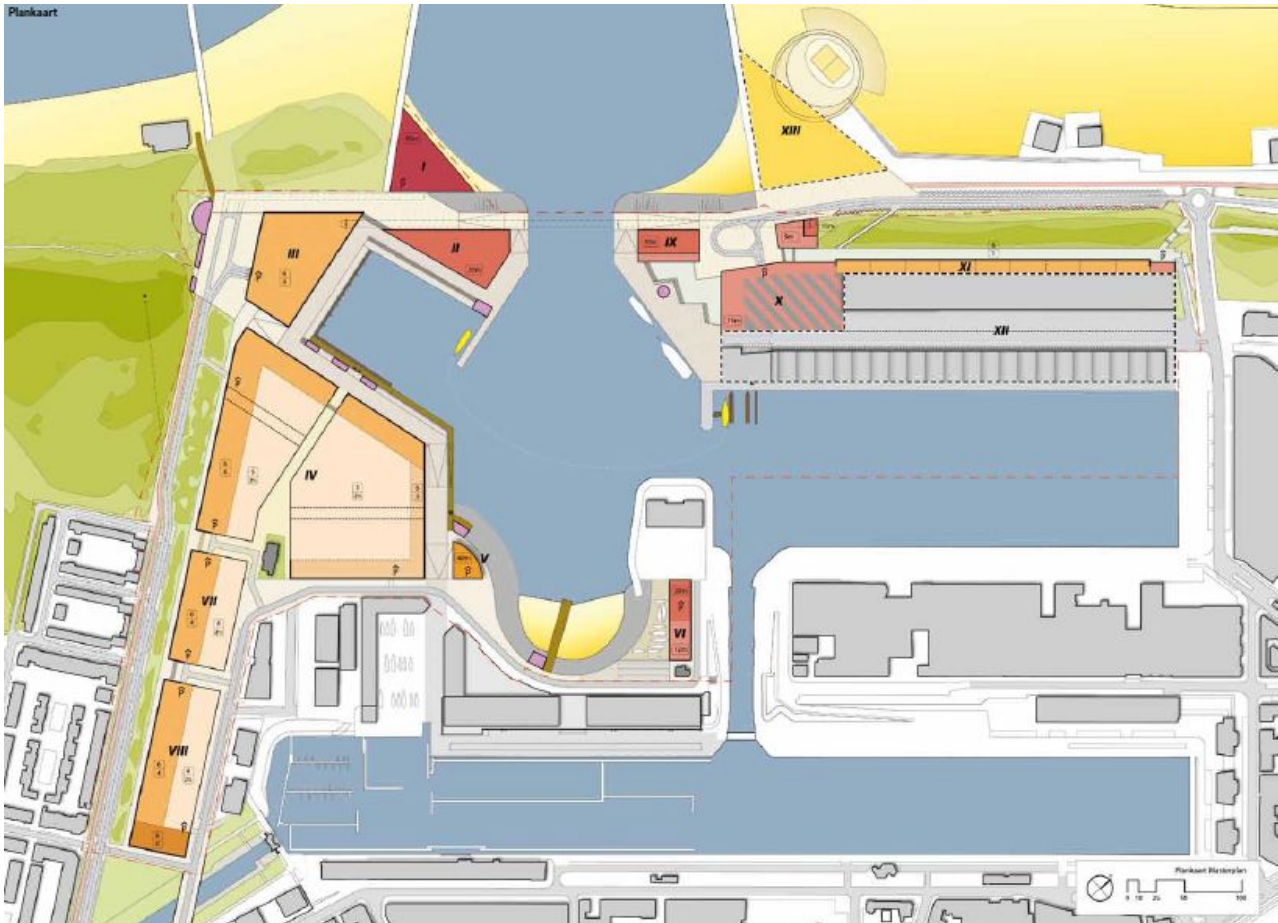
Tabel 3-1 Programma Stedenbouwkundig plan Scheveningen Haven (Urbis, 2012)

Functie	Hoeveelheid
Wonen	circa 700 woningen (150 grondgebonden, 550 appartementen)
Viscluster	23.000 m ² bestaande bebouwing (zelfrealisatie)
Gecombineerde leisure en mogelijkheden visbedrijvigheid buiten viscluster	7.200 m ²
Leisure	5.200 m ²
Visfaciliteiten aan hoge boulevard	1.880 m ²
Winkels/horeca	8.000 m ²
Kantoren	7.000 m ²
Hotels	30.260 m ²
Vergaderfaciliteiten	2.000 m ²
Wellness	2.500 m ²
Maatschappelijke functie	4.000 m ²
Bedrijven/voorzieningen	7.000 m ²

In totaal worden circa 700 woningen, een nieuw commercieel programma van circa 75.000 m² en circa 23.000 m² zelfrealisatie binnen het viscluster mogelijk gemaakt. Ook worden extra parkeervoorzieningen mogelijk gemaakt. Tegelijkertijd worden de bestaande 275 openbare parkeerplaatsen bij het strand opgeheven. Deze worden bij de diverse functies gerealiseerd. Sommige parkeergarages zijn ook voor openbaar gebruik of voor dubbel gebruik (zowel voor bewoners als voor bezoekers).

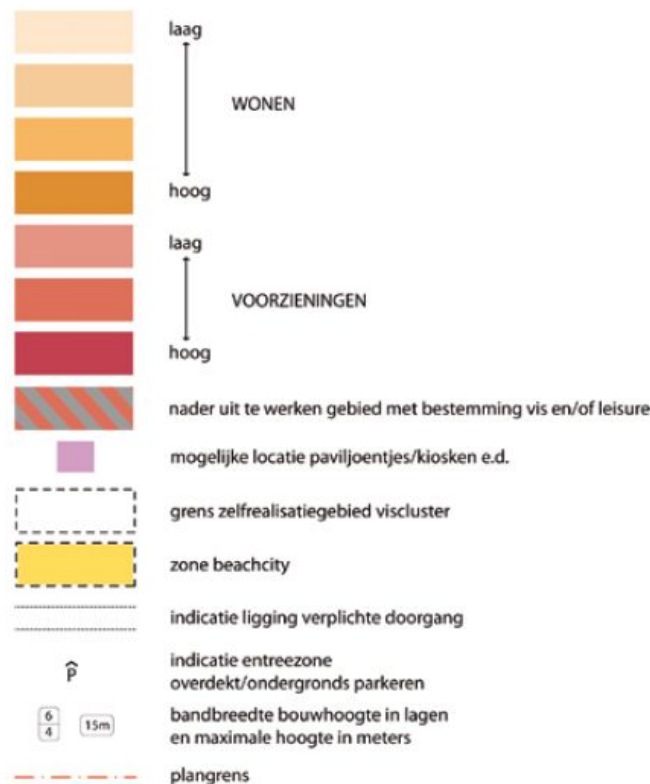
Typologie van functies per deelgebied

De voorgenoemen activiteiten uit het Stedenbouwkundig plan betreffen in totaal circa 700 woningen, een nieuw commercieel programma van circa 75.000 m² en circa 23.000 m² zelfrealisatie binnen het viscluster. In figuur 3-1 zijn de diverse deelgebieden bij Scheveningen Haven weergegeven, inclusief de kenmerkende oppervlakten en aantallen per gebied.

Figuur 3-1 Stedenbouwkundig plan Scheveningen Haven (Urbis, 2012)

Legenda Plankaart

I	20.000 m ² 2.500 m ² 2.000 m ² 250 m ² 250 m ²	vijf sterren hotel wellness congres restaurant leisure (bijv. uitkijk)
II	4.000 m ² 750 m ² 140 m ²	publieksfunctie horeca/retail clubgebouw jachthaven
III	2.000 m ² 2.480 m ² 360 m ² 250 m ² 470 m ² 100	horeca/retail in plint haven en boulevard leisure kabelbaanvoorziening/attractie kleine leisurevoorziening/ badhuis in duin fietsenstalling appartementen openbare parkeervoorziening
IV	3.000 m ² 500 m ² 1.170 m ² 750 m ² 220 100	horeca/retail in plint haven en aan kade leisure kantoren en woonwerkvoorzieningen voorzieningen lokale schaal (in bestaand pand en ruimte binnen het blok) appartementen grondgebonden woningen openbare parkeervoorziening
V	1.200 m ² 600 m ² 100 m ² 45	kantoren overige voorzieningen kleine leisurevoorziening aan steiger appartementen (afhankelijk van geluidscontour)
VI	2.430 m ² 2.430 m ² 500 m ² 1600 m ² 150 m ²	kantoren bedrijfsvoorziening maritiem (incl. bestaand pand) overdekte hal voor bootopslag (hoogte 12m) afsluitbare buitenopslag voor boten leisurevoorziening/strandhuis bij helling
VII	55 25	appartementen grondgebonden woningen
VIII	360 m ² 130 25	voorzieningen lokale schaal appartementen grondgebonden woningen
IX	10.260 m ² 2.200 m ² 500 m ² 200 m ² 80 m ²	drie sterren hotel kantoor havenmeester horeca/retail in plint leisure in plint kleine leisurevoorziening op plein
X	ca. 7.200 m ² 645 m ² 185 m ²	leisure en mogelijkheden voor visfaciliteiten (buiten viscluster) in plint Adriaan Maasplein leisure oeververbinding oeververbinding openbare parkeervoorziening
XI	1.500 m ² 150 m ² 1.880 m ²	horeca/retail in plint aan hoge boulevard overige voorzieningen visfaciliteiten (buiten viscluster) aan hoge boulevard openbare parkeervoorziening
XII	23.000 m ²	Viscluster: bestaande bebouwing plus uitbreidingsmogelijkheden binnen het viscluster
XIII	1.000 m ²	beachcity

Noordelijk Havenhoofd (figuur 2-1, blok IX, X, XI en XII)

De visserijsector blijft geconcentreerd op het Noordelijk Havenhoofd, met behoud van het markante Schamhartgebouw van de visafslag. De kade van de Eerste Haven wordt verbreed. Daardoor ontstaat meer ruimte voor schepen om te lossen en te laden, waardoor een efficiënter en toekomstbestendig logistiek proces kan worden georganiseerd. Dit versterkt de aantrekkelijkheid en concurrentiepositie van Scheveningen als visserijhaven.

Bij de bestaande bebouwing aan de Visafslagweg is ruimte voor uitbreiding met bedrijfsgebouwen voor visserijbedrijvigheid van circa 5.000 m². Tussen het Adriaan Maasplein en de kop van het Noordelijk Havenhoofd komt een nieuw gebouw van circa 12 meter hoog. Het gebouw is deels bestemd voor uitbreiding van de visserijsector en deels voor leisure-activiteiten. Tevens is een driesterren hotel van circa 40 meter op het plein gesitueerd. Het plein zelf wordt een aantrekkelijk voetgangersgebied met allerlei recreatieve functies in de omgeving, zoals in de plint van het nabijgelegen driesterrenhotel. Dit havenplein met diverse niveaus wordt een typisch verblijfsgebied in de middag- en avondzon, met uitzicht over de schepen die de haven in en uit varen. Het hoge plein is ook geschikt voor evenementen. De lage kade aan het Adriaan Maasplein blijft beschikbaar voor bedrijfsschepen.

Zuidelijk Havenhoofd (figuur 3-1, blok I en II)

Op het Zuidelijk Havenhoofd komt een vijf sterrenhotel in het 90 meter hoge gebouw. De locatie van dit hotel bevindt zich op een bijzondere plek in de hoek van de havenmond. Samen met de pier is het vijfsterrenhotel het enige gebouw aan de Scheveningse kust dat direct in zee staat, waardoor het functioneert als oriëntatiepunt aan de kust.

Tussen het vijfsterrenhotel en de Derde Haven is op het Zuidelijk Havenhoofd plek gereserveerd voor een maatschappelijke functie van 15 meter hoog, met een bijzondere architectuur. Tevens zal op deze locatie de herontwikkeling van de bestaande functies van Rijkswaterstaat worden gehuisvest. Aan de Derde Haven is een museum geprojecteerd.

Verbinding noordelijk en zuidelijk havenhoofd

Op dit moment is het niet mogelijk om rechtstreeks van het Noordelijk naar het Zuidelijk Havenhoofd te reizen – of omgekeerd. Deze wordt wel nodig geacht om beide gebieden met elkaar te verbinden, zodat de functies beter bereikbaar zijn voor wandelaars en fietsers. Met de aanleg van een oeververbinding tussen het noordelijk en zuidelijk havenhoofd wordt de nieuwe boulevard doorgetrokken naar het Zuidelijk Havenhoofd. Hierdoor ontstaat een aaneengesloten route langs de kust van circa 3 kilometer van Scheveningen Bad naar het Zuiderstrand.

De type oeververbinding is momenteel nog niet uitgedacht. Momenteel vindt er een aanbesteding plaats voor de oeververbinding om tot de juiste technische, financiële en juridische oplossingen te komen. In het MER worden de verschillende type oeververbindingen in een variantenbeoordeling beschouwd (zie paragraaf 3.3). Er wordt onderscheid gemaakt in een pont, brug of kabelbaan. Het uitgangspunten bij deze varianten is dat het scheepsverkeer niet gehinderd mag worden.

Derde Haven

De Derde Haven wordt een multifunctionele haven (jacht- en bedrijfshaven). Hier kunnen onder andere de twee schepen van Rijkswaterstaat liggen, alsmede andere niet-milieuhinderlijke schepen. De Derde Haven leent zich ook goed voor grotere jachten en bijvoorbeeld Volvo Ocean Raceboten van 50-100 voet die door hun lengte en kiel niet in de jachthaven in de Tweede Haven terechtkunnen. In het ontwerp van de Derde Haven wordt rekening gehouden met de draaicirkel van de sleepboten ten behoeve van de grotere visserijsschepen.

In de Derde Haven komt een kadestructuur met niveauverschillen, trappen en steigers. Daaromheen is plek voor bijzondere voorzieningen op het gebied van horeca, retail en leisure. Er is voldoende vrije kaderuimte voor het huisvesten van grote evenementen.

Woningbouw op het Norfolk-terrein (figuur 3-1, blok III, IV, V, VII en VIII)

Op het Norfolk-terrein op het Zuidelijk Havenhoofd worden circa 700 nieuwe woningen gebouwd. Dit betreft zowel grondgebonden stadswoningen als appartementen, met verschillende sferen.

Wonen langs de Houtrustweg

Stadsblokken met gevarieerde opzet, wisselende hoogtes en gevelstructuur. Het aantal woonlagen is vier tot zes. De weg krijgt het karakter van een stedelijke duinlaan.

Wonen uit de wind en in de zon

Nabij de Derde Haven komen overwegend stadswoningen in een grotendeels autoluwe omgeving.

Wonen aan de Derde Haven

Woningen die aansluiten bij de sfeer van de haven, met een stoer karakter en heldere hoofdvormen. De bebouwing is gevarieerd in hoogte, breedte en uitstraling. In de plinten zijn voorzieningen opgenomen. Op de kop van de Derde Haven komt een bijzonder trapeziumvormig gebouw van vier tot zes woonlagen, met commerciële ruimtes op de eerste en soms tweede verdieping en luxe terrasappartementen op de verdiepingen erboven.

Wonen aan de Kom

Dit appartementengebouw tot 40 meter hoog biedt vrij uitzicht het zeegat uit. In de plint is ruimte voor voorzieningen of een kleinschalige attractie.

Beach-city voor strandporten (figuur 3-1, blok XIII)

De bouw van de nieuwe parkeergarage achter de dijk van de Visafslagweg betekent dat er ruimte vrijkomt voor een beach-city op het huidige parkeerterrein aan het strand, die komt te vervallen. Deze seizoensgebonden strandbebouwing ten behoeve van uiteenlopende strandporten sluit in maat, schaal en uitstraling aan bij de strand sfeer. Het gaat daarbij om een beachstadion voor de strandporten met daaraan gerelateerde horeca, sportvoorzieningen en detailhandel. In samenspraak met OCW/Sport wordt met betrokken partijen het programma voor een beach-city verder uitgewerkt. Het betreft particuliere initiatieven die aansluiten bij het sportbeleid en de locatie.

De Kom (figuur 3-1, blok VI)

De zeilsporten met hun thuisbasis aan de Kom krijgen meer ruimte. Zo wordt er op basis van particulier initiatief een nieuw watersportgebouw neergezet

Parkeervoorzieningen

De parkeervoorzieningen worden bij de diverse functies gerealiseerd. Sommige parkeergarages zijn ook voor openbaar gebruik of voor dubbel gebruik (zowel voor bewoners als voor bezoekers).

De grootste van de drie voor het publiek toegankelijke parkeergarages komt op het Noordelijk Havenhoofd, op het smalle gedeelte van de Visafslagweg tussen de bestaande bebouwing en de dijk. Deze publieke parkeergarage krijgt een capaciteit van 600 plaatsen. Het huidige tijdelijke parkeerterrein op het strand wordt teruggebracht van 400 tot 87 plaatsen. De andere twee publieksgarages bevinden zich in de bebouwing rond de Derde Haven, met een gezamenlijke capaciteit van circa 420 plaatsen. Hierbij wordt uitgegaan van dubbel gebruik door bezoekers van de diverse functies in het gebied.

Tijdelijk dans- en muziektheater in de periode 2013 - 2018

In 2014 worden de huidige zalen van het Nederlands Danstheater (NDT) en het Residentie Orkest (RO) aan het Spuiplein ten behoeve van de nieuwbouw van het Spuiforum gesloopt. Gedurende de sloop en nieuwbouw aan het Spuiplein moet er vervangende huisvesting geboden worden voor de beide gezelschappen, zodat zij hun programma's kunnen aanbieden. Geplande oplevering van het Spuiforum is zomer 2018, waarna de gezelschappen vanaf het seizoen 2018-2019 hun programma's weer aan het Spuiplein kunnen presenteren. Een geschikte tijdelijke locatie voor het NDT en RO vormt het Norfolk-terrein. In figuur 3-2 is de locatie van deze tijdelijke locatie weergegeven. Deze ligt globaal op de locatie van de deelgebieden III en IVb (zie ook figuur 3.1).

De tijdelijke vestiging van het dans- en muziektheater bestaat uit twee delen, te weten het Speelhuis (de theaterzaal) en het Woonhuis (de ondersteunende faciliteiten, zoals kantoren en oefenruimtes). Het Speelhuis is voorzien op blok III van het Stedenbouwkundig plan, het Woonhuis op blok IVb.

De planning is reeds in 2013 met de bouw van het dans- en muziektheater te starten en het na de zomer 2014 in gebruik te nemen voor het theaterseizoen 2014-2015. Voor een periode van 5 jaar wordt deze tijdelijke voorziening gebruikt. In 2018 verhuizen de gezelschappen terug naar het Spui en is het tijdelijke theater niet langer nodig; de tijdelijke voorziening wordt na de verhuizing afgebroken, waarna op deze locatie de ontwikkelingen in blok III vanuit het Stedenbouwkundig Plan (zie figuur 3.1) kunnen worden gerealiseerd.

3.2.2 Overige bouwontwikkelingen in het bestemmingsplan

blad 20 van 77

Kantoorgebouw Zeekant (voormalige archiefruimte van het Joegoslavië tribunaal)

Dit kantoorgebouw staat momenteel leeg. Door de ligging aan zee is het een gewilde locatie waardoor herbestemming op herontwikkeling van deze locatie te verwachten is. In het bestemmingsplan is het huidige bouwvlak geconsolideerd maar is een wijzigingsbevoegdheid opgenomen (woningbouw, cultuur, kantoor, bedrijven en sport).

Uiterjoon, Vissershavenstraat 277

De Respect Zorggroep heeft het voornemen om de huisvesting van Woonzorgcentrum Het Uiterjoon te vernieuwen. De planvorming bevindt zich in de initiatieffase. Het programma bestaat uit zorgwoningen, psychogeriatrische woongroepen en ondersteunende faciliteiten zoals restaurant, gezondheidscentrum en kantoren en een gebouwde parkeervoorziening.

Weduwe van der Toorn aan de Vissershavenweg / Treilerdwarsweg

Dit initiatief betreft een voorstel voor sloop- en nieuwbouw op de zogenaamde Weduwe van der Toornlocatie. De planvorming bevindt zich in de initiatieffase. Het programma bestaat uit 76 appartementen, circa 1.800 m² commerciële ruimte op de begane grond en eerste verdieping en een gebouwde parkeervoorziening op eigen terrein. De bestaande winkel en horeca komen terug in de commerciële ruimte, het overige deel zal worden ingevuld met bedrijfsruimte.

Hellingweg 220 (PGS Locatie)

In het bestemmingsplan wordt de bedrijfsbestemming omgezet in wonen boven bedrijven.

Kantoor Norfolk – Kranenburgweg

Hier wordt met een wijzigingsbevoegdheid mogelijk gemaakt dat kantoren kunnen worden omgezet naar woningen.

Kop Treilerdwarsweg

De gronden op deze locatie kunnen gewijzigd worden in een de bestemming 'gemengde doeleinden-4'. Op de gronden is bebouwing tot maximaal 25 m toegestaan, langs de Treilerweg op de begane grond zijn geen woningen toegestaan.

Zenderpark

Het in het Westduinpark gelegen zenderpark (Radio Scheveningen) is in de huidige situatie gesloten. Omdat het zenderpark wordt opgeheven, zal dit deel onderdeel uit gaan maken van het EHS- en Natura 2000-gebied. Naar verwachting zal het zenderpark op termijn worden opengesteld. Om ongecontroleerd gebruik tegen te gaan, wordt het terrein gereguleerd opengesteld, vanaf het moment dat de eerste mensen in het gebied komen wonen (volgens planning 2017). Tevens wordt het aantal paden beperkt en worden delen van het gebied ontoegankelijk gemaakt.

3.3 Varianten

Binnen dit voorkeursalternatief kunnen ook nog varianten onderzocht worden. Varianten betreffen relatief kleine wijzigingen, zoals het wel of niet opnemen van walstroom of het mogelijk maken van een tramverbinding in het plan. Voor de (her)ontwikkeling van Scheveningen Haven worden de onderstaande varianten onderzocht:

- Een nieuw tramlijn in Scheveningen Haven.
- Het toepassen van walstroom.
- Extra programma voor het Noordelijk Havenhoofd.
- Varianten in verbinding Noordelijk en Zuidelijk havenhoofd

Een nieuw tramtracé in Scheveningen Haven

Een mogelijke verlenging van het tramtracé kan onderdeel gaan uitmaken van de plannen voor Scheveningen Haven. Er is een wijzigingsbevoegdheid in het bestemmingsplan opgenomen. In het MER wordt een variant beschouwd waarbij uitgegaan wordt van een tramverbinding in het nieuwe, verbrede

profiel van de Houtrustweg. Ter hoogte van het Meeuwenhof buigt dit tracé af naar de Kranenburgweg om ter hoogte van de Kranenburgweg de Duindorpdam te kruisen.

Voor niet alle milieuthema's zijn relevante onderscheidende effecten te beschrijven. De variantenbeoordeling van een nieuwe tramlijn wordt uitgevoerd voor de thema's verkeer, geluid, luchtkwaliteit, natuur, landschap, cultuurhistorie en archeologie.

Het toepassen van walstroom

Walstroom is een energievoorziening waardoor een schip gebruikmaakt van een aansluiting op het elektriciteitsnet van de wal. Varende schepen gebruiken eigen generatoren om elektriciteit op te wekken, maar in de haven is het laten draaien van dieselmotoren onnodig milieubelastend. Het gaat hierbij dan voornamelijk om de uitstoot van CO₂, NO_x en PM₁₀ (fijnstof), SO₂ en geluidhinder. Het opnemen van walstroom voor de Eerste Haven wordt als een variant in het MER meegenomen.

Voor niet alle milieuthema's zijn relevante onderscheidende effecten te beschrijven. De variantenbeoordeling van de walstroom wordt uitgevoerd voor de thema's geluid, luchtkwaliteit, water en natuur.

Extra programma voor het Noordelijk Havenhoofd

De vissector heeft in samenwerking met Volker Wessels plannen om een uitgebreider programma – dan dat is vastgesteld door het College van B&W in 2012 - op het Noordelijk Havenhoofd te ontwikkelen. In dit programma zijn onder andere hotelappartementen en sportvoorzieningen opgenomen, uitbreiding/herstructurering van de visafslag en uitbreiding van de vishandel en visbeleving. Daarnaast zijn ook kleinschalige paviljoens en kantoren ten behoeve van de vissector voorzien. Voor alle milieuthema's wordt een effectenbeoordeling uitgevoerd.

Verbinding Noordelijk en Zuidelijk Havenhoofd

De verbinding tussen het noordelijk en zuidelijk havenhoofd maakt onderdeel uit van het voorkeursalternatief. De type verbinding is momenteel nog niet uitgedacht. Momenteel vindt er een aanbesteding plaats voor de oeververbinding om tot de juiste technische, financiële en juridische oplossingen te komen.

In een variantenbeoordeling worden de volgende voor de meest voor de hand liggende typen verbindingen beschouwd:

- Een pont
- Een brug
- Een kabelbaan

Voor niet alle milieuaspecten zijn relevante onderscheidende effecten te beschrijven. De variantenbeoordeling van de type oeververbindingen wordt uitgevoerd voor de thema's water, natuur, ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid, landschap, cultuurhistorie, archeologie en duurzaamheid.

3.4 Planning

Volgens de planning kan de ontwikkeling van het gebied in 2015 van start gaan, nadat alle RO-procedures zijn doorlopen. Ruimtelijke investeringen die passen in het huidige bestemmingsplan kunnen eerder plaatsvinden, bijvoorbeeld zelfrealisatie op het Noordelijk Havenhoofd of een nautische functie in de Kom.

Beknopte planning:

2012 - 2015	Juridisch-planologische procedures (bestemmingsplan, Besluit-MER)
2016	Start eerste uitgifte
2016-2023	Gefaseerde overige uitgifte (woningbouw)

Het custom made vastgoed is wel in de planning opgenomen (met name rond de Derde Haven in de periode 2018-2020). Deze uitgiftes zijn echter afhankelijk van exploitanten. Waar mogelijk worden deze uitgiftes naar voren gehaald.

Tijdelijk dans- en muziektheater

Zoals al is aangegeven is de planning om met de bouw van het tijdelijke theater te starten in 2013 en dit na de zomer 2014 in gebruik te nemen.

3.5 Referentiesituatie

Bij de planvorming van Scheveningen Haven wordt uitgegaan van de situatie in het jaar 2023. Dit heeft twee belangrijke redenen. Zo kan zo de robuustheid van het plan goed beoordeeld worden (komt het plan overeen met de behoeften in 2023? Wordt er voldaan aan de normen voor diverse milieuthema's?) Ook worden dan ook alle relevante ruimtelijke ontwikkelingen, die dan gerealiseerd zijn, meegenomen bij de diverse onderzoeken.

In principe geldt dat alle vastgestelde concrete ruimtelijke besluiten zijn opgenomen in de referentiesituatie. Onderstaand komen de relevante ruimtelijke ontwikkelingen en projecten in het plan- of studiegebied aan de orde. Daarbij wordt weergegeven welke ontwikkelingen onderdeel uitmaken van de referentiesituatie.

Vastgestelde besluiten in het plangebied Scheveningen Haven

In de periode tot 2023 wordt binnen het plangebied, in de directe omgeving van de Tweede Haven, een aantal ontwikkelingen gerealiseerd. Deze ontwikkelingen zijn reeds juridisch-planologisch mogelijk volgens het vigerende bestemmingsplan, zijn deels vergund of zijn deels reeds in aanbouw. Derhalve zijn deze ontwikkelingen opgenomen in de referentiesituatie.

De Reder aan de Dr. Lelykade, de Menninckstraat, Koppelstokstraat en de Van Bergenstraat

Bouwplan De Reder betreft een sloop-nieuwbouw ontwikkeling bestaande uit twee delen. Deel A bestaat uit de nieuwbouw van circa 60 woningen, winkeloppervlak op de begane grond ten behoeve van o.a. de verhuizing van de Jumbo en een gebouwde parkeervoorziening. De bouwvergunning is verleend. Deel B bestaat uit circa 25 woningen, circa 230 m² commerciële ruimte en een parkeervoorziening. Beide delen van het bouwplan passen binnen het vigerende bestemmingsplan.

De Havenmeester

Bouwplan 'de Havenmeester' betreft een appartementengebouw met circa 80 woningen en commerciële voorzieningen in de plint aan de Dr. Lelykade. Onderdeel van het bouwplan is een gebouwde parkeervoorziening op eigen terrein. Het bouwplan past in het vigerende bestemmingsplan Scheveningen Haven.

Paviljoens Dr. Lelykade

Volgens het vigerende bestemmingsplan mogen op de Dr. Lelykade (oostzijde) maximaal zeven paviljoens worden gerealiseerd.

Dr. Lelykade / Schiereiland

Op deze locatie is een plan in voorbereiding voor de realisatie van een complex waarin ruimte is voor een hotel, bedrijfsruimten, cultuur en ontspanning, detailhandel en bijbehorende parkeervoorzieningen. Deze plannen betreffen 8.000 m² hotel, 2.500 m² kantoor, 550 m² opslag voor visserij, 6.000 m² cultuur en ontspanning, 5.000 m² detailhandel en 400 parkeerplaatsen. Het programma past qua functies en volume in het vigerende bestemmingsplan. De bestaande hellingbaan tussen de Dr. Lelykade en de Zeesluisweg komt te vervallen.

Zeesluisweg 78 / Westduinweg 230

Op deze locatie kunnen circa 50 woningen en circa 450 m² commerciële ruimte gerealiseerd worden binnen het vigerende bestemmingsplan.

Radio Holland

Er is een voorstel in ontwikkeling voor vernieuwing van het bestaande gebouw en een beperkte uitbreiding. Het programma bestaat uit kantoor ten behoeve van een bank, bedrijfsruimte en horeca.

Omgang met de historische functie van het Norfolk-terrein

Voor dit deel van het plangebied is het bestemmingsplan Scheveningen Haven uit 1998 van kracht. De bestemmingen zijn bedrijfsdoeleinden en straat (Norfolk-terrein en het Noordelijk Havenhoofd) en waterstaatsdoeleinden (het water, de dijk op het Noordelijk Havenhoofd en de terreinen aan beide zijden van de havenmond). Voor het volledige plangebied is een bestemmingsplanwijziging noodzakelijk om de nieuwe plannen te realiseren en om te voldoen aan de actualiseringverplichting vanuit de Wet ruimtelijke ordening.

In de referentiesituatie wordt uitgegaan van de huidige feitelijke situatie voor het Norfolk-terrein, dus zonder het extra vrachtverkeer behorend bij de Norfolkline. Dit is in overeenstemming met het planMER voor het Masterplan Scheveningen-Kust toen ook van de huidige feitelijke situatie is uitgegaan.

In dit MER zijn, behoudens bij het aspect stikstofdepositie, geen vergelijkingen gemaakt met de situatie toen de Norfolk-line nog in gebruik was. Indien wel uitgegaan wordt van de aanwezigheid van het Norfolk-terrein zouden de in dit MER weergegeven milieueffecten lager zijn.

Structuurvisie 'Wereldstad aan Zee'

In de Structuurvisie van de gemeente worden diverse plannen beschreven die voor 2020 uitgevoerd kunnen worden. Echter voor enkele plannen is het ontwikkelingsperspectief gewijzigd en worden de projecten binnen de planperiode niet meer gerealiseerd. Dit geldt onder andere voor de herontwikkeling van de Binckhorst en voor de Vlietzone (zie ook Ipso 2011). Deze plannen zijn niet meegenomen in de referentiesituatie. In de doorkijk voor de langere termijn worden deze plannen wel meegenomen.

Nieuwe Boulevard Scheveningen

In het door de gemeenteraad in 2010 vastgestelde Masterplan Scheveningen Kust is de ambitie vastgelegd om de positie van de kust van Scheveningen te versterken als levendig centrum aan zee, dat het hele jaar door aantrekkelijk is om te wonen en als toerist te verblijven. De boulevard is daarbij het verbindende element tussen de drie delen van Scheveningen: Bad, Dorp en Haven. De vernieuwing van de boulevard volgens het plan De Morales is in het voorjaar van 2013 afgerond en maakt derhalve onderdeel uit van de referentiesituatie.

Haagse Nota Mobiliteit

De Haagse Nota Mobiliteit beschrijft het verkeers- en vervoersbeleid van de gemeente Den Haag voor de periode 2011-2020 met een doorkijk naar 2030. Met het nieuwe verkeers- en vervoersbeleid zet de gemeente in op een duurzame bereikbaarheid van de stad in 2020 en daarna. De gemeente wil de groeiende mobiliteit zoveel mogelijk sturen naar de fiets, het openbaar vervoer en lopen. In de Haagse Nota Mobiliteit zijn de Noordwestelijke Hoofdroute en de Houtrustweg aangewezen als de voorkeursroute voor het autoverkeer. De Houtrustweg is een stedelijke hoofdweg en krijgt de daarbij horende herkenbare inrichting. Voor het openbaar vervoer wordt op langere termijn gesproken over het doortrekken van tramlijn 11 als RandstadRail naar Scheveningen Haven. De fietsroute van de binnenstad langs het Afvoerkanaal naar Scheveningen Haven wordt volgens de nota opgewaardeerd tot een steroute met vrijliggende fietspaden in gesloten (asfalt)verharding.

Onderdeel van de Haagse Nota Mobiliteit is onder andere de Rotterdamsebaan, een nieuwe verbindingroute vanaf het hoofdwegennet (A4/A13) richting de Centrale Zone. Voor deze ontwikkeling loopt momenteel een m.e.r.-procedure. De Rotterdamsebaan zal volgens planning in 2019 worden geopend en is derhalve opgenomen in de referentiesituatie.

4 Huidige situatie

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de aanwezige natuurwaarden in de huidige situatie beschreven. Omdat de mogelijke effecten op de natuurwaarden zich niet beperken tot het plangebied, zijn ook de direct aangrenzende gebieden onderzocht: het studiegebied. Binnen dit gebied is door Royal Haskoning en Aqua Terra Nova in 2008 en 2010 een inventarisatie uitgevoerd naar de aanwezige beschermde soorten. Daarnaast zijn in 2013 de NDFF en waarneming.nl geraadpleegd voor de meest actuele natuurwaarden in het studiegebied.

In dit hoofdstuk worden de beschermde Natura 2000 en EHS-gebieden beschreven die mogelijk invloed ondervinden van de voorgenomen ontwikkelingen. Daarnaast worden de aanwezige beschermde soorten in het studiegebied beschreven.

4.2 Natura 2000-gebieden

Door de Europese Unie zijn Richtlijnen uitgevaardigd ter bescherming van bedreigde plant- en diersoorten en leefgebieden in Europa. De richtlijnen moeten door de lidstaten worden vertaald naar concrete aanwijzing van gebieden die op grond van deze criteria wettelijke bescherming krijgen. Als concrete richtlijnen worden genoemd de Europese Vogelrichtlijn en de Europese Habitatrichtlijn. De uitwerking van de Europese richtlijnen is voor de Nederlandse situatie ingebed in de Natuurbeschermingswet 1998. De ligging van het plangebied ten opzichte van de nabij gelegen Natura 2000-gebieden is weergegeven in figuur 4-1.

Figuur 4-1: Natura 2000-gebieden in de omgeving van het plangebied (Zuid-holland, geo-loket).

De Natuurbeschermingswet 1998 biedt de juridische basis voor de aanwijzing en de vergunningverlening met betrekking tot te beschermen natuurgebieden. Hierbij worden drie typen gebieden onderscheiden:

- Natura 2000-gebieden. Dit zijn de gebieden die zijn aangewezen als Speciale Beschermingszone (SBZ) in het kader van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn;
- Beschermde natuurmonumenten. Dit zijn de gebieden die onder de oude Natuurbeschermingswet waren aangewezen als Staatsnatuurmonument of Beschermde natuurmonument. De status van Beschermde natuurmonument vervalt als een gebied tevens deel uitmaakt van een Natura 2000-gebied;
- Gebieden die de minister van LNV aanwijst ter uitvoering van verdragen of andere internationale verplichting zoals wetlands.

Als een voornemen in het licht van de instandhoudingsdoelstellingen gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied, moet een vergunningsprocedure doorlopen worden. Hierin wordt onderzocht of het plan of project leidt tot aantasting van natuurlijke kenmerken. Als er sprake is van aantasting kan het plan of project geen doorgang vinden, tenzij de zogenaamde ADC-toets succesvol wordt doorlopen. In deze toets wordt achtereenvolgens bepaald:

- of er Alternatieven zijn voor het plan of project (die geen of minder gevolgen hebben);
- of er Dwingende redenen van groot openbaar belang zijn voor het plan of project, denk bijvoorbeeld aan de openbare veiligheid;
- of er voldoende Compensatie voor de schade aan de natuur getroffen kan worden.

Het referentiekader voor de toetsing wordt gevormd door de instandhoudingsdoelen voor de habitats en soorten waarvoor het gebied is aangewezen. De voorliggende Toets aan de Natuurbeschermingswet is opgesteld aan de hand van de instandhoudingsdoelen en begrenzing zoals opgenomen in het besluit voor de drie Natura 2000-gebieden.

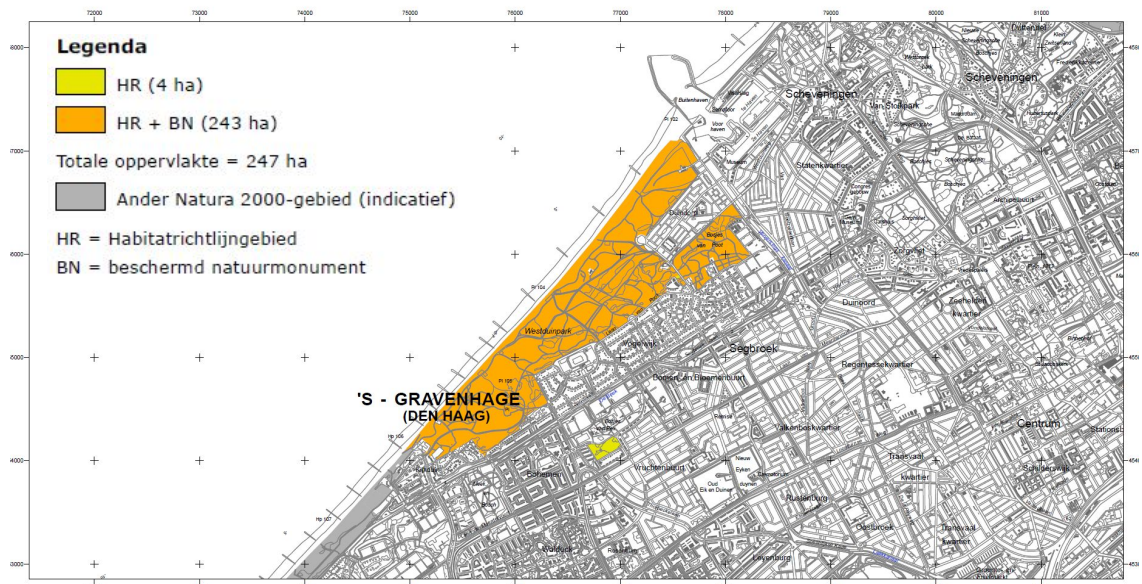
Naast de Natura 2000-gebieden kent de Natuurbeschermingswet ook Beschermde Natuurmonumenten. Binnen de Natura 2000-gebieden in de omgeving van het plangebied zijn de volgende Beschermde Natuurmonumenten (BN) gelegen:

- Westduinpark (in Natura 2000-gebied Westduinpark & Wapendal);
- Solleveld (in Natura 2000-gebied Solleveld & Kapittelduinen);
- Kapittelduinen (in Natura 2000-gebied Solleveld & Kapittelduinen);
- Berkheide en Harstenhoek (in Natura 2000-gebied Meijendel & Berkheide).

4.2.1 *Natura 2000-gebied Westduinpark & Wapendal*

Dit Natura 2000-gebied bestaat uit twee deelgebieden. Het Westduinpark betreft een zone van jonge, kalkrijke kustduinen, met een uitgesproken reliëf en hoge duintoppen. In het gebied zijn de kenmerken die horen bij een dynamisch duin, zoals paraboolduinen en uitstuivingskuilen, nog aanwezig. De duinen langs de buitenrand dateren uit de 18^e eeuw, terwijl die langs de binnenduintrand in de 13^e eeuw gevormd zijn. In het gebied is een breed scala aan vegetatietypen van jonge en oude droge duinen, met ruigten, graslanden en struwelen en binnenduinbos aanwezig, hoewel de diversiteit aan plantensoorten minder hoog is dan in andere duingebieden. Dit is met name het gevolg van kustafslag, zandwinning en stedenbouw. In het gebied komen naast de reguliere duinflora opvallend veel soorten voor van het oude zeedorpenlandschap.

Het deelgebied Wapendal is geheel omringd door de bebouwing van Den Haag. Het betreft een restant van het oude zeedorpenlandschap. Dit deelgebied betreft een oud duin, met duinheide.

Figuur 4-2: Detailkaart begrenzing Westduinpark & Wapendal (bron: synbiosys.alterra.nl)

Instandhoudingsdoelen Westduinpark & Wapendal

Voor het Natura 2000-gebied Westduinpark & Wapendal zijn de volgende kernopgaven geformuleerd:

- Samenhangend landschap met aantal gradiënten en mozaïeken door versterken van noord-zuid gradiënt en samenhang daarbinnen, herstel gradiënt van zeereep-binnenduinrand: droog-nat, meer of minder wind, meer of minder zout, jong-oud,
- Behoud en herstel van mozaïeken: open-dicht, hoog-laag, behoud en herstel van rust en donker voor fauna en het versterken samenhang met Noordzee, Wadden en Delta én met Meren en Moerassen.
- **2.02 Grijs duinen** Uitbreiding en herstel kwaliteit van grijze duinen *H2130, ook als habitat van tapuit A277, velduil A222 en blauwe kiekendief A082, door tegengaan vergrassing en verstruweling.
- **2.03 Duinheiden** Behoud oppervlakte en kwaliteit duinheiden met kraaihei *H2140 en duinheiden met struikhei *H2150.

In tabel 4-1 zijn de instandhoudingsdoelen voor de aangewezen habitats in het Natura 2000-gebied weergegeven.

Tabel 4-1: Instandhoudingsdoelen Natura 2000-gebied Westduinpark & Wapendal.

Instandhoudingsdoelen		Doelst. Oppervlak	Doelst. Kwaliteit
Habitattypen			
H2120	Witte duinen	=	=
H2130A	*Grijze duinen (kalkrijk)	>	>
H2130B	*Grijze duinen (kalkarm)	=	=
H2150	*Duinheiden met struikhei	=	=
H2160	Duindoornstruwelen	= (<)	=
H2180A	Duinbossen (droog)	=	>
H2180C	Duinbossen binnenduinrand)	= (<)	>

Legenda

- = Behoudsdoelstelling
- = (<) Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitattypen grijze duinen (H2130) is toegestaan.
- > Verbeter- of uitbreidingsdoelstelling

4.2.2 **Natura 2000-gebied Solleveld & kapittelduinen**

Solleveld

Het tussen Den Haag en Ter Heijde gelegen Solleveld wijkt af van de meeste andere Zuid-Hollandse duingebieden doordat het voor het overgrote deel bestaat uit 'oude duinen'. Bijzonder in deze ontkalkte duinen zijn enkele heideterreintjes, die evenals andere landschapselementen herinneren aan het historisch agrarische gebruik. Het gebied is niet heel reliëfrijk en bestaat uit duinen, duinbossen, graslanden, duinheiden, struwelen, ruigten en plassen. Aan de binnenduinrand ligt een aantal oude landgoedbossen met een rijke stinze flora.

Kapittelduinen

Ten noorden van de oude monding van de Maas liggen de Kapittelduinen. Dit gebied bestaat uit de ten oosten van het strand gelegen duinen, vochtige duinvalleien, duinplassen, duin- en landgoedbossen, graslanden, struwelen, ruigten en een aantal dijktrajecten. Het gebied ligt op de overgang van kust naar rivierengebied en meer landinwaarts worden de rivierinvloeden steeds duidelijker zichtbaar in de vegetatie. In het Staelduinse Bos liggen diverse bunkers. Naast de aanwijzing als Natura 2000-gebied, vallen de Kapittelduinen ook nog onder het oude aanwijsbesluit Beschermd Natuurmonument. Naast beschreven vegetaties worden er diverse vogels in het aanwijsbesluit genoemd. Zo wordt in het besluit genoemd dat de Kapittelduinen van waarde is als broed- en rustplaats voor o.a. de soorten: scholekster, tureluur, boomvalk en ransuil. Vanwege de recreatiedruk is het aantal broedparen betrekkelijk laag.

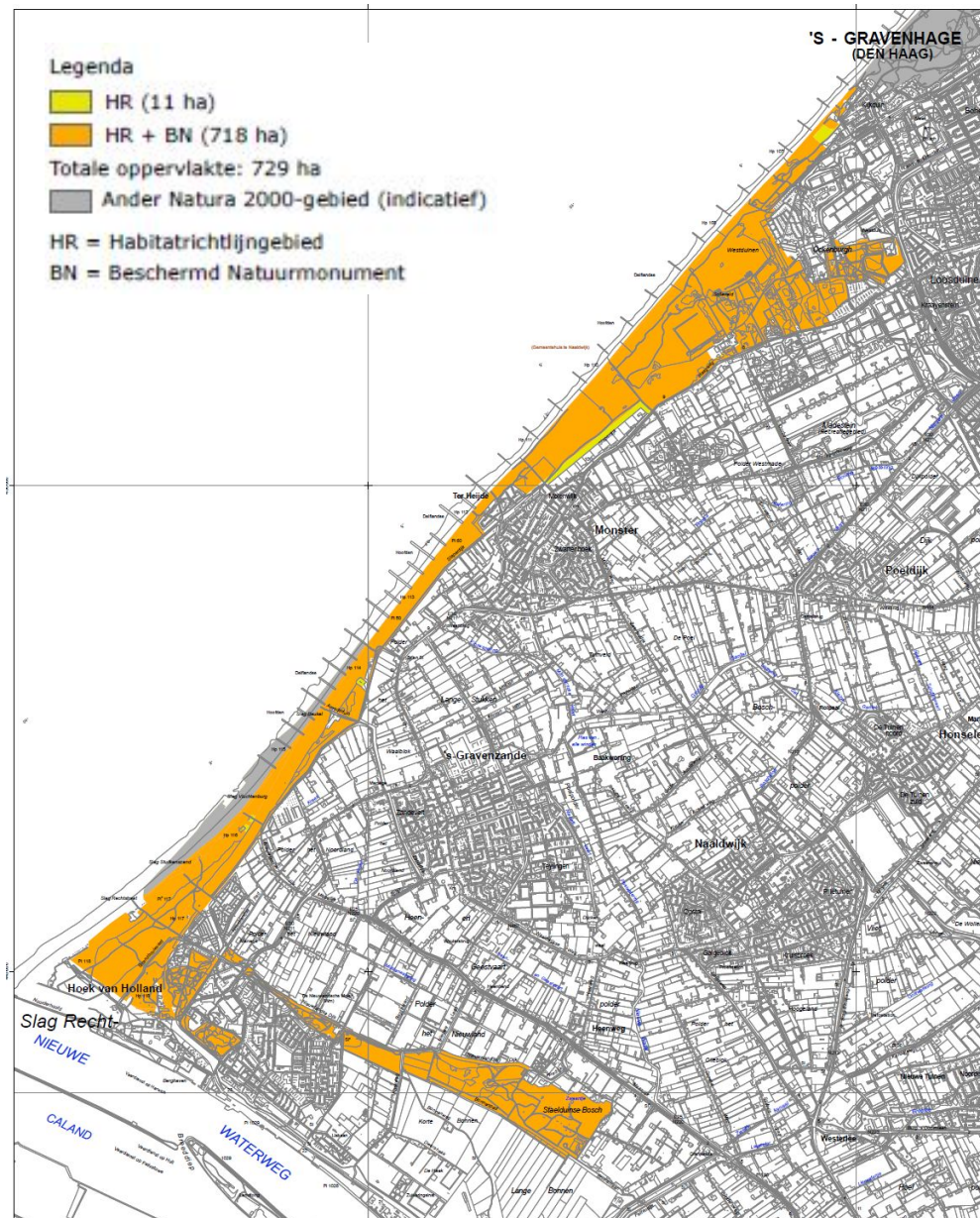
Spanjaards Duin

Op 25 mei 2011 is het Natura 2000-gebied Spanjaards Duin voorlopig aangewezen als Natura 2000-gebied (dit deel gaat onderdeel uitmaken van Natura 2000-gebied Solleveld & Kapittelduinen). Het gebied Spanjaards Duin is aangelegd als duincompensatiegebied in verband met mogelijk significante gevolgen op de Natura 2000-gebieden Voornes Duin (landelijk gebiedsnummer 100) en Solleveld & Kapittelduinen (landelijk gebiedsnummer 99) als gevolg van het toekomstig gebruik van Maasvlakte 2. De duincompensatie vindt plaats om te kunnen voldoen aan de vereisten van artikelen 19d t/m 19h van de Natuurbeschermingswet 1998.

Figuur 4-3: Ligging van het Natura 2000-gebied Spanjaards Duin.

Het nieuw aangelegde duingebied Spanjaards Duin ligt aan de zeezijde van de Delflandse kust ter hoogte van 's-Gravenzande (op ongeveer 4,5 kilometer afstand van het plangebied). Met de aanleg van dit duincompensatiegebied wordt de ontwikkeling van twee duinhabitatypen (grijze duinen (H2130) en vochtige duinvalleien (H2190) beoogd om de mogelijk significante gevolgen van het toekomstig gebruik van Maasvlakte 2 op de duinen in Voornes Duin en Solleveld & Kapittelduinen op voorhand te compenseren. Ook zal er biotoop van de groenknolorchis (H1903) ontwikkeld moeten worden. Het Spanjaards Duin moet in twintig jaar uitgroeien tot een vochtige duinvallei met aan de landzijde grijze duinen. Inmiddels is de aanlegfase van het compensatiegebied afgerond.

Figuur 4-4: Detailkaart begrenzing Solleveld & Kapittelduinen (bron: synbiosys.alterra.nl).

Instandhoudingsdoelen Solleveld & Kapittelduinen

Voor het Natura 2000-gebied Solleveld en Kapittelduinen zijn de volgende kernopgaven geformuleerd:

- Samenhangend landschap met aantal gradiënten en mozaïeken door versterken van noord-zuid gradiënt en samenhang daarbinnen, herstel gradiënt van zeereep-binnenduinrand: droog-nat, meer of minder wind, meer of minder zout, jong-oud) behoud en herstel van mozaïeken: open-dicht,

hoog-laag, behoud en herstel van rust en donker voor fauna en het versterken samenhang met Noordzee, Wadden en Delta én met Meren en Moerassen.

- 2.02 Grijze duinen Uitbreiding en herstel kwaliteit van grijze duinen *H2130, ook als habitat van tapuit A277, velduil A222 en blauwe kiekendief A082, door tegengaan vergrassing en verstruweling.
- 2.03 Duinheiden Behoud oppervlakte en kwaliteit duinheiden met kraaihei *H2140 en duinheiden met struikhei. *

In tabel 4-2 zijn de instandhoudingsdoelen voor de aangewezen soorten en habitats in het Natura 2000-gebied weergegeven.

Tabel 4-2: Instandhoudingsdoelen Natura 2000-gebied Solleveld & Kapittelduinen.

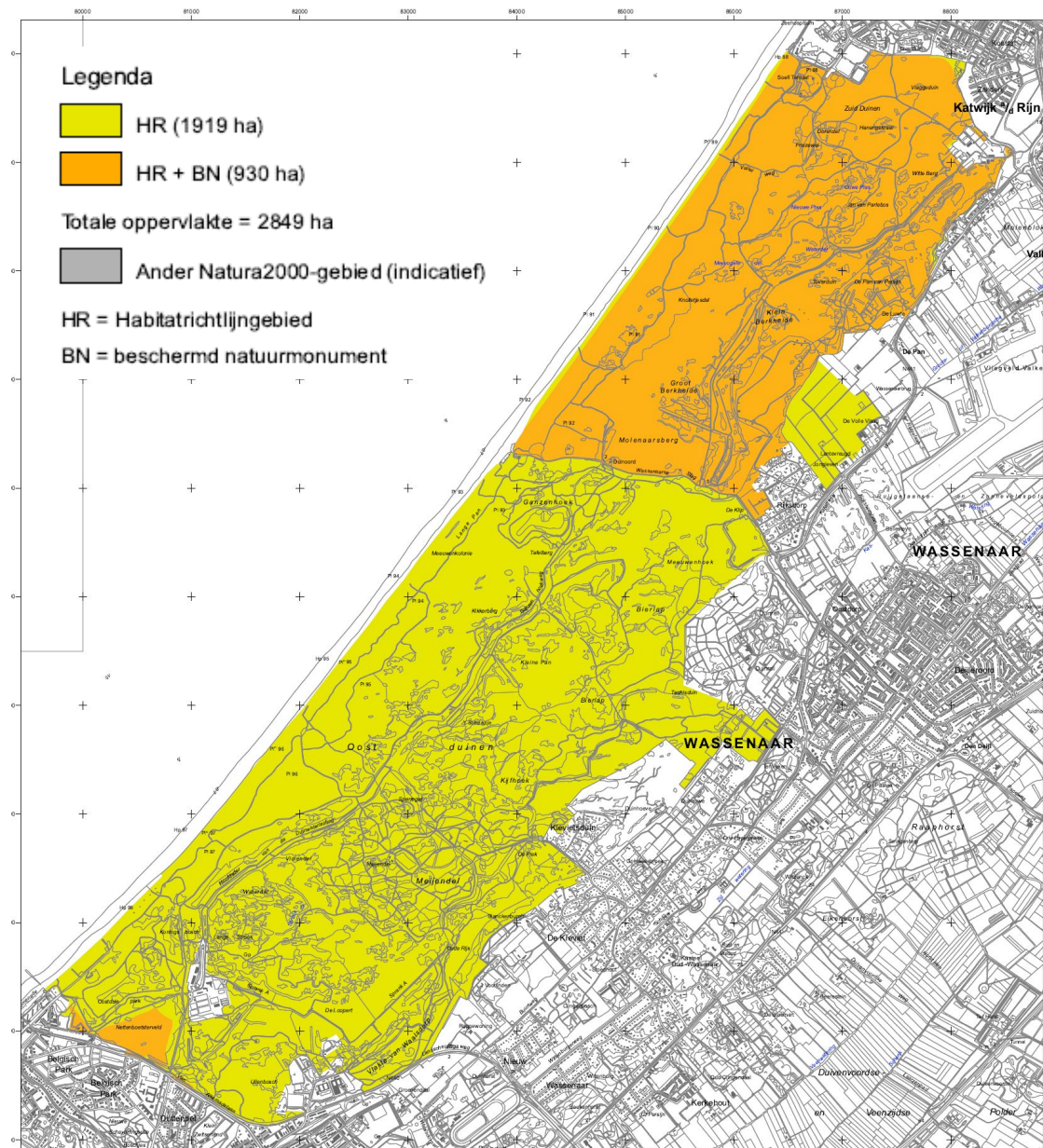
Instandhoudingsdoelen		Doelst. Oppervlak	Doelst. Kwaliteit	Doel pop.
Habitattypen				
H2120	Witte duinen	=	=	
H2130A	*Grijze duinen (kalkrijk)	=	>	
H2130B	*Grijze duinen (kalkarm)	=	>	
H2150	*Duinheiden met struikhei	=	>	
H2160	Duindoornstruwelen	=	=	
H2180A	Duinbossen (droog)	=	>	
H2180C	Duinbossen (binnenduinarand)	=	=	
H2190B	Vochtige duinvalleien (kalkrijk)	=	=	
H2190D	Vochtigeduinvalleien (hoge moerasplanten)	=	=	
Habitatsoorten				
H1014	Nauwe korfslak	=	=	=

Legenda

- = Behoudsdoelstelling
- > Verbeter- of uitbreidingsdoelstelling
- =(<) Ontwerp-aanwijzingsbesluit heeft 'ten gunste van' formulering
- * Prioritaire soort

4.2.3 **Natura 2000-gebied Meijndel & Berkheide**

Het Natura 2000-gebied Meijndel en Berkheide strekt zich vanaf Den Haag naar het noorden toe uit, langs de kust. Het bestaat uit een brede duinstrook met een gevarieerd en uitgestrekt, kalkrijk duinlandschap, dat reliëfrijk en landschappelijk zeer afwisselend is. Het zuidelijke deelgebied Meijndel is een relatief laag gelegen gebied met grote 'uitgestoven duinvlakten', dat in het zuidelijk deel minder reliëfrijk is. In het noordelijke deelgebied Berkheide liep het zand vast in de oorspronkelijk natte stroombedding van de oude Rijn. Het is gevormd door overstuiving van oude duinen, waardoor het een relatief hooggelegen duinmassief is. Hier is de kweldruk dan ook groter dan in Meijndel. Het landschap heeft een kenmerkende opbouw van evenwijdige duinenrijen met opeenvolgende hoge paraboolduinen en moerassige laagten met struweel, waarin grote valleien liggen zoals Kijfhoek, Bierlap en de vallei Meijndel. Dit zijn duinakkers die nu vooral uit bos bestaan; het gebied kent dan ook een aantal goed ontwikkelde bostypen. Plaatselijk, zoals in de Libellenvallei, komen soortenrijke duinvalleibegroeiingen voor. Na grootschalig herstel van een aantal valleien bij de Wassenaarse Slag breiden deze begroeiingen zich uit. In Berkheide is, met name in de buurt van Katwijk, een groot areaal goed ontwikkeld kalkrijk duingrasland aanwezig, ontstaan door het eeuwenlange menselijke gebruik van het zogenaamde zeedorpenlandschap.

Figuur 4-5: Detailkaart begrenzing Meijndel & Berkheide (bron: synbiosys.alterra.nl).

Instandhoudingsdoelstellingen Meijndel & Berkheide

Voor het Natura 2000-gebied Meijndel & Berkheide zijn de volgende kernopgaven geformuleerd:

- Samenhangend landschap met aantal gradiënten en mozaïeken door versterken van noord-zuid gradiënt en samenhang daarbinnen, herstel gradiënt van zeereep-binnenduinrand: droog-nat, meer of minder wind, meer of minder zout, jong-oud, 3) behoud en herstel van mozaïeken: open-dicht, hoog-laag, behoud en herstel van rust en donker voor fauna en het versterken samenhang met Noordzee, Wadden en Delta én met Meren en Moerassen.
- **2.01 Witte duinen en embryonale duinen:** Ruimte voor natuurlijke verstuing: witte duinen H2120 en embryonale duinen H2110 o.m. van belang als habitat voor kleine mantelmeeuw A183, dwergstern A195, bontbekplevier A137 en strandplevier A138.
- **2.02 Grijze duinen:** Uitbreiding en herstel kwaliteit van grijze duinen *H2130, ook als habitat van tapuit A277, velduil A222 en blauwe kiekendief A082, door tegengaan vergrassing en verstruweling.
- **2.04 Droge duinbossen:** Uitbreiding oppervlakte (ook in zeereep)6 en verbetering kwaliteit (structuurvariatie en soortenrijkdom) van duinbossen (droog) H2180_A.
- **2.05 Open vochtige duinvalleien (incl. vochtige duinbossen):** Behoud oppervlakte en herstel kwaliteit van vochtige duinvalleien (kalkrijk) H2190_B. Behoud vochtige duinvalleien H2190 als

habitat van roerdomp A021, lepelaar A034, blauwe kiekendief A082, velduil A222, noordse woelmuis *H1340, nauwe korfslak H1014 en groenknolorchis H1903 (vergroting oppervlakte is vrijwel overal gedaan).

Tabel 4-3: Instandhoudingsdoelstellingen Meijndel en Berkheide

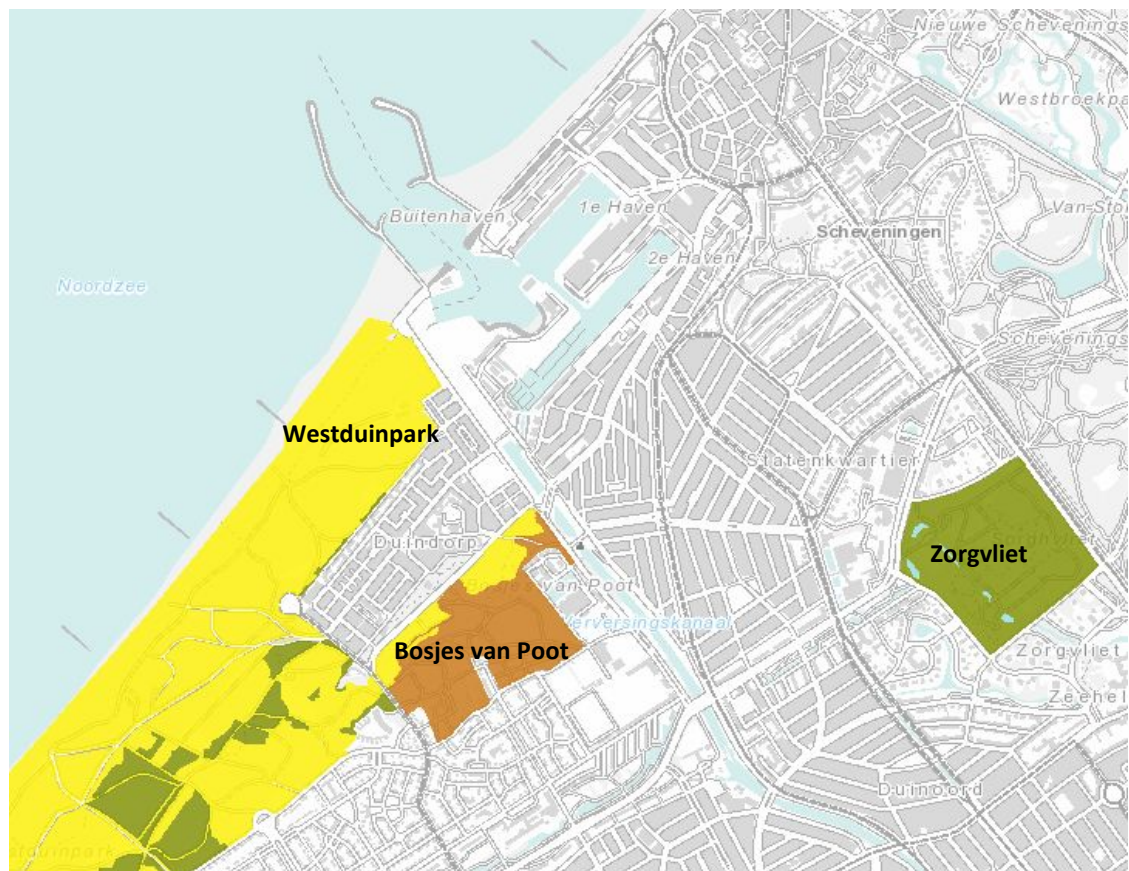
Instandhoudingsdoelen		Doelst. Opp.vl.	Doelst. Kwal.	Doelst. Pop.
Habitattypen				
H2120	Witte duinen	=	>	
H2130A	*Grijze duinen (kalkrijk)	>	>	
H2130B	*Grijze duinen (kalkarm)	>	>	
H2160	Duindoornstruwelen	= (<)	=	
H2180A	Duinbossen (droog)	=	=	
H2180B	Duinbossen (vochtig)	=	=	
H2180C	Duinbossen	=	>	
H2190A	Vochtige duinvalleien (open water)	>	>	
H2190B	Vochtige duinvalleien (kalkrijk)	>	>	
H2190D	Vochtige duinvalleien (hoge moerasplanten)	>	>	
Habitatsoorten				
H1014	Nauwe korfslak	=	=	=
H1318	Meervleermuis	=	=	=

Legenda

- = Behoudsdoelstelling
- > Verbeter- of uitbreidingsdoelstelling
- =(<) Aanwijzingsbesluit heeft 'ten gunste van' formulering

4.3 EHS

Het plangebied grenst aan de zuidzijde aan het EHS-gebied Westduinpark (Radio Scheveningen en Wieringsestraat). Op circa 100 meter ten zuiden van het plangebied ligt het EHS-gebied Bosjes van Poot. Op circa één kilometer ligt het EHS-gebied Zorgvliet. Voor de EHS-gebieden zijn door de provincie Zuid-Holland natuurbeheertypen geformuleerd in het Natuurbeheerplan 2013. De ligging en de natuurbeheertypen van de EHS-gebieden zijn weergegeven in figuur 4-6. Doordat het plangebied geheel buiten de begrenzing van de EHS ligt (zie figuur 4-6) is een beoordeling aan de EHS middels het 'Nee, tenzij'-regime niet van toepassing. Aan externe werking hoeft immers niet getoetst te worden. Hierdoor is er door de voorgenomen ontwikkeling geen sprake van compensatie en het doorlopen van het stappenschema vanuit de EHS. Echter, voor een zorgvuldige toetsing aan de ruimtelijke ordening is het inzichtelijk maken van de effecten op de EHS-gebieden gewenst. De mogelijke effecten worden in paragraaf 6.2 beschreven.

Legenda

EHS-gebied

Westduinpark - Radio Scheveningen & Wieringsestraat

Bosjes van Poot

Zorgvliet

Natuurbeheertypen

N08.02 Open duin

N15.01 Duinbos

N08.02 Open duin

N17.03 Park- en Stinzenbos

N15.01 Duinbos

N04.02 Zoete plas

Figuur 4-6: Ligging van de EHS-gebieden nabij het plangebied.

Zorgvliet

Sorghvliet (Zorgvliet) is een eeuwenoud Landgoed dat grenst aan de Scheveningseweg. Dwars door het oude Landgoed stroomt de (Haagse) Beek. In het gebied komen eeuwenoude bomen voor: monumentale beuken, lindes en kastanjes. Dat komt doordat er in de oorlog niet gekapt is voor brandhout, zoals bijvoorbeeld in de naastgelegen Scheveningse Bosjes of in het Haagse Bos." In het gebied komen eekhoorns, vleermuizen, hermelijn, wezels, muizen, spitsmuizen, vossen en vele vogelsoorten voor: houtsnip, pimpelmees, bonte specht, vele zangvogels en de bosuil. Het gebied is beperkt toegankelijk voor bezoekers en heeft geen enkele vorm van faciliteiten op het landgoed.

Projectplan verbetering natuurkwaliteit Westduinpark en Bosjes van Poot

De Beheersvisie Westduinpark/ Bosjes van Poot 2005 is de basis van de Nota "Zonering Natuurmonument Westduinpark en Bosjes van Poot" (2007). Deze nota geeft vier zoneringsniveau's voor de tien toegekende deelgebieden binnen dit Natura 2000-gebied. Aan de hand van onderwerpen zoals waardering, beheer, sturingsmaatregelen, beeldvorming huidige en toekomstige situatie per deelgebied zijn de verschillende knelpunten uit de Nota "Zonering Natuurmonument Westduinpark en Bosjes van Poot" verwerkt in een zevental projecten voor de periode 2010-2015 in dit projectplan.

De projecten die in het projectplan staan beschreven zijn de meest efficiënte en effectieve projecten waarbij een zo'n hoog mogelijk resultaat te behalen is. Daarbij is rekening gehouden met de geomorfologische, vegetatiekundige waarde, zowel huidig als potentieel. Ook is de recreatieve infrastructuur, invloed vanuit recreatie, vergravingen/aantasting landschap meegenomen.

De projecten in dit projectplan zijn gelegen in drie prioriteerde deelgebieden de Natte Pan, de Wieringsestraat en de Bosjes van Poot Duin. In deze drie deelgebieden zijn naast het reguliere beheer de volgende projectmaatregelen voorgesteld, namelijk het bevorderen van dynamische processen, het invoeren van begrazing en het herstel van een vochtige duinvallei in het deelgebied de Natte Pan. Het gebied de Natte Pan heeft binnen dit projectplan de hoogste prioriteit als het gaat om de uitvoering op korte termijn. Daarbij moet wel worden opgemerkt dat in het gebied de Natte Pan vanwege de hoge potentiële waarden en aaneengeslotenheid van het gebied de drie beheersvoorstellen, namelijk het herstel vochtige duinvallei, bevorderen dynamische proces en begrazing gelijktijdig in een uitvoeringsperiode moeten worden uitgevoerd. Hiermee wordt verstoring op de natuur tot minimum beperkt. En de bezoeker ondervindt op die manier zo min mogelijk overlast.

Het projectplan is opgenomen in het beheerplan voor het Natura 2000 gebied Westduinpark en Wapendal. De werkzaamheden zijn in maart 2013 afgerond.

4.4 Beschermde soorten (Flora- en Faunawet en Rode Lijstsoorten)

Het voorkomen van beschermde soorten in en nabij Scheveningen - Haven en het gebruik van hun leefgebied is in 2010 in kaart gebracht (verkenkend onderzoek flora en fauna, Royal Haskoning, 2010). Naast het verkenkend onderzoek is, voor de beschrijving van de huidige beschermde soorten, de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF, 2013) en het invoerportaal waarneming.nl geraadpleegd.

In het plangebied zijn de volgende biotopen aangetroffen:

- Gebouwen;
- Groenstroken
- Struiken en kleine bomen (abelen)
- Platte daken
- Zee / zout water

In de biotopen zijn de volgende beschermde en Rode Lijstsoorten aangetroffen.

Tabel 4-4: Aanwezige en te verwachten beschermde en Rode Lijstsoorten in het plangebied.

Soort		Beschermingsstatus		
Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Flora- en faunawet	Habitatrichtlijn Bijlage II/IV;	Rode lijst (nov. 2004)
Flora				
Blauwe zeedistel	Eryngium maritimum	X2	-	-
Zeewolfsmelk	Euphorbia paralias	-	-	zzz t
Laksteeltje	Catapodium maritimum	-	-	zzz 0/+
Zeevenkel	Crithmum maritimum	-	-	zzz 0/+
Liggende asperge	Asparagus officinalis ssp. prostratus	-	-	iz
Zoogdieren				
Vos	Vulpes vulpes	X1	-	-
Konijn	Oryctolagus cuniculus	X1	-	-
Gewone dwergvleermuis	Pipistrellus pipistrellus	X3	Bijlage IV, HR	-
Ruige dwergvleermuis	Pipistrellus nathusii	X3	Bijlage IV, HR	-
Zeezoogdieren				
Grijze zeehond	Halichoerus grypus	X2		
Gewone zeehond	Phoca vitulina	X3	Bijlage IV, HR	-
Bruinvis	Phocoena phocoena	X3	Bijlage IV, HR	-
Broedvogels				
Torenvalk	Falco tinnunculus	cat 5	-	-
Meeuwen		-	-	-
Scholekster	Haematopus ostralegus	-	-	-
Huismus	Passer domesticus	Jr	-	gevoelig

Soort		Beschermingsstatus		
Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Flora- en faunawet	Habitatrichtlijn Bijlage II/IV;	Rode lijst (nov. 2004)
Trek- en wintervogels				
Rotgans, Brandgans, Knobbelzwaan, Wilde Zwaan, Tafeleend, Kuifeend, Topper, Eider, Zwarte Zee-eend, Brilduiker, Grote Zaagbek, Middelste Zaagbek, Witbuirokrogans, Ijsduiker, Roodkeelduiker, Noordse Stormvogel, Noordse Pijlstormvogel, Vaal Stormvogeltje, Dodaars, Roodhalsfuut, Fuut, Geoorde Fuut, Jan-van-gent, Kuifaalscholver, Aalscholver, Torenvalk, Smelleken, Slechtvalk, Meerkoet, Scholekster, Zilverplevier, Bontbekplevier, Rosse Grutto, Wulp, Tureluur, Groenpootruiter, Oeverloper, Steenloper, Kanoet, Drieteenstrandloper, Paarse Strandloper, Bonte Strandloper, Rosse Franjepoot, Drieteenmeeuw, Vorkstaartmeeuw, Kokmeeuw, Zwartkopmeeuw, Dwergmeeuw, Ross' Meeuw, Stormmeeuw, Grote, Grote Burgemeester, Kleine Burgemeester, Zilvermeeuw, Pontische Meeuw, Geelpootmeeuw, Kleine Mantelmeeuw, Visdief, Noordse Stern, Grote Ster, Middelste Jager, Kleine Alk, Zeekoet, Alk, IJsvogel, Groene Specht, Ekster, Zwarte Kraai, Bonte Kraai, Veldleeuwerik, Strandleeuwerik, Spreeuw, Zwarte Roodstaart, Paapje, Roodborsttapuit, Tapuit, Huismus, Ringmus, Grote Gele Kwikstaart, Witte Kwikstaart, Graspieper, Oeverpieper, Vink Putter, Grote Barmsijs, Frater, Kneu, Sneeuwgorz.				
Amfibieën en reptielen (in de nabije omgeving)				
Rugstreeppad	Epidalea calamita	X3	Bijlage IV, HR	-
Zandhagedis	Lacerta agilis	X3	Bijlage IV, HR	kwetsbaar

Verklaring afkortingen in kolommen:

X = soort is beschermd krachtens de Flora- en faunawet
 beschermingsregime AMvB art.75
 1 = soort tabel 1
 2 = soort tabel 2
 3 = soort tabel 3

HR = Habitatrichtlijn
 Jr = Nest jaarrond beschermd
 t matig afgenomen
 zzz = zeer zeldzaam
 0/+ stabiel of toegenomen

iz: Doelsoortenlijst: van internationale betekenis / zeldzaam
 cat 5: niet jaarrond beschermd, inventarisatie wel gewenst

Tabel 1 soorten

Sinds 23 februari 2005 is het Vrijstellingbesluit bij artikel 75 Flora- en faunawet van kracht. Voor de algemene soorten van Tabel 1 geldt sindsdien een vrijstelling voor artikelen 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet. Aan deze vrijstelling zijn geen aanvullende eisen gesteld, mits de zorgplicht in acht wordt genomen. In het plangebied gaat het om de zoogdiersoorten vos en konijn hoewel de meeste delen van het plangebied vanwege de verhandingen voor deze soorten van marginaal belang zijn.

Tabel 2 soorten

De blauwe zeedistel is de enige soort van tabel 2 die voorkomt in het plangebied. De plant is op meerdere locaties verspreid over het terrein aangetroffen, maar met de hoogste dichtheid op locatie 1 in figuur 4-7.

Figuur 4-7: Locaties (1 & 2) met bijzondere flora in het plangebied.

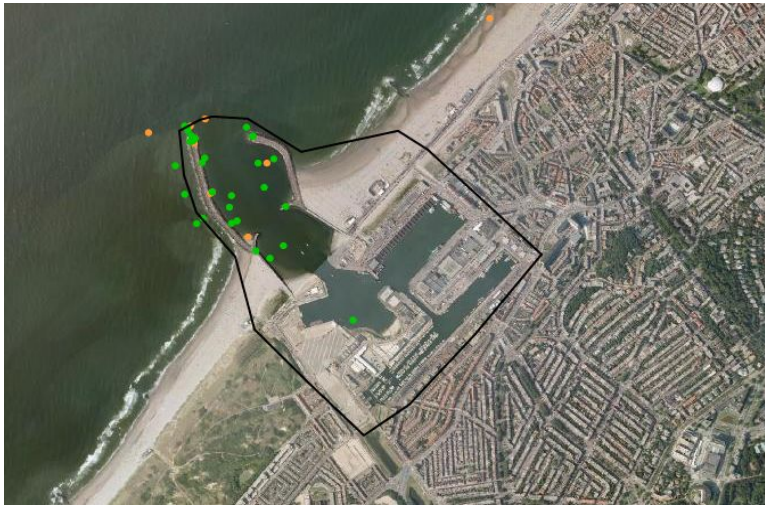
Grijze zeehond

In Nederland verblijven grijze zeehonden vooral op hoge zandplaten in het westen van de Waddenzee, de Engelse Hoek (ten westen van Terschelling) de Vliehors (ten westen van Vlieland) en op de Razend Bol (ten zuid-westen van Texel). In het Deltagebied worden ze sporadisch gesignaleerd. Sinds 2006 vindt ook voortplanting in de Voordelta plaats.

Tussen december en maart gaan de grijze zeehonden in de rui. De grijze zeehond eet voornamelijk vis zoals zandaal, zalm, kabeljauw, schelvis, koolvis, zandspiering, wijting en platvissen (zoals bot). Vergeleken met de gewone zeehond eten ze relatief meer rondvis. Daarnaast eten ze schaal- en weekdieren, inktvis en een enkele keer zelfs vogels.

De grijze zeehond gebruikt het hele jaar plaatsen om te rusten en daarnaast ook voor de voortplanting en de verharingsperiode. Dit zijn bij voorkeur zandbanken die met normaal hoogwater niet onderwaterlopen. Naast die hoge plekken worden ook regelmatig grijze zeehonden op dezelfde banken als de gewone zeehonden aangetroffen.

Grijze zeehonden zijn zeer mobiel. Ze leggen soms honderden kilometers af en buiten het voortplantingsseizoen verspreiden ze zich ook wel. Uit onderzoek met gezenderde zeehonden bleek dat ze vanuit de Waddenzee bijvoorbeeld oversteken naar Schotland. De voortplantingsperiode van de grijze zeehond ligt tussen september en december. In het plangebied komt de grijze zeehond regelmatig voor in de Buitenhaven. De locaties waar de grijze zeehonden zijn waargenomen zijn weergegeven in figuur 4-8. Het gaat hierbij om losse waarnemingen. Rijkswaterstaat voert jaarlijks tellingen uit waarbij ook gekeken wordt naar de rustplaatsen. In en in de nabije omgeving van het plangebied zijn geen rustplaatsen aanwezig.

Figuur 4-8: Waarnemingen grijze zeehond (57) in het plangebied en naaste omgeving in de periode 2008 – 2013 (NDFF).

Tabel 3 soorten

Vleermuizen

Gewone dwergvleermuis

Verblijfplaatsen langs de Hellingweg zijn niet uit te sluiten. De vleermuizen kunnen gebruik maken van de spouwmuren en de dakpannen, ook zijn er kieren tussen de houten raamkozijnen waarin zij weg kunnen kruipen. De huizen zijn echter niet uitermate geschikt als verblijfplaats voor vleermuizen omdat de huizen helemaal vrij liggen en er geen beplanting is. In de directe omgeving (Scheveningen dorp) zijn veel geschiktere huizen te vinden.

Eén van de gebouwen van Rijkswaterstaat kan eventueel door vleermuizen gebruikt worden. De loods is afgewerkt met een houten en betimmering, waar vleermuizen eventueel tussen weg kunnen kruipen. Ook voor dit gebouw geldt dat bomen of struiken in de directe omgeving ontbreken, waardoor het weinig aantrekkelijk voor vleermuizen zal zijn.

Foerageergebied en vliegroutes

Door de beperkte begroeiing zijn er weinig insecten op het terrein en is het plangebied niet erg geschikt als foerageergebied. Vliegroutes in de vorm van opgaande boomstructuren zijn in het plangebied niet aanwezig. Wel wordt in het natuuronderzoek van Aqua-Terra Nova (Van Esch, 2008) gemeld dat de kustzone in het voor- en najaar door ruige dwergvleermuizen als migratieroute gebruikt. Het is niet duidelijk in hoeverre ze daarbij gebruik maken van de haven.

Huismus

In een woning aan de Hellingweg zijn broedende mussen waargenomen. De nesten van de huismus zijn jaarrond beschermd.

Overige broedvogels in het plangebied

Het plangebied is weinig geschikt voor broedvogels die gebruik maken van struiken of bomen. Er staan slechts enkele struiken en kleine boompjes (abelen) op het terrein. In deze bomen zijn geen broedvogels aanwezig. Vaste nesten van vogels in bomen ontbreken. De platte daken van de gebouwen zijn geschikt als broedplaats voor meeuwen en scholeksters.

In het plangebied komt de torenvalk voor. In figuur 4-9 is te zien dat deze een nest hebben gemaakt in een lichtmast op het Norfolkterrein. Dit nest is in maart 2013 niet in gebruik genomen. Deze soort is niet jaarrond beschermd, maar staat wel op de lijst 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten' aangezien een inventarisatie van deze soort wel gewenst is.

Figuur 4-9: Nest torenvalk Norfolkterrein (foto: W. van Yperen, www.kiekjesdief.nl).

Leef- en foerageergebied vogels buiten plangebied

Het nabijgelegen Natura 2000-gebied Westduinpark & Wapendal is een geschikt broedgebied voor vogels. Uit het beheerplan Westduinpark & Wapendal komt naar voren dat er nabij het plangebied de volgende broedvogels voorkomen:

Bosjes van Poot: braamsluiper, grasmus, grote bonte specht;

Radio Scheveningen: grasmus, graspieper, roodborsttapuit, sprinkhaanzanger.

Trekvogels

Het plangebied, maar met name de Buitenhaven, grenzend aan het plangebied is van belang voor vele trek- en wintervogels. De aanwezige soorten zijn beschreven in tabel 4-6.

Zeezoogdieren: gewone zeehond en bruinvis

In en voor de haven van Scheveningen worden incidenteel individuen van de gewone zeehond (ff-wet tabel 3), grijze en de bruinvis (ff-wet tabel 3) waargenomen. De waarnemingen in de periode 2009 t/m 2012 zijn weergegeven in figuur 4-10 en 4-11. Het gaat hierbij om losse waarnemingen. Rijkswaterstaat voert jaarlijks tellingen uit waarbij ook gekeken wordt naar de rustplaatsen. In en in de nabije omgeving van het plangebied zijn geen rustplaatsen aanwezig.

Foto 1: Ligging Buitenhaven - leefgebied van zeezoogdieren.

Gewone zeehond

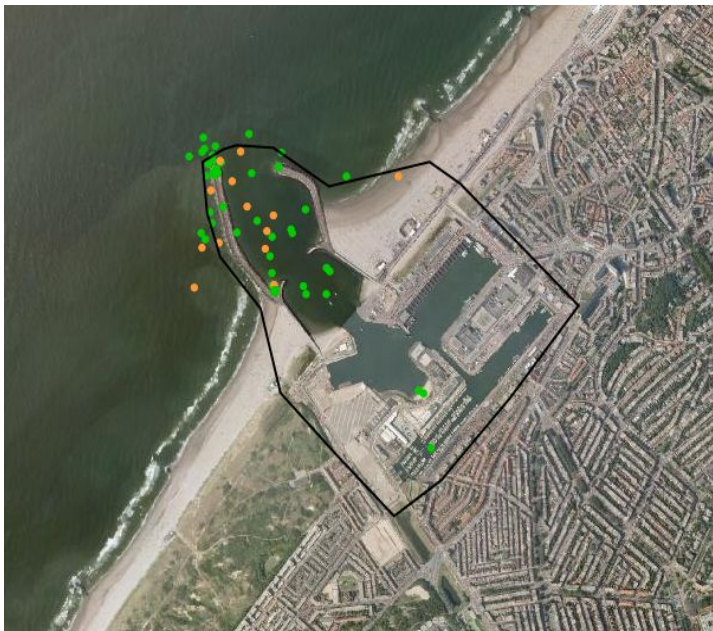
De gewone zeehond leeft voornamelijk in getijdengebieden waar plekken aanwezig zijn die bij eb droogvallen. Ze hebben een sterke voorkeur voor rustige plekken, zonder menselijke aanwezigheid. In Nederland worden ligplaatsen van de gewone zeehond aangetroffen in de Waddenzee en in het Delta gebied. Tijdens hoog water zwemmen gewone zeehonden naar andere (diepere) delen om te foerageren. Een enkele keer komt een gewone zeehond (tijdelijke) voor bij riviermondingen of zelfs in (zoete) binnenwateren.

In het water leven gewone zeehonden solitair, maar ze rusten vaak in grote gemengde groepen die enkele tot honderden dieren groot kunnen zijn. De gewone zeehond is erg honkvast en keert vaak terug naar dezelfde rustplaatsen. Deze rustplaatsen, waarbij afwezigheid van verstoring en toegang tot diepere water dus belangrijke eisen zijn, worden ook gebruikt om jongen te krijgen, te zogen en te ruien.

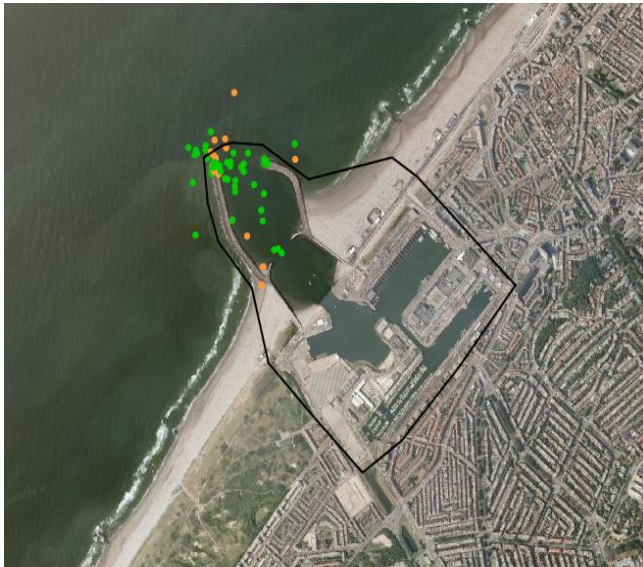
Meestal zoeken gewone zeehonden het hele jaar voedsel rondom hun broed- en rustgebieden. Hierbij kunnen ze soms tot 60 kilometer van de rustplek gaan om te foerageren. In de winter trekt de gewone zeehonden uit de Waddenzee de zeegaten in om vis te vangen, omdat een groot aantal vissoorten het afgekoelde water op het wad ontvlucht is en zich in wat dieper Noordzee water ophoudt. In deze periode kunnen foerageergebieden op meer dan 100 km afstand van de ligplaatsen bezocht worden. Ze blijven soms meerdere dagen op zee alvorens terug te keren naar hun (vaste) rustplaats.

Bruinvvis

Bruinvissen komen voor in ondiep water, d.w.z. tot 300 m. diep. Het water moet subpolair of gematigd zijn (in elk geval beneden de 17°C). De bruinvvis eet kleine vissen zoals haring, makreel en ansjovis. Bruinvissen komen voor in paren of in kleine groepjes (tot tien individuen). Als het water heel voedselrijk is, of als ze migreren, ontstaan er grotere groepen, tot honderden bruinvissen. De bruinvvis is gevoelig voor de aanwezigheid van boten.

Figuur 4-10: Waarnemingen gewone zeehond (121) in het plangebied en naaste omgeving in de periode 2008 – 2012 (NDFF).

Figuur 4-11: Waarnemingen bruinvis (190) in het plangebied en naaste omgeving in de periode 2008 – 2013 (NDFP).

Amfibieën en reptielen

In het plangebied kan niet worden uitgesloten worden dat in het vroegere voorjaar tijdelijke poeltjes aanwezig zijn welke als voortplantingsbiotoop van rugstreeppad kunnen fungeren. De beschermde zandhagedis, welke in het Westduinpark voorkomt (RAVON; Nationale Databank Flora en Fauna) kan mogelijk, incidenteel, gebruik maken van de soortenrijke vegetatie aan westzijde van de haven. Het biotoop is geschikt, er zijn voldoende zandige plekken aanwezig en ook de afstand tot het Westduinpark is niet groot. Er ligt echter wel een (in het weekend) drukke parkeerplaats die een barrière vormt tussen het Westduinpark en deze locatie. De overige vegetatie op het terrein is vanwege de geïsoleerde ligging ongeschikt.

4.5 Groen in de wijk

In deze paragraaf wordt ingegaan op de Stedelijke Groene Hoofdstructuur (SGH) van Den Haag. Hierbij is gebruik gemaakt van de gegevens uit het Groenbeleidsplan voor het Haagse Groen 2005 – 2015 'Groen kleurt de stad' (2005) en de Nota Stedelijke Ecologische Verbindingszones 2008-2018.

De SGH is onder andere opgebouwd uit de groengebieden en groenzones die behoren tot de landelijke, provinciale en regionale groenstructuren (vastgelegd in vigerend beleid op rijks, provinciaal en regionaal niveau) en zones die behoren tot de gemeentelijk vastgestelde ecologische verbindingzones.

Er zijn geen elementen gelegen in het onderzoeksgebied die deel uitmaken van de Stedelijke Groene Hoofdstructuur, zoals landgoederen of parken. Hierdoor zijn negatieve effecten op voorhand uit te sluiten. Echter, de toekomstige inrichting van het plangebied biedt kansen om de stedelijke groene structuur in de stad te versterken.

Figuur 4-4: Stedelijke Groene Hoofdstructuur (inclusief ambities) gemeente Den Haag met ligging plangebied Scheveningen Haven rood omcirkeld.

4.6 Biodiversiteit

In het onderzoeksgebied (exclusief de Natura 2000-gebieden) van Scheveningen Haven is de diversiteit aan biotopen beperkt. Dit heeft voornamelijk te maken met het feit dat het grootste gedeelte van het plangebied uit (voormalig) industrieterrein, beton, en asfalt bestaat. Door de beperkte diversiteit aan biotopen is de diversiteit aan soorten in het plangebied beperkt.

5 Beoordelingsmethodiek

5.1 Beoordelingskader MER

In het MER worden de effecten van de aanleg van de ontwikkelingen in de haven van Scheveningen op de verschillende (beschermde) natuurwaarden in de directe en wijdere omgeving getoetst. Hierbij wordt bekeken welke veranderingen optreden ten opzichte van de referentiesituatie. Voor de beoordeling is een zevenpuntsschaal gehanteerd, variërend van een zeer negatieve tot een zeer positieve beoordeling. Voor de algemene beoordelingsmethodiek en de beschrijving van de referentiesituatie wordt verwezen naar het hoofdrapport van het MER.

De beoordelingscriteria bestaan uit:

- Effecten op Natura 2000-gebieden;
- Effecten op de EHS;
- Effecten op beschermde Flora- faunawet en Rode Lijstsoorten;
- Effecten op biodiversiteit.

Beoordelingstabel

In de beoordelingstabel zijn de beoordelingscriteria uitgezet tegen de zevenpuntschaal. In de paragrafen 5.2 tot en met 5.5 is de onderverdeling per criteria toegelicht.

Tabel 5-1: beoordelingstabel natuur.

Effect- beoordeling	Betekenis
	Groen in de wijk (toelichting par 5.2)
+++	Voornemen heeft een zeer positief effect op de natuurwaarden binnen gemeente Den Haag
++	Voornemen heeft een positief effect op de natuurwaarden binnen gemeente Den Haag
+	Voornemen heeft een beperkt positief effect op de natuurwaarden binnen gemeente Den Haag
0	Voornemen heeft een neutraal/geen effect op de natuurwaarden binnen gemeente Den Haag
-	Voornemen heeft een beperkt negatief effect op de natuurwaarden binnen gemeente Den Haag
--	Voornemen heeft een negatief effect op de natuurwaarden binnen gemeente Den Haag
---	Voornemen heeft een zeer negatief effect op de natuurwaarden binnen gemeente Den Haag
	Effecten op Natura 2000 (toelichting par 5.3)
+++	Voornemen heeft een ecologisch zichtbaar positief effect op > 3 van de instandhoudingsdoelen
++	Voornemen heeft een ecologisch zichtbaar positief effect op 1 - 3 van de instandhoudingsdoelen
+	Voornemen heeft een ecologisch zichtbaar positief effect op 1 van de instandhoudingsdoelen
0	Voornemen heeft een ecologisch zichtbaar neutraal/geen effect op de instandhoudingsdoelen
-	Voornemen heeft een ecologisch zichtbaar negatief effect op 1 van de instandhoudingsdoelen
--	Voornemen heeft een ecologisch zichtbaar negatief effect op 1 - 3 van de instandhoudingsdoelen
---	Voornemen heeft een ecologisch zichtbaar negatief effect op > 3 van de instandhoudingsdoelen
	Effecten op EHS (toelichting par 5.4)
+++	Voornemen heeft een zeer positief effect op de wezenlijke kenmerken en waarden EHS
++	Voornemen heeft een positief effect op de wezenlijke kenmerken en waarden
+	Voornemen heeft een beperkt positief effect op de wezenlijke kenmerken en waarden EHS
0	Voornemen heeft een neutraal/geen effect op de wezenlijke kenmerken en waarden EHS
-	Voornemen heeft een beperkt negatief effect op de wezenlijke kenmerken en waarden EHS
--	Voornemen heeft een negatief effect op de wezenlijke kenmerken en waarden EHS
---	Voornemen heeft een zeer negatief effect op de wezenlijke kenmerken en waarden EHS
	Effecten op beschermde soorten (toelichting par 5.5)
+++	Leidt tot permanente lokale toename van de populatie van > 3 soorten (en geen afname van andere soort)
++	Leidt tot permanente lokale toename van de populatie van 1 - 3 soorten (en geen afname van andere soort)
+	Leidt tot permanente lokale toename van de populatie van één soort (en geen afname van andere soort)
0	Voornemen heeft een neutraal/geen effect op beschermde soorten
-	Leidt niet tot verslechtering van de gunstige staat van instandhouding van soorten, maar wel tot lokale verslechtering van het leefgebied
--	Leidt tot verslechtering van de landelijke staat van instandhouding van één tot drie soorten
---	Leidt tot verslechtering van de landelijke staat van instandhouding van meer dan drie soorten
	Effecten op biodiversiteit (toelichting par 5.6)
+++	Voornemen heeft een zeer positief effect op de biodiversiteit
++	Voornemen heeft een positief effect op de biodiversiteit
+	Voornemen heeft een beperkt positief effect op de biodiversiteit
0	Voornemen heeft een neutraal/geen effect op de biodiversiteit
-	Voornemen heeft een beperkt negatief effect op de biodiversiteit
--	Voornemen heeft een negatief effect op de biodiversiteit
---	Voornemen heeft een zeer negatief effect op de biodiversiteit

5.2 Toelichting Groen in de Wijk

Het plangebied van Scheveningen Haven is niet opgenomen in de Groenstructuur van de gemeente Den Haag. Bij de beoordeling wordt gekeken naar de mogelijke kansen ten aanzien van de aansluiting op en het versterken van de groenstructuur.

5.3 Toelichting beoordeling Natura 2000

Doordat het plangebied van Scheveningen Haven niet in een Natura 2000-gebied ligt, is er geen sprake van een direct effect door ruimtebeslag. Wel kunnen negatieve effecten optreden door een toename van stikstofdepositie. Nieuwe infrastructuur en uitbreiding van het aantal woningen in het plangebied zal leiden tot een toename van verkeer. Een toename van verkeer leidt tot een toename van de uitstoot van stikstofverbindingen. Voor natuur is met name de depositie van stikstofverbindingen van belang, in verband met verzuring en vermessing van natuurgebieden. Een extra depositie (= neerslaan) van stikstofverbindingen in een natuurgebied kan ertoe leiden dat bepaalde (stikstofgevoelige) flora of leefgebieden van soorten, die in het gebied voorkomen, verdwijnen. Voor de Natura 2000-gebieden zijn de instandhoudingsdoelstellingen van belang.

Voor stikstofdepositie speelt de kritische depositiewaarde (KDW) een centrale rol. De KDW geeft de depositie aan waarboven significant negatieve effecten niet op voorhand kunnen worden uitgesloten. Een negatieve beoordeling wordt gegeven indien de achtergrondwaarde boven de KDW is gelegen (er is sprake van een overspannen situatie) en de depositie op de gevoelige habitats toeneemt. Ook bij een toename in een niet-overspannen situatie wordt het ecologisch effect van een planbijdrage beoordeeld.

Er is geen afzonderlijk criterium voor habitatsoorten en vogels opgenomen, aangezien deze doorgaans gebruik maken van al dan niet gevoelige habitats. Stikstof verspreid zich (onder andere) door de lucht, hierdoor kunnen er negatieve effecten optreden op alle drie de nabij gelegen Natura 2000-gebieden (Meijndel & Berkheide, Westduinpark & Wapendalen Solleveld en Kapittelduinen).

Naast de effecten door een toename van stikstofdepositie kunnen er ook effecten optreden door een toename van licht, geluid en een toename van recreatie. Deze effecten hebben echter een meer lokaal karakter waardoor deze effecten alleen op kunnen treden voor het Natura 2000-gebied Westduinpark & wapendal.

Het onderscheid tussen enigszins negatief, negatief en zeer negatief wordt gevormd door de ecologische zichtbaarheid van de toename en de mitigeerbaarheid van effecten in relatie tot het aantal beïnvloede instandhoudingsdoelen.

5.4 Toelichting beoordeling EHS

Voor het toetsingskader van de EHS-toetsing is met name de provinciale uitwerking in het Structuurplan relevant. Daarnaast dienen de door de ministeries van LNV en VROM en de gezamenlijke provincies afgesproken spelregels EHS (Ministeries van LNV, VROM & provincies, 2007) gevolgd te worden. Deze spelregels zijn tevens vastgelegd in de Verordening Ruimte van de provincie Zuid-Holland (artikel 5). Uit deze spelregels volgt dat nieuwe ruimtelijkeplannen in de EHS op grond van (inter)nationale regelgeving niet toegestaan zijn als deze de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied significant aantasten, tenzij er geen reële alternatieven zijn én er sprake is van "redenen van groot openbaar belang" (nee, tenzij principe) en compensatie geregeld is. De wezenlijke kenmerken en waarden zijn de actuele en potentiële waarden, gebaseerd op de natuurdoelen voor het gebied. De relevante EHS-natuurdoelen en -kwaliteit die negatief beïnvloed kunnen worden door ingrepen of activiteiten zijn doorgaans beschreven in provinciale natuurdoelenkaarten en/of natuurgebiedsplannen. Wanneer een nieuw ruimtelijk plan als onontkoombaar kan worden aangemerkt en aantoonbaar aan deze criteria voldoet, wordt schade zoveel mogelijk door mitigerende maatregelen beperkt. Resterende schade wordt gecompenseerd (Ministeries van LNV, VROM & provincies, 2007).

De ambitie om van de EHS een samenhangend netwerk van grote aaneengesloten natuurgebieden te maken, kan gespecificeerd worden naar drie concrete doelstellingen: vergroten, verbinden en kwaliteitsverbetering. In het beoordelingscriteria (tabel 5-1) is dit vertaald naar respectievelijk *omvang*, *samenhang* en *kwaliteit*. Deze drie aspecten zijn onderling nauw met elkaar verweven.

Het begrip 'omvang' is om een aantal redenen van belang voor de doelstellingen van de EHS:

- Hoe groter het gebied en hoe minder geïsoleerd gelegen, des te kleiner is de kans op uitsterven van een soort, en des te groter is de kans op terugkeer van soorten of vestiging van nieuwe soorten.
- Grote gebieden zijn nodig voor natuurlijke processen als verstuing, overstroming en begrazing.
- Het is in grote gebieden gemakkelijker om negatieve invloeden (schadelijke stoffen) uit de omgeving van natuurgebieden te weren door generiek milieubeleid, omdat zij naar verhouding minder randcontact met de omgeving hebben dan kleine gebieden.

Samenhang, ofwel de verbinding tussen EHS gebieden is een belangrijke doelstelling binnen de Ecologische Hoofdstructuur. Het ontbreken van ecologische verbindingen kan ertoe leiden dat bepaalde natuurgebieden met hun leefgemeenschappen geïsoleerd raken (habitatfragmentatie). Het is normaal dat de omstandigheden in een leefgemeenschap niet altijd gelijk zijn. Wanneer een populatie in een slechte periode achteruit gaat, dan bestaat het risico dat een kritische ondergrens overschreden wordt waardoor een organisme verdwijnt. Doordat ecologische verbindingzones leefgemeenschappen met elkaar verbinden, dragen ze bij tot een groter draagvlak voor het voortbestaan van een soort.

5.5 Toelichting beoordeling Flora- en faunawet en Rode lijst soorten

Voor de effectbeoordeling voor de beschermde en rode lijst soorten zijn de volgende zaken van belang:

- Het effect van het toekomstige inrichting op het habitat van de verschillende soorten. Hierbij wordt gekeken hoeveel individuen verloren gaan indien het habitat wordt aangetast, wat dit betekent voor de lokale populatie en uiteindelijk wat voor een effect is te verwachten op de landelijke staat van instandhouding van de soort.
- Het effect op de foerageerfunctie van de omgeving voor de verschillende soorten: de aanleg van Scheveningen Haven kan leiden tot een vermindering aan potentieel foerageergebied en/of een verstoring van de foerageerfunctie van het gebied. Dit geldt enkel voor diersoorten.
- Een verstoring van de aanwezige soorten, zoals door geluid. Hierdoor kunnen vogel- en zoogdiersoorten verjaagd worden en dit kan extra energie vergen van deze soorten die ze niet voor hun overleving in kunnen zetten.
- Bovendien kan de inrichting van de haven een barrièrewerking hebben: deelpopulaties kunnen dan minder goed migreren tussen leefgebieden en foerageergebieden. Uitwisseling tussen deelpopulaties kan voorkomen worden, waardoor geïsoleerde populaties ontstaan met een verminderde levensvatbaarheid. Ook speelt het risico van verkeersslachtoffers een rol.

Hoewel alle vier deze zaken, indien van toepassing, zijn beoordeeld, is de uiteindelijk effectbeoordeling gebaseerd op een verwachte toename of afname van een populatie (de gunstige staat van instandhouding van de soort). Dit betekent een vertaling van deze vier aspecten naar een effect op de omvang van de populatie: een afname van foerageergebied betekent namelijk wellicht dat de omgeving een kleinere populatie van een soort kan herbergen en dus een afname van een populatie. Echter is het ook mogelijk dat foerageergebied van een soort verdwijnt, maar in de omgeving nog voldoende mogelijkheden overblijven om de populatie in de huidige vorm in stand te houden.

Omdat deze aspecten gezamenlijk de effecten op een soort bepalen, is het niet mogelijk om de effecten meer kwantitatief (bijvoorbeeld verwachte procentuele toe- of afname van de populatie) te beoordelen.

5.6 Toelichting beoordeling biodiversiteit

Biodiversiteit is in zijn algemeenheid op verschillende manieren te benaderen. In het geval van de directe omgeving van Scheveningen Haven wordt biodiversiteit benaderd op de volgende niveaus;

1. diversiteit op soortniveau (soortgroepen): de verscheidenheid van alle verschillende soorten planten, dieren, zwammen, algen, bacteriën. In het onderzoeksgebied van Scheveningen Haven zal in worden gegaan op de verschillende soortgroepen (zoogdieren, vogels, amfibieën, reptielen, vlinders etc.).

2. diversiteit van ecosystemen (biotopen): omvat alle verschillende levensgemeenschappen met hun biotopen, zoals tropische of gematigde bossen, woestijnen, moerassen, rivieren, bergen, koraalriffen, enz., maar ook de landelijke en stedelijke omgeving. De biodiversiteit in een gebied hangt samen met een aantal aspecten waaronder het aantal niches in een landschap en de grootte van het gebied. Hoe meer niches er aanwezig zijn waar een soort kan leven, hoe meer soorten er aanwezig kunnen zijn binnen een gebied. Wanneer het gebied tevens enige omvang heeft kunnen de populaties binnen het gebied zich ontwikkelen tot een robuuste, stabiele populatie. Voor het ontstaan van deze niches dient een gebied divers in biotopen te zijn. In het onderzoeksgebied zal derhalve worden ingegaan op biotopen als afgeleide van ecosystemen.

De beoordeling van de biodiversiteit in de omgeving van Scheveningen Haven is kwalitatief.

6 Ingreep – effectanalyse

In het algemeen kan de inrichting van Scheveningen Haven leiden tot de volgende effecten op beschermde gebieden, beschermde soorten en gemeentelijke groen:

- vernietiging door ruimtebeslag en versnippering door doorsnijding leefgebieden;
- verstoring door geluid;
- verstoring door lichtuitstoot;
- verstoring door betreding door recreanten;
- vermesting en verzuring door stikstofuitstoot;
- verdroging dan wel vernatting door verstoring van de waterhuishouding;
- verontreiniging.

In de onderstaande paragraaf wordt de relevantie van de verstoringaspecten binnen het project nader toegelicht. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in de aanleg- en gebruiksfase.

6.1 Ruimtebeslag en versnippering

Gebruiksfase

Ruimtebeslag treedt op wanneer sprake is van afname van het beschikbaar oppervlak leefgebied van soorten en/of van habitattypen.

Het plan valt buiten de begrenzing van Natura 2000-gebieden en EHS. Van ruimtebeslag binnen Natura 2000-gebieden en EHS is daardoor geen sprake. Alleen indien paden worden verlegd en nieuwe paden worden aangelegd binnen het Natura 2000-gebied (deelgebied Zenderpark) is sprake van beperkt en lokaal oppervlakteverlies. Uitgangspunt is dat het aanleggen of verleggen van paden alleen mogelijk is via een aanlegvergunningstelsel en in dat kader wordt getoetst dat er geen significant negatieve effecten optreden.

De ontwikkelingen binnen Scheveningen Haven kunnen leiden tot een ruimtebeslag op de in het plangebied aanwezige beschermde soorten.

Van versnippering is sprake bij het uiteenvallen van het leefgebied van soorten. Dit kan ook optreden bij ruimtebeslag buiten Natura 2000-gebieden en EHS wanneer hierdoor de aansluiting met naburig leefgebied van aangewezen soorten verstoord wordt. Het plan grenst aan de noordzijde van het Natura 2000-gebied Westduinpark en Wapenveld en ligt op grote afstand van andere Natura 2000-gebieden. Het plan voorziet niet in een barrière tussen de duinen van Westduinpark en de meer zuidelijk gelegen duinen van Solleveld en Kapittelduinen. Tussen Westduinpark en de noordelijker gelegen duinen van Meijendel en Berkheide ligt de bebouwde kom van Scheveningen. De bebouwing van het reeds verharde gebied van het Norfolkterrein en omstreken leidt niet tot een extra barrière. Ook de andere natuurgebieden binnen Den Haag liggen gescheiden van de duinen door bebouwing. Ook hier vormt het plan geen extra barrière.

Aanlegfase

In de aanlegfase vindt er ruimtebeslag plaats door de bouwwerkzaamheden. Dit oppervlak is niet groter dan het bebouwde oppervlak in de gebruiksfase.

6.2 Geluid

Gebruiksfase

Door het plan is sprake van verstoring, permanent door onnatuurlijke geluidsbronnen zoals geluid van wegverkeer, danwel tijdelijk, zoals geluidsbelasting bij evenementen. Geluid is een belangrijke factor in de verstoring van fauna. De verstoring door geluid wordt beïnvloed door het achtergrondgeluid en de duur, frequentie en sterkte van de geluidsbron zelf. Geluidsbelasting kan leiden tot stress en/of vluchtgedrag van individuen. Dit kan vervolgens weer leiden tot het verlaten van het leefgebied of bijvoorbeeld een afname van het reproductieproces. In bepaalde gevallen kan ook gewenning optreden,

in het bijzonder bij continu geluid. Met name zoogdieren en (broed)vogels kunnen (zeer) gevoelig zijn voor verstoring door geluid zodat negatieve effecten niet bij voorbaat uit te sluiten zijn.

Aanlegfase

Verstoring door geluid vormt met name voor broedvogels een probleem. De meest heftige verstoring door geluid zal plaatsvinden in de aanlegfase (slopen en heien).

6.3 Licht

Gebruiksfase

De ca. 700 woningen op het Norfolkterrein, het vijf sterren hotel op het zuidelijk havenhoofd, het aanwezige verkeer en de openbare verlichting veroorzaken een toename van verlichting in het plangebied. De negatieve effecten door lichthinder worden bepaald door enerzijds de aard, intensiteit en duur en plaats van de verlichting en anderzijds door de kans op blootstelling, die gerelateerd is aan de omgeving en de leefwijze van dieren. Negatieve effecten door onder andere de aanwezigheid van trekbewegingen langs de kust zijn niet bij voorbaat uit te sluiten.

Aanlegfase

Tijdens de werkzaamheden wordt het plangebied verlicht.

6.4 Recreatie

Gebruiksfase

Door de toename van het aantal recreanten en aantal bewoners is een mogelijk negatief effect als gevolg van de aanwezigheid recreanten in de natuurgebieden (betreding, verstoring) niet bij voorbaat uit te sluiten. Er kan vanuit worden gegaan dat de druk op de omliggende natuurgebieden zal toenemen met de voorgenomen ontwikkelingen. De toekomstige inwoners zullen de duinen gebruiken als uitloophoofdstad. Hondenbezitters zullen frequent gebruik maken van de duinen om hun honden uit te laten.

Aanlegfase

Tijdens de aanlegfase zijn effecten door recreanten niet van toepassing.

6.5 Stikstofdepositie

Vermesting en verzuring door stikstofuitstoot zijn een gevolg van onder andere uitstoot van stikstof door verkeer.

Gebruiksfase

Op het Norfolkterrein worden ca 700 woningen ontwikkeld. Ook worden in het plangebied extra parkeervoorzieningen gerealiseerd (drie publieke parkeergarages met in totaal 1020 plaatsen). Op het Noordelijke Havenhoofd vindt mogelijk uitbreiding plaats van de bedrijfsgebouwen. Er worden hotels gerealiseerd, visrestaurants en het plangebied wordt aantrekkelijker gemaakt voor recreanten. Door bovengenoemde ontwikkelingen zal er sprake zijn van een toename van gemotoriseerd verkeer op het land. Dit kan dientengevolge leiden tot een toename van stikstofdepositie en tot vermisting en verzuring.

Habitattypen binnen de duingebieden zijn stikstofgevoelig. Deze habitattypen hebben een Kritische Depositiewaarde (KDW) tussen de 714 mol/ha/jaar en 2214 mol/ha/jaar. De KDW is de grens waarboven het risico niet kan worden uitgesloten dat de kwaliteit van het habitatype significant wordt aangetast als gevolg van de verzurende en/of vermestende invloed van de atmosferische stikstofdepositie. Momenteel ligt de totale stikstofdepositie op drie Natura 2000-gebieden in sommige delen van de Natura 2000-gebieden hoger dan de KDW's en is er dus sprake van een (deels) overbelaste

situatie. Bij toename van de stikstofdepositie kunnen dan significantie effecten niet worden uitgesloten. Hier wordt in de Passende beoordeling op ingegaan. De effecten van verkeer in de gebruiksfase zullen gezien de verkeersaantallen maatgevend zijn voor het effect via stikstofdepositie.

Aanlegfase

In de aanlegfase kan door het vrachtverkeer een toename van stikstofdepositie worden veroorzaakt.

6.6 Vernatting / verdroging

De activiteiten die mogelijk zijn binnen het plan hebben geen invloed op de waterhuishouding van het gebied. Er wordt geen extra grondwater onttrokken en niet diep gegraven. Effecten door verstoring van de waterhuishouding zijn daarom op voorhand uitgesloten. Dit is de conclusie uit de watertoets. Daarin is onderbouwd dat er geen verdroging optreedt in de nabij gelegen natuurgebieden als gevolg van de voorgenomen ontwikkelingen. Hierdoor wordt er in de effectbeoordeling geen paragraaf voor effecten door verdroging opgenomen.

Mogelijke kansen voor vernatting zijn in het plangebied minimaal. Deze zijn beperkt tot de groenstrook langs de Houtrustweg.

6.7 Verontreiniging

De activiteiten die binnen het plan mogelijk zijn, brengen geen nieuw risico op verontreiniging met zich mee. Effecten door verontreiniging zijn daarom op voorhand uitgesloten.

7 Effectbeschrijving

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de effecten op de (beschermde) natuurwaarden. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen de effecten op de Natura 2000-gebieden (ook nader uitgewerkt in de Passende Beoordeling, Oranjewoud 2013), de EHS-gebieden, de beschermde soorten en groen in de wijk.

Tevens worden de effecten getoetst aan gemeentelijk groen- en natuurbeleid. De doelen die door het groen- en natuurbeleid worden gesteld en waar ruimtelijke ontwikkelingen aan getoetst moeten worden overlappen deels, en zijn voor het studiegebied hieronder samengevat:

- Versterken Stedelijke Groene Hoofdstructuur;
- Vergroten van de biodiversiteit;
- Verbeteren van het stedelijk leefklimaat;
- Behoud van beschermde soorten;
- Verbeteren van de natuurwaarden;
- Versterken van boomstructuren.

7.1 Groen in de wijk

Doordat Scheveningen Haven geen onderdeel uitmaakt van de Stedelijk Groene Hoofdstructuur is er geen sprake van ruimtebeslag of verslechtering van de hoofdstructuur. Hierdoor zijn negatieve effecten op voorhand uit te sluiten. Echter, de toekomstige inrichting van het plangebied biedt wel kansen om de stedelijke groene structuur in de stad te versterken. Indien in een nadere uitwerking gekozen wordt om duidelijke groenstructuren aan te leggen die ook aansluiten op de omliggende natuurgebieden kan dit zorgen voor een versterking van de groenverbindingen. Met name de groenzone langs de Houtrustweg kan een versterking vormen voor de groenstructuur in de gemeente.

Varianten

De variant 'walstroom' binnen het plan leidt niet tot een andere beoordeling. Bij de varianten tramtracé en 'extra programma noordelijk havenhoofd' zijn vooral de kansen voor versterking van het Groen in de wijk beperkter ten opzichte van het plan, omdat er meer verhard oppervlak is, dus minder ruimte voor groen. Dit leidt niet bij de variant Tramtracé tot een lagere positievere beoordeling dan het plan zonder tramtracé (+). Bij de variant 'extra programma noordelijk havenhoofd' leidt de variant niet tot een andere beoordeling.

De varianten voor de verbinding tussen het Noordelijk en Zuidelijk Havenhoofd leiden niet tot een andere beoordeling van het plan ten aanzien van groen in de wijk.

Toets aan het gemeentelijk beleid

De realisatie van de groenstructuur is een positief effect (++). Dit sluit aan bij de ambities uit het vigerend groen- en natuurbeleid. Het betekent een versterking van de Stedelijke Groene Hoofdstructuur en het verbeteren van het stedelijk leefklimaat.

7.2 Natura 2000-gebieden

In deze paragraaf is de conclusie weergegeven uit de Passende beoordeling.

In de aanlegfase zal er verstoring optreden door de werkzaamheden op de typische soorten van het Natura 2000-gebied Westduinpark. De verstoring is tijdelijk en lokaal (grenzend aan het plangebied).

De toename van het aantal verkeersbewegingen van en naar het plangebied leidt tot een toename van stikstofdepositie in de drie Natura 2000-gebieden. De toename is het grootst in het Westduinpark & Wapenveld. In de drie Natura 2000-gebieden komen (zeer) gevoelige habitattypen voor stikstofdepositie voor en deze habitattypen komen ook gedeeltelijk in een overspannen situatie voor (achtergrondwaarde is hoger dan kritische depositiewaarde, de waarde voor stikstofdepositie

waarboven het ontstaan van significant negatieve effecten niet bij voorbaat uit te sluiten zijn). Dat betekent dat een toename van stikstofdepositie kan leiden tot het ontstaan van significant negatieve effecten. In de duinen kan de toename van stikstofdepositie -afhankelijk van de hoogte van de toename, het natuurlijk bufferend vermogen door verstuiving en de ecologische sleutelfactoren die gunstige staat van instandhouding van de habitattypen bepalen - leiden tot vergrassing en verbossing waardoor de kwaliteit van de habitattypen verslechtert.

Door een toename van de recreatie en de bebouwing in het plangebied zal de verstoring (geluid, licht en betreding) toenemen. De toename zal in de Bosjes van Poot een matig negatief effect hebben. Omdat het gebied van Radio Scheveningen wordt opengesteld, is er sprake van een toename van verstoring in dit deelgebied.

Geconcludeerd kan worden dat de ontwikkelingen een negatief effect (-) hebben op de Natura 2000-gebieden. De variant voor het tramtracé leidt niet tot een andere beoordeling.

Om het ontstaan van significant negatieve effecten te voorkomen worden mitigerende maatregelen genomen voor de Natura 2000-gebieden Westduinpark & Wapendal en Meijndel & Berkheide. Dit is nodig als de planbijdrage zonder maatregelen leidt tot een aantasting van de natuurlijke kenmerken van het habitatype. De borging van de mitigerende maatregelen vindt plaats in het Mitigatieplan. Met de mitigerende maatregel wordt voorkomen dat het plan leidt tot een aantasting van de wezenlijke kenmerken van de Natura 2000-gebieden.

Varianten

De varianten 'walstroom' en 'extra programma noordelijk havenhoofd' binnen het plan leiden niet tot een andere beoordeling. Bij de variant tramtracé zijn vooral de kansen voor versterking van het Natura 2000-gebied Westduinpark & Wapenveld beperkter ten opzichte van het plan, omdat het tramtracé ter plekke van de groenzone komt. Dit leidt niet tot een andere beoordeling van deze variant. De negatieve effecten door stikstofdepositie en extra verstoring/betreding zijn maatgevend.

De varianten voor de verbinding tussen het Noordelijk en Zuidelijk Havenhoofd leiden niet tot een andere beoordeling van het plan ten aanzien van Natura 2000. De aanwezigheid van de hoteltoeren is maatgevend voor de effecten op trekvogels het natuurschoon. Wel zal sprake zijn van een grotere toename van recreanten omdat deze sneller van het Noordelijk naar het Zuidelijk Havenhoofd komen, maar aangenomen wordt dat maar een beperkt deel zich ook richting het Natura 2000-gebied zal begeven.

Toets gemeentelijke groenbeleid

Door stikstofdepositie (in de 3 Natura 2000-gebieden), de beperkte toename van de recreatiedruk en de beperkte toename van verstoring (in Westduinpark & Wapenveld), naast het feit dat het plan niet leidt tot ruimtebeslag met een negatief effect is het effect als negatief beoordeeld (-). De aantasting van de wezenlijke kenmerken is in strijd met het groenbeleid.

Toets uitvoerbaarheid

Vanuit de Natuurbeschermingswet zijn er geen belemmeringen voor de uitvoering van de Scheveningen haven, mits gepaste mitigerende maatregelen worden genomen.

7.3 EHS

Het grootste deel van het plangebied ligt niet in EHS-gebied en EHS kent geen externe werking. Alleen het zenderpark ligt binnen de EHS. In de gebruiksfase kan Scheveningen Haven leiden tot meer betreding in het Westduinpark en tot een grotere mate van verstoring door geluid en licht. In de aanlegfase is alleen sprake van verstoring door geluid en licht. Dit effect wordt in beeld gebracht in het MER (voor een volledig beeld van de milieu-effecten) maar wordt niet betrokken bij de nee-tenzij-afweging.

7.3.1 Westduinpark en Bosjes van Poot

Rondom het plangebied komt in het Westduinpark met name het natuurbeheertype Open duin voor. Open duin is van belang voor veel planten: duindoorn, zeewolfsmelk, blauwe zeedistel, helm duinroosje, kleverige reigersbek, ruw vergeet-mij-nietje, duinviooltje, mossen, korstmossen en paddenstoelen. Maar ook voor diverse diersoorten zoals roodborsttapuit, velduil, tapuit, duinparelmoervlinder, blauwvleugelsprinkhaan, en zandhagedis. Uit het beheerplan Westduinpark & wapendal komt naar voren dat in ieder geval de grasmus, graspieper, roodborsttapuit en sprinkhaanzanger in het Westduinpark voor. De Bosjes van Poot zijn met name aangewezen als Park- en Stinzenbos. Het betreft een duin met eiken en dennen.

De actuele kwaliteit wordt bepaald door de sterke vergrassing en verruiging van droge duingraslanden, de sterke verstruweling, te veel gebiedsvreemde plantensoorten en mede bepaald door de grote recreatiedruk die er al heerst (hoge dichtheid aan wandelpaden en versturende aanwezigheid van restanten van opgeheven harde wandelpaden) en door de omliggende bebouwing. Nabij het plangebied is het dungebied versmald door de bouw van Duindorp.

Recent zijn maatregelen uitgevoerd om de kwaliteit van het gebied te versterken. In 2011 is gestart met het Projectplan verbetering natuurkwaliteit Westduinpark en Bosjes van poot. Doel is het bevorderen van de natuurlijke dynamiek in de duinen. Deelproject 2 uit dit projectplan betreft de locatie Bosjes van Poot. Deelproject 4 betreft de locatie Westduinpark Wieringsestraat (de zone met naar zee geëxponeerde zijde tussen de Wieringsestraat en de zeereep). Onderdeel van dit plan is zonering van de recreatie (beïnvloeding door honden wordt in dit deelgebied geminimaliseerd).

De werkzaamheden die voor de optimalisering van de recreatie hebben gezorgd zijn:

- een deel van de verharde voetpaden is omgezet in onverharde paden;
- een deel van de aanwezige voetpaden is gehandhaafd en is geoptimaliseerd.

Daarnaast zijn in de twee deelgebieden nog werkzaamheden uitgevoerd om het natuurlijke duin te herstellen:

- gebiedsvreemde soorten als rimpelroos verwijderen;
- deelgebieden afplaggen;
- afrasteringen zo veel mogelijk verwijderen;
- maaien van aanwezige duingraslanden
- het op lange termijn voorbereiden van mogelijk toepassen begrazingsbeheer
- verwijderen van de afdeklaag.

Naar verwachting zijn alle werkzaamheden in 2013 afgerond.

Verstoring door betreding

In de gebruiksfase kan de toename van recreanten en bewoners in Scheveningen Haven leiden tot meer betreding in de (EHS-)dungebieden. Door betreding kan de vegetatie in kwaliteit en structuur achteruitgaan. Het is de verwachting dat de nieuwe recreanten gebruik zullen maken van de bestaande padenstructuur en dat de toename van het aantal recreanten beperkt is ten opzichte van de aantallen die momenteel van het gebied gebruik maken.

Het nabij gelegen zenderpark (Radio Scheveningen) is in de huidige situatie gesloten. Omdat het park wordt opgeheven, zal dit deel onderdeel uit gaan maken van het EHS- en Natura 2000-gebied. Het is de verwachting dat er voor gekozen wordt om de afrastering te verwijderen uit dit gebied zodat hier sprake zal zijn van een negatief effect van betreding, aangezien dit gebied in de huidige situatie niet toegankelijk is.

Om de negatieve effecten van betreding in het gehele dungebied te beperken, kan er aan gedacht worden de recreatie sterk te bundelen in dit deelgebied. Waarbij de voorkeur uitgaat naar een recreatieve zonering vlakbij het plangebied zodat de verstoring van licht, geluid en betreding gebundeld zijn. Door gerichte aanplant van bijvoorbeeld duindoorn kan worden voorkomen dat recreanten door het gebied gaan struinen.

In de Bosjes van Poot vindt in de huidige situatie zeer intensieve recreatie plaats. Het gebied biedt de mogelijkheid om honden los te laten lopen. Er lopen in dit deelgebied verschillende verharde wandel- en fietspaden. Effecten als gevolg van extra betreding zijn hierdoor beperkt.

Alleen de variant voor het nieuwe tramtracé leidt tot een groter negatief effect door betreding dan het Voorkeursalternatief omdat deze variant de mogelijkheid biedt voor nog meer recreanten om richting de duingebieden te trekken.

Verstoring door licht en geluid:

Een toename van de geluid en verlichting in het plangebied kan leiden tot effecten op de soorten van het nabijgelegen EHS-gebied Westduinpark & Wapendal. Langs de kust komen vele trek- en wintervogels voor. Met name het vijfsterrenhotel kan voor een verstoring zorgen van deze vogels langs de kust. Maatgevend voor de wezenlijke waarden en kenmerken zijn de effecten op de broedvogels in het duingebied.

Verstoring van broedvogels: aanlegfase

Als gevolg van de werkzaamheden kan er verstoring plaatsvinden van broedlocaties en rust- en foerageergebieden van broedvogels in deelgebied Radio Scheveningen. Het gaat hierbij om verstoring door een toename van de geluidsbelasting. Optische verstoring en lichtverstoring zijn door de afstand tot het duingebied en de afscherming van de duinen door het reliëf niet aan de orde tijdens de realisatie. Vanwege de afstand is verstoring van broedvogels in de Bosjes van Poot niet aannemelijk in de realisatiefase. De relevante soorten die in Radio Scheveningen voorkomen zijn grasmus, graspieper, roodborsttapuit en sprinkhaanzanger. In de aanlegfase zijn voor geluid verschillende relevante bronnen te onderscheiden, zoals sloopwerkzaamheden, heistelling en trilblok, bouw- en vrachtverkeer en materieel voor grondverzet. De maatgevende situatie voor de geluidemissie doet zich voor bij heiwerkzaamheden, waarbij het geluid ver reikt en waarbij dus verstoring op kan treden indien vogels aanwezig zijn. Deze verstoring is slechts tijdelijk, doordat het de realisatiefase betreft.

Verstoring van broedvogels: gebruiksfase

Als gevolg van het gebruik kan er verstoring plaatsvinden van broedlocaties en rust- en foerageergebieden van broedvogels. Het gaat hierbij om verstoring door een toename van recreatie in het duingebied (optische verstoring en verstoring door geluid). Ook honden kunnen voor sterke verstoring zorgen. Radio Scheveningen bevat in de huidige situatie geen paden en wordt begrensd door een hek, waardoor het niet toegankelijk is voor recreanten en honden. Indien er in de toekomstige situatie sprake is van het verwijderen van de afrastering dan zal de verstoring van broedvogels in dit gebied zeer sterk toenemen.

De Bosjes van Poot wordt reeds intensief gebruikt door recreanten. De aantallen broedvogels zijn vermoedelijk beperkt en enige gewenning is opgetreden. Een toename van recreanten kan voor beperkte extra verstoring zorgen. Een toename in verlichting, verkeer en bewoning in de haven zullen niet tot extra effecten leiden, aangezien dit om beperkte geluidsbelastingen gaat, de haven door reliëf van het duin min of meer afgeschermd is en er in de huidige situatie ook reeds wegen en enige bebouwing aanwezig zijn. De mogelijke verstoring betreft hier de braamsluiper, grasmus en grote bonte specht; dit zijn de soorten die in de Bosjes van Poot voorkomen. Grote bonte spechten zijn echter weinig verstoringgevoelig; het zijn boomholtebroeders die ook in stadsparken voorkomen. De grasmus komt weliswaar voor in de Bosjes van Poot maar heeft zijn zwaartepunt in de open duingebieden.

7.3.2 Zorgvliet

Omdat de EHS geen externe werking kent en het plangebied op grote afstand ligt, is dit gebied niet relevant bij de nee-tenzij-afweging. Bovendien is Zorgvliet niet openbaar toegankelijk voor bezoekers (men moet een kaartje kopen bij de VVV). Hierdoor wordt het bezoekersaantal gereguleerd via de kassa. Er zijn geen faciliteiten op het landgoed en er mogen alleen wandelaars naar binnen (zonder hond). Gezien de afstand en de mogelijkheden voor natuurbeleving dichtbij het plangebied zal een toename van het aantal bewoners en bezoekers van Scheveningen Haven geen verstoring effect hebben door

betreding. Negatieve effecten door verstoring door licht en geluid zijn gezien de afstand > 600 m op voorhand uit te sluiten.

7.3.3 Mogelijkheden ontwikkeling EHS

Door het uitvoeren van het Projectplan zijn recent maatregelen uitgevoerd om de kwaliteit van het gebied te verbeteren. Ook de maatregelen die nodig zijn vanuit de toets aan de Natuurbeschermingswet zullen de kwaliteit van het EHS-gebied ten goede komen.

Daarnaast zijn er nog tal van kansen om de EHS te versterken (het betreft dus geen verplichte mitigatie vanuit de nee-tenzij-afweging). Deze kansen overlappen met de kansen voor Natura 2000 (zie Passende beoordeling).

- Om de beleving van de duinen te bevorderen kan gedacht worden aan een uitkijktoren boven de duinen aan de rand van het plangebied.
- Inrichting groene zone(s) met soorten die er thuishoren (helmgras, heide, duindoorn, duinroos, dennen).
- Het realiseren van bij de natuurtypologie passende groenelementen in de wijk zorgt voor overgangen van het natuurgebied naar en in de wijk. Een groene aankleding van de grond boven het afvoerkanaal en de Houtrustweg als belangrijke langzaam-verkeersverbinding zorgt voor een bufferzone met het natuurgebied.
- Een deel van de oevers kan met flauwe taluds groen ingericht worden.
- Het duin tussen het Natura 2000-gebied en de toekomstige hotellocatie kan zoveel mogelijk natuurlijk worden ingericht en beheerd.
- Bij eventuele verzoeken voor een tweede strandtent ter plaatse (mits dit niet bijt met de exploitaties van de nieuwe horeca!) kan naar dit gebied worden gekeken. Niet naar zuidelijke richting.
- Gebruik van gerichte verlichting zodat er zo weinig mogelijk uitstraling richting het duingebied plaatsvindt
- Stimuleren dat de doorgang naar het strand vooral ter hoogte van het plangebied mogelijk is en voorkomen dat de bezoekers het Westduinpark gebruiken als doorgang naar het strand.
- Stimuleren gebruik de parkeergarages en OV en LV ontsluitingsroutes.
- Stimuleren van verkeer van en naar de strandpaviljoens langs de randen van de duingebieden en er niet dwars doorheen.
- Realiseren spelaanleidingen in zone tegen het woongebied aan, liefst op een plek die aan sluit op de binnenroutes, waarmee een aangename plek (speelplek) in de duinen wordt geboden, die een verbinding krijgt met de zee. De keuze voor deze plek moet worden afgestemd op de totale zonering van de strook (beheerplan).
- Actief opheffen van 'wilde paden' door begin en uiteinde weer 'onzichtbaar te maken'.
- De nieuwe bewoners moeten bewust gemaakt worden van de bijzondere natuurwaarden. Idee (Proeftuin Scheveningen dd 12 februari) is om direct groep Vrienden van het Westduinpark op te richten. Mogelijk kan in het museum ook aandacht besteed worden aan de natuurkwaliteiten en kunnen vanuit het museum activiteiten in de natuur worden gefaciliteerd.

7.3.4 Conclusie effecten EHS

In de aanlegfase zal er verstoring optreden door de werkzaamheden op de typische soorten van het Open Duin in het Westduinpark. De verstoring is tijdelijk, maar er is wel sprake van een negatief effect.

Door een toename van de recreatie en de bebouwing in het plangebied zal de verstoring (geluid, licht en betreding) toenemen. De toename zal in de Bosjes van Poot een matig negatief effect hebben. De verstoring in het Westduinpark hangt af van het wel of niet openstellen van Radio Scheveningen. Indien het gebied wordt opengesteld, is er sprake van een toename van verstoring en is een mitigerende maatregel nodig om een significante aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden te voorkomen. Indien de afrastering gehandhaafd blijft, zullen de ontwikkelingen in de Scheveningen Haven in de gebruiksfase geen effect hebben.

Mitigerende maatregel bij openstelling Zenderpark

Indien het zenderpark wordt opengesteld is een geleide openstelling met een strakke zonering (mede af te dwingen door fysieke maatregelen als duindoornstruwelen) een noodzakelijke mitigerende maatregel. Indien gekozen wordt om de afrastering rondom zenderpark te verwijderen, dient een goed recreatiezoneringsplan opgesteld te worden, om de toename van de verstoring en ruimtebeslag in dit, ongestoorde stuk duin zo veel mogelijk te beperken. Voorkomen dient te worden dat loslopende honden het gebied in kunnen rennen. Dit wordt al grotendeels geborgd door de aanlijnplicht die overal buiten de Bosjes van Poot geldt in het Natura 2000-gebied Westduinpark en Wapenveld.

Conclusie

Geconcludeerd kan worden dat de ontwikkelingen in het zenderpark een negatief effect (-) hebben op de EHS. Ook het plan heeft door de toename van recreanten een effect op de EHS, dit is externe werking.

Varianten

De varianten 'walstroom' en 'extra programma noordelijk havenhoofd' binnen het plan leiden niet tot een andere beoordeling. Bij de variant 'tramtracé' zijn vooral de kansen voor versterking EHS beperkter ten opzichte van het plan, omdat er meer verhard oppervlak is, dus minder ruimte voor groen. Dit leidt niet tot een andere beoordeling van deze variant.

De varianten voor de verbinding tussen het Noordelijk en Zuidelijk Havenhoofd leiden niet tot een andere beoordeling van het plan ten aanzien van EHS.

Nee-tenzij-afweging

In het kader van de nee-tenzij-afweging voor de EHS heeft toetsing van het plan voor Scheveningen Haven (meer bepaald het plan voor het zenderpark omdat externe werking van het plan buiten beschouwing is gelaten) plaats gevonden aan drie EHS-kenmerken en waarden:

- uitwisselingsmogelijkheden (doel 'verbinden'),
- natuurlijke eenheid en aaneengeslotenheid (doel 'vergroten')
- kwaliteit van de EHS en van leefgebied van soorten (doel 'kwaliteitsverbetering') Basis vormen de natuurdoeltypen (zie de beheertypen Open duin, Duinbos, Park- en stinzenbos en Zoete plas, zie figuur 7-1). Deze beheertypen uit het natuurbeheerplan (2012) worden in het kader van de Verordening Ruimte gebruikt om mede de wezenlijke kenmerken en waarden te bepalen.

Het plan voorziet niet in een aantasting of een belemmering van de kenmerken:

- uitwisselingsmogelijkheden (doel 'verbinden'): er is geen sprake van (toename van de) barrièrewerking in EHS-gebieden of tussen EHS-gebieden;
- natuurlijke eenheid en aaneengeslotenheid (doel 'vergroten'): er is geen sprake van ruimtebeslag met verlies van EHS-gebied tot gevolg.

De kwaliteit van de EHS wordt wel aangetast door de openstelling van het zenderpark. Dit effect kan worden gemitigeerd door de recreatie zo goed mogelijk te zoneren. Na mitigatie is er geen sprake van een aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden en kan het project doorgang vinden. De borging van de mitigerende maatregelen vindt plaats in het Mitigatieplan.

Toets gemeentelijke groenbeleid

Door de beperkte toename van de recreatiedruk en de beperkte toename van verstoring, naast het behoud van de overige wezenlijke waarden en kenmerken (bomen, waterpartijen) en het feit dat het plan niet leidt tot ruimtebeslag is het effect als beperkt negatief beoordeeld (-). De beperkte aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden van EHS-gebieden is in strijd met het groenbeleid.

Toets uitvoerbaarheid

Het ruimtelijke beleid voor de EHS is gericht op behoud en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden. Daarom geldt in de EHS het 'nee, tenzij'-regime. Indien een voorgenomen ingreep de 'nee, tenzij'-afweging met positief gevolg doorloopt kan de ingreep plaatsvinden, mits de eventuele nadelige gevolgen worden gemitigeerd en resterende schade wordt gecompenseerd. Het plan Scheveningen Haven heeft geen significant negatief effect op wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS. In dat

geval kan de ingreep kan doorgang vinden en staat de nee, tenzij-afweging de uitvoerbaarheid niet in de weg.

7.4 Beschermde soorten

Op grond van de Flora- en faunawet (Ffw) zijn een aantal planten- en diersoorten beschermd. De uitvoering van de ontwikkeling van de haven van Scheveningen en de activiteiten in de aanlegfase leiden mogelijk tot in de Ffw art. 75 genoemde verboden handelingen. In deze paragraaf wordt ingegaan op de effecten op de beschermde en bedreigde flora en fauna in het plangebied. Bij de effectbeschrijving wordt ook nader ingegaan op mitigerende maatregelen en de kansen. Aan het einde van de paragraaf wordt de uitvoerbaarheid getoetst en vindt er een toets aan het gemeentebestuur plaats.

Flora

Effectbeschrijving

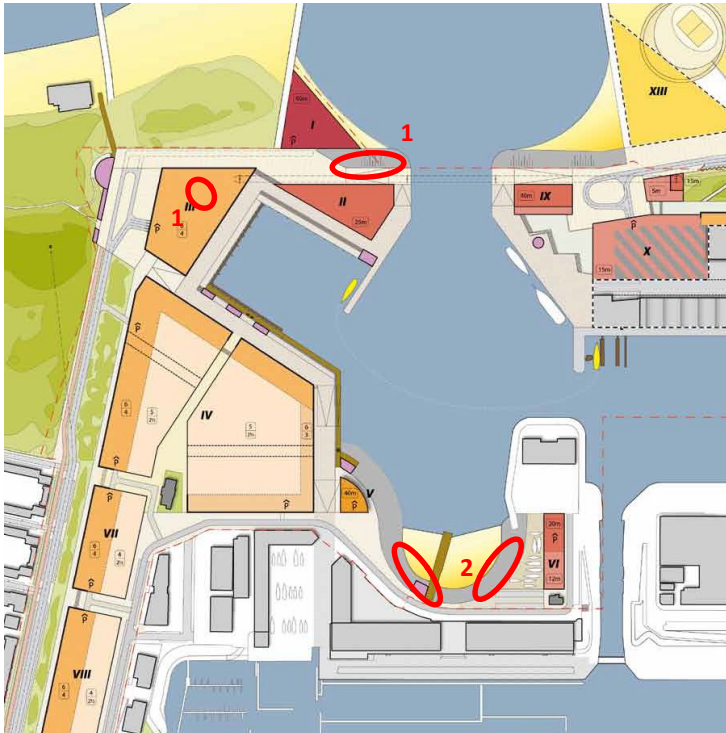
In het plangebied komen de Rode Lijstsoorten zeewolfsmelk, liggende asperge, zeevenkel en laksteeltje (zie figuur 6-1) voor op twee verschillende locaties in het plangebied. Deze soorten zijn gebonden aan de kust. Ook is in de aanwezige vegetatiestroken de blauwe zeedistel waargenomen (tabel 2 van de Flora- faunawet). Op de plankaart van Scheveningen Haven is te zien dat de bijzondere vegetatielocaties om deelgebied 1 verdwijnen. Of de vegetatiestroken bij de nieuwe watersporthaven behouden kunnen blijven is niet geheel duidelijk.

Doordat blauwe zeedistel op tabel 2 staat, geldt voor deze soort de lichte toets. Belangrijkste vraag is of de effecten die met de ontwikkelingen gepaard gaan niet leiden tot aantasting van de gunstige staat van instandhouding van de soort. De soort komt langs de gehele Noordzeekust voor (www.soortendatabank.nl) en ook in de naastgelegen zeereep van het Westduinpark is deze zeer algemeen (Gemeente Den Haag, 2007). Hierdoor is de gunstige staat van instandhouding gewaarborgd en is ontheffingverlening hoogstwaarschijnlijk. Doordat de soort nationaal en lokaal wijdverspreid voorkomt, komt de nationale of lokale gunstige staat van instandhouding niet in gevaar. De aanvraag van een ontheffing is wel noodzakelijk, maar ontheffingverlening voor tabel 2 soorten is op grond van ruimtelijke ontwikkeling hoogstwaarschijnlijk. Indien gewerkt kan worden volgens een goedgekeurde gedragscode voor de bouw dan is het aanvragen van een ontheffing niet noodzakelijk.

Doordat de standplaatsen van beschermde soorten verdwijnen wordt de voorgenomen ontwikkeling als matig negatief (-) beoordeeld. De varianten zijn in de effectbeschrijving niet onderscheidend.

Mitigerende maatregelen

Door de voorgenomen ontwikkelingen gaan enkele standplaatsen van de blauwe zeedistel en de rode Lijstsoorten verloren. Negatieve effecten kunnen voorkomen worden indien de aanwezige soorten vooraf worden overgezet naar geschikte locaties buiten of aan de rand van het plangebied.

Figuur 7-1: Plankaart Scheveningen Haven

Kansen voor flora

In de huidige situatie is het overgrote deel van het terrein geasfalteerd of bestraat. Hierdoor zijn de natuurlijke ontwikkelingsmogelijkheden op het terrein momenteel beperkt. Op het terrein waar klinkers liggen kan de vegetatie zich verder ontwikkelen, maar ook hier zijn de uitgangscondities verre van optimaal. Op de locaties waar in de huidige situatie vegetatie voorkomt is deze soortenrijk en er groeien een aantal Rode lijst soorten. Hier en daar zijn wat zandige hellingen, waar het aantal bijzondere planten van de zeereep zich uit kunnen breiden. Door de beperkte vegetatieontwikkeling, is de kans dat er zich beschermde diersoorten gaan vestigen ook marginaal. Indien in het stedelijk ontwerp meer ruimte wordt gelaten voor de ontwikkeling van vegetatie (minder asfalt, beton en klinkers) kan het plangebied zich ontwikkelen tot een gebied met een zeer soortenrijke flora. De mogelijkheden voor broedvogels zullen toenemen en het terrein zal geschikt kunnen worden voor de (beschermde) Zandhagedis. Als er op het terrein waterplassen ontstaan, kan ook de streng beschermde Rugstreeppad zich op het terrein vestigen. Deze ontwikkeling kan zich mogelijk voordoen in de groenstrook langs de Houtrustweg, hier is enige vernatting mogelijk. Doordat het plangebied zo dicht langs de kust ligt zijn het met name de pioniersoorten die zich in het plangebied kunnen vestigen: orchideeën, sterns, plevieren en meeuwen. De invloed van zee en wind zorgen voor grote dynamiek waar soorten op in moeten spelen waardoor soorten van stabiele milieus hier slechts beperkt voorkomen.

Foto 2: Kansen voor verbetering groenstrook langs de Houtrustweg.

Zoogdieren

Effectbeschrijving

Zoogdieren als de vos en het konijn hebben grote leefgebieden en zullen tijdens de aanlegfase het plangebied en directe omgeving mijden. Het plangebied is van marginaal belang voor deze soorten. De nabij gelegen duinen vormen een geschikt leef- en rustgebied voor deze soorten. In de gebruiksfase is er sprake van een toename van licht en geluid langs de Houtrustweg. Dit leidt tot een toename van de verstoring in het aangrenzende duingebied. Effecten op populatieniveau van deze soorten worden niet verwacht. Ondanks dat de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar komt is er wel sprake van een lichte negatieve beoordeling (-) omdat tijdens de werkzaamheden in de gebruiksfase de nabij gelegen duinen verstoord worden door licht en geluid.

De variant met het nieuwe tramtracé zorgt voor een extra toename van het geluid in de duinen langs de Houtrustweg. Deze toename van het geluid gaat valt samen met een toename van het verkeer langs de Houtrustweg. Door de reeds aanwezige verstoring in de gebruiksfase zal de toename van het geluid door tramlijn 11 niet leiden tot een aantasting van de gunstige staat van instandhouding van de soorten.

Mitigerende maatregelen

De vos en het konijn zullen het plangebied tijdens de werkzaamheden mijden. Uitstraling van licht en geluid aan de zuidzijde van de Houtrustweg dient zo veel mogelijk afgeschermd en voorkomen te worden.

Kansen voor zoogdieren

De kansen voor de grotere zoogdieren in het plangebied zijn nihil. In de nabije omgeving zijn wel geschikte leefgebieden voor deze soorten. Een verbetering van het leefgebied van deze soorten zou wel gecreëerd kunnen worden door een corridor in het plangebied op te nemen, waardoor de migratie tussen het noorden en zuiden bevordert kan worden. Echter, ruimte voor een mogelijke corridor is in het huidige stedelijk ontwerp niet opgenomen en/of mogelijk.

Vleermuizen

Effectbeschrijving

Naar de aanwezigheid van vleermuizen is nader onderzoek noodzakelijk. Ten tijde van het schrijven van dit MER is dit onderzoek nog niet uitgevoerd. Hierdoor gaan wij erbij de effectbeoordeling van de worst-case situatie uit dat in de aanwezige gebouwen vaste verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis voorkomen en dat het plangebied onderdeel uitmaakt van het foerageergebied van deze soort. Daarnaast is het mogelijk dat de ruige dwergvleermuis migreert langs de kustzone, maar de bestaande bebouwing sluit aan op de boulevard en verderop de Pier en de bebouwing van Schevingen. Er is

daarmee al sprake van een mate van versnippering in de kustlijn die door het plan nauwelijks groter wordt gemaakt.

Door de ontwikkeling van Scheveningen Haven gaan er vaste verblijfplaatsen en foerageergebied verloren van de gewone dwergvleermuis. Voordat de werkzaamheden aanvangen wordt het aanvullend onderzoek uitgevoerd en kunnen de definitieve verblijfplaatsen worden vastgesteld. Door uit te gaan van de worst case situatie wordt voorkomen dat achteraf te weinig (mitigerende) maatregelen genomen worden.

De gewone dwergvleermuis is tijdens het foerageren niet gevoelig voor de verstoring van licht. Hij wordt vaak waargenomen rond lantaarnpalen door de hoge aantallen prooidieren (nachtvlinders en insecten).

De gewone dwergvleermuis staat vermeld op tabel 3 van de Flora- en faunawet. Voor het aantasten van vaste verblijfplaatsen, foerageergebied en vliegroutes kan op basis van de Flora- en faunawet geen ontheffing verleend worden. Het is dus van belang effecten, ook tijdelijke, middels adequate en vroegtijdige maatregelen (zie mitigerende maatregelen) te voorkomen. De mitigerende maatregelen dienen te worden uitgewerkt in een mitigatieplan. Dit plan dient ter toetsing te worden voorgelegd aan het bevoegd gezag (Dienst Regelingen). Indien het bevoegd gezag akkoord is met de te nemen mitigerende maatregelen zullen zij reageren door middel van een positieve afwijzing. Dit dient voorts opgenomen te worden in de borging- en evaluatieparagraaf en meegenomen te worden in de aanbesteding.

In het MER worden de effecten op de aanwezige vaste verblijfplaatsen als matig negatief (-) beoordeeld doordat de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar komt, maar er wel een tijdelijke verstoring optreedt. De varianten zijn hierin niet onderscheidend.

Verkenning Mitigerende maatregelen

Mogelijke mitigerende maatregelen voor aantasting van vaste verblijfplaatsen zijn:

- In de buurt van vaste verblijfplaatsen niet 's nachts werken;
- Eventueel tijdelijke afscheiding voor geluid;
- Buiten de gevoelige periodes (winterslaap, kraamtijd) werken.
- Om de functionaliteit van een paarverblijfplaats te behouden moet voorafgaand aan de sloop in de directe omgeving alternatieve verblijfplaatsen gerealiseerd worden. Hierbij dient tegenover elke vernietigde verblijfplaats minimaal 3 nieuw gerealiseerde verblijfplaatsen staan. De betreffende gebouwen moeten vervolgens voor half augustus gesloopt of ongeschikt gemaakt worden. Voorafgaand aan de sloop dienen de gebouwen gestript te worden, waarbij bijvoorbeeld dakpannen en wandplaten verwijderd worden. Deze grote lijnen dienen verder uitgewerkt te worden in een activiteitenplan dat bekend dient te zijn bij de betrokken werknemers.
- Om voldoende foerageergebied voor vleermuizen te garanderen is het noodzakelijk om ruimte te reserveren die optimaal wordt ingericht voor vleermuizen om te foerageren. Voor gewone dwergvleermuis zullen brede, structuurrijke groenstroken langs de weg volstaan als geschikt foerageergebied.

In de aanlegfase kan er foerageer/jachtgebied verloren gaan. Tijdens de aanlegfase geluid tot verstoring van jachtgebieden leiden. Mogelijke mitigerende maatregelen die genomen kunnen worden zijn:

- Vermijden jachtgebieden indien bekend na aanvullend onderzoek;
- Nieuwe jachtgebieden ontwikkelen (compensatie).

Om te voorkomen dat een eventuele migratieroute van de ruige dwergvleermuis langs de kust wordt verstoord, dient te sterke verlichting van de migratieroute 's zomers in de duisternis voorkomen te worden. Verlichting volledig uitsluiten is gezien de reeds verlichte kustlijn ter hoogte van Scheveningen niet nodig. Vleermuizen zijn traditioneel, bij te veel verstoring kan de traditie van het gebruik van een vliegroute of bepaalde jachtgebieden voor de gehele kolonie verloren gaan. Wanneer de dieren in winterslaap zijn (half oktober tot half maart) is doorwerken in het donker geen probleem.

Bij de realisatie van het vijfsterrenhotel dient ook rekening gehouden te worden met de migratieroute van de ruige dwergvleermuis (tenzij uit nader onderzoek blijkt dat de migratieroute niet ter hoogte van het plangebied ligt).

Kansen voor vleermuizen

Bij de bouw van de nieuwe woningen zijn er vele mogelijkheden waarop rekening gehouden kan worden met vleermuizen. Hierbij kan gedacht worden aan:

- Vleermuiskasten;
- Ruimte laten achter shingels;
- Ruimte bij uitbouw;
- Ruimte achter metselwerk;
- Toegang onder dakpannen;
- Toegang tot spouwmuren;

Uit gebreide uitwerkingen van deze maatregelen zijn te vinden op vleermuizenindestad.nl.

Tevens kan door het aanplanten van lijnvormige elementen in het plangebied het gebruik van vliegroutes worden gestimuleerd.

Foto 3: In de huidige situatie zijn de groenelementen op het Norfolkterrein en omgeving nihil. Kansen voor verbetering van het leefgebied van vleermuizen zijn hier aanwezig.

Zeezoogdieren

Effectbeoordeling

In en in de nabije omgeving van het plangebied zijn regelmatig waarnemingen van de grijze zeehond, de gewone zeehond en de bruinvis.

Voor de aanleg van Scheveningen Haven moet er worden geheid. Van heien is bekend dat dit veel onderwatergeluid kan produceren (als gevolg van trillingen die zich voortzetten als onderwatergeluid). Tijdens de aanlegfase hebben trillingen als gevolg van heien mogelijk een verstorend effect op soorten die daarvoor gevoelig zijn, zoals zeezoogdieren en vissen. De ondergrond zorgt voor demping van het geluid naar het water.

In het geluidonderzoek van Blacquiere et al. 2008 is onderzocht wat de gevolgen zijn van heien op de verstoring van zeehonden door ondergeluid. In het rapport worden de volgende conclusies getrokken:

- De invloed van heiwerkzaamheden op het geluidsniveau onderwater is het grootst in de nabijheid van de heiwerkzaamheden. Op een afstand van 2,5 à 3,5 kilometer tot de heistelling is de invloed zodanig afgenomen dat deze onder normale omstandigheden gemaskeerd werd door ruis ten gevolge van andere bronnen (scheepvaart, golven, wind, verkeer, industrie).
- Tot ongeveer 1 kilometer vanaf de heistelling, wordt onderwater de irritatiegrens van de zeehond overschreden. Dit wil zeggen dat de zeehonden dit gebied vermoedelijk zullen vermijden.

Uit onderzoek naar vissen (Seascope, 2002 en Stadler, J. & D. Woodbury, 2009) is gebleken dat vissen zeer gevoelig kunnen zijn voor onderwatergeluid op korte afstand.

Op minder dan 50 meter zijn waarnemingen gedaan van zeehonden in de Buitenhaven. Dit betreft een afstand waarbinnen zeehonden hun irritatiegrens wordt bereikt. Het is dan ook zeer aannemelijk dat de aanwezige zeehonden en bruinvissen het plangebied zullen mijden tijdens de heiwerkzaamheden. Zeehonden zijn erg mobiel. Hierdoor is het niet te voorkomen dat er tijdens de start van de heiwerkzaamheden zeehonden binnen een straal van 1 kilometer van de hei-installatie komen. Op basis van het onderzoek van TNO blijkt dat binnen een straal van 1 kilometer tot de heistelling de irritatiegrens van zeehonden wordt overschreden. Wanneer er zorg voor wordt gedragen dat de heiwerkzaamheden elke keer (bijvoorbeeld 's morgens bij aanvang van het heien en bij elke nieuwe paal) worden begonnen op een laag niveau (slow start) en pas na minimaal 15 minuten de volledige sterkte bereikt, kunnen de zeehonden (en eventueel overige gevoelige zeedieren) uitwijken. In de nabije omgeving is voldoende vergelijkbaar leefgebied om naar uit te wijken.

In het plangebied zijn geen rustgebieden van de zeehonden (geïsoleerde zandbanken) aanwezig waardoor de tijdelijke verstoring geen invloed heeft op zeehonden die aan het jongen, zogen of ruien zijn. De verstoring van de zeehonden wordt als negatief (-) beoordeeld maar zal niet leiden tot afname van de gunstige staat van instandhouding van de soorten. Voor de verstoring van de gewone zeehond en de bruinvis dient wel ontheffing aangevraagd te worden. De varianten zijn hierin niet onderscheidend.

Mitigerende maatregelen

Tijdens de aanlegfase dient het heien te verlopen via een slow start. Hierdoor krijgen de aanwezige zeehonden en bruinvissen de gelegenheid om het plangebied te verlaten, om zo gehoorschade te voorkomen. Daarnaast bestaat er ook de mogelijkheid voor het boren/schroeven van heipalen. Bij deze werkwijze is de overlast veel beperkter.

Kansen voor zeezoogdieren

Omdat in de huidige situatie er geen rustplaatsen in het plangebied voorkomen, kan het creëren van zandbanken voor de kust van Scheveningen een aanvulling zijn binnen het leefgebied van de zeehonden. Vanaf het havenhoofd kan er dan een uitkijktoren/ natuur educatie platform gecreëerd worden waar vanaf de zeehonden zichtbaar zijn. Bovendien voorziet het bestemmingsplan in een groenstrook nabij de kom van waaruit zicht is op deze zandbanken.

Foto 4: Locatie vijfsterrenhotel nabij Zuidelijk Havenhoofd.

Broedvogels (jaarrond)

In de Passende beoordeling wordt ingegaan op de effecten voor trekvogels.

Effectbeschrijving

Voor aantasting van de nestgelegenheid van huismussen geldt dat een ontheffing voor de aantasting alleen verleend kan worden op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn: a) bescherming van flora en fauna, b) veiligheid van het luchtverkeer of c) volksgezondheid of openbare veiligheid. Ruimtelijke ontwikkeling valt hier dus niet onder en ontheffingverlening is onwaarschijnlijk. Het is dus van belang effecten, ook tijdelijke, middels adequate en vroegtijdige maatregelen (aanbieden alternatieve nestgelegenheid voorafgaand aan de sloop) te voorkomen. Door de sloop van nestgelegenheid van mussen wordt het effect in het MER als matig negatief (-) beoordeeld.

Mitigerende maatregelen en kansen voor mussen

Kwetsbare periode en sloopprotocol

De meest kwetsbare periode voor huismussen is de periode dat ze eieren of jongen hebben. Huismussen beginnen begin april met de eileg. Het broeden duurt twee weken waarna het nog drie weken duurt voordat de jongen uitvliegen. Omdat huismussen vaak meer dan één broedsel per jaar hebben, eindigt daarmee niet de kwetsbare periode. Eind juli zijn de jongen van de laatste legsel pas uitgevlogen. De minst schadelijke periode voor de sloop van de huizen en bebouwing is daarom tussen augustus en half maart.

Aanbieden nieuwe verblijfplaats

Ten tijde van de werkzaamheden moet voor huismussen een alternatieve broedgelegenheid worden geboden. Een soort als de huismus heeft een geringe verspreiding en zal zich niet kilometers verderop vestigen. Nieuwe broedlocaties kunnen worden gecreëerd door aan bebouwing en bomen die behouden blijven tijdelijke nestkasten aan te brengen. De huismus maakt gebruik van een mussenkast, mussenflat of koolmeeskast. Een mussenkast, met de opening gericht op het oosten is voldoende om de verloren nestgelegenheid te compenseren. Nestkasten voor mussen bieden plaats aan meerdere broedpaartjes (circa vijf paar) omdat mussen in kolonies broeden. Het totaal aantal broedgelegenheden moet minimaal dertig bedragen. De nestkasten worden gebruikt om te broeden, maar buiten het broedseizoen ook om in te slapen. Recentelijk is gebleken dat de kasten beter functioneren wanneer ze niet te dicht bij elkaar liggen.

Figuur 7-2: Vogelvide (links) en nestkast (rechts).

Voorzieningen in inrichting plangebied: nieuwbouw en groenstrook

Indien mogelijk kunnen er op de nieuwe woningen en bedrijfspanden verschillende mussenvides in de overgang dak/dakgoot en/of door de plaatsing van kasten (gaan in blokjes van vier tot vijf ruimtes per kast) en/of dakpannen (tien tot vijftien stuks in groepjes) op de uiteindelijke panden geplaatst worden.

In het plangebied wordt een groenstrook ontwikkeld. Daar waar groene elementen in het plangebied worden aangebracht kunnen planten worden gebruikt die beschutting geven voor huismussen. Dit betekent dat dichte struiken (eventueel met doornen) moeten worden gebruikt zoals de meidoorn, liguster of taxus. Ook het gebruik van planten die tegen gevels opklimmen is aan te raden. Hierbij kan worden gedacht aan klimop of bruidssluier. Deze laatste soort kan erg gaan woekeren en dient dus met beleid te worden toegepast. Door de aanplant van meidoornhagen ontstaat zeer geschikt leefgebied voor de huismus.

Algemeen voorkomende broedvogels

Effectbeschrijving

Met uitzondering van de nesten van de huismussen in het gebied is de bescherming van vogels beperkt tot het broedseizoen. Het bouwrijp maken dient dan ook in ieder geval buiten deze periode te geschieden. In het algemeen kan worden gesteld dat ingrepen in het plangebied tijdens het broedseizoen (ca 15 maart – 15 juli) sterke negatieve effecten hebben op de meeste vogelsoorten door

vernietiging van broedplaatsen en verstoring van de reproductie. Wettelijk gezien wordt daarom ook geen ontheffing verleend indien (broed)vogels worden verstoord.

De effecten op algemeen voorkomende (broed)vogels in het plangebied en de directe omgeving zullen ingrijpend zijn. Er blijft echter naar verwachting voldoende leefgebied in tact waardoor deze soorten niet zullen verdwijnen. Effecten zullen wel invloed hebben als de werkzaamheden plaats vinden in het broedseizoen. Buiten het broedseizoen treedt wel enige verstoring op, dit resulteert alleen in het opvliegen van betreffende vogels.

De effecten op broedvogels zijn in alle varianten negatief door het ruimtebeslag en de toename van verstoring in het gebied door licht en geluid. Alle varianten worden dan ook als negatief beoordeeld (-). Doordat er sprake is van voldoende alternatieven in de nabije omgeving is er geen sprake van een zeer negatief effect.

Mitigerende maatregelen

Indien de werkzaamheden in de periode september - maart aanvangen is sprake van een permanente verstoring, voordat vogels tot broeden komen. Door deze verstoring zullen broedvogels het plangebied mijden als broedplaatsen.

Amfibieën en reptielen

Op dit moment komt de rugstreeppad niet in het plangebied voor. Echter, in het voorjaar kunnen ondiepe poeltjes als voortplantingsbiotoop dienen. Indien tijdens de werkzaamheden in het voorjaar wordt voorkomen dat er poeltjes ontstaan zijn negatieve effecten op rugstreeppadden niet aan de orde.

Naar het voorkomen van zandhagedis zijn aanvullende inventarisaties noodzakelijk. Doordat het onderzoek nog niet is uitgevoerd wordt in dit MER uitgegaan van de worst-case situatie: de zandhagedis komt in en in de nabije omgeving van het plangebied voor. Door de voorgenomen ontwikkeling in het plangebied gaat er leefgebied van de zandhagedis verloren en treedt er verstoring op. Hierdoor wordt de voorgenomen ontwikkeling als (-) negatief beoordeeld.

Mitigerende maatregelen

- Afhankelijk van de uit te voeren activiteit moet er gewerkt worden buiten de kwetsbare periode van de voortplanting en/of van de winterrust. In de regel loopt deze voor de voortplanting van april tot en met augustus en voor de overwintering van half september tot en met maart.
- Aanwezige zandhagedissen kunnen worden weggevangen en verplaatst worden naar geschikt leefgebied in de directe omgeving maar buiten invloed van de werkzaamheden.
- Er kan worden voorkomen dat zandhagedissen de werklocatie gaan bevolken door het gebied waar de werkzaamheden plaats gaan vinden uit te rasteren.
- Het ongeschikt maken van een gebied voor zandhagedissen kan het beste plaatsvinden in de periode dat de zandhagedis in winterslaap is. Dit ongeschikt maken kan door de heide dan tot op een hoogte van 10 – 15 centimeter af te maaien. Na de winter kunnen de dieren of zelf weg trekken naar aangrenzend, geschikt gebied of ze kunnen worden weggevangen en vervolgens verplaatst naar geschikt gebied. Het gemaaide gebied moet uitgerasterd worden.
- Maatregelen moeten bij grotere projecten in een ecologisch werkprotocol worden opgenomen. Dit ecologisch werkprotocol moet op de locatie aanwezig zijn en onder betrokken werknemers bekend zijn. Werkzaamheden moeten conform dit protocol worden uitgevoerd.
- Maatregelen moeten worden uitgevoerd onder begeleiding van een deskundige op het gebied van de zandhagedis.

Bovenstaande maatregelen worden verder uitgewerkt in het Mitigatieplan.

7.4.1 Samenvatting Beoordeling Flora- en faunawet en rode lijstsoorten

Uit bovenstaande kan geconcludeerd worden dat de werkzaamheden voor het bouwrijp maken van het plangebied buiten het broedseizoen uitgevoerd moeten worden. Voor de vernietiging van groeiplaatsen van Blauwe zeedistel dient een ontheffing van de Flora - en faunawet aangevraagd te worden. Naar alle

waarschijnlijkheid wordt deze verleend. Tevens dient een ontheffing aangevraagd te worden voor de verstoring van de gewone zeehond en de bruinvis.

Voorafgaand aan het bouwrijp maken, dienen inventarisaties van vleermuizen, huismus en de zandhagedis plaats te vinden en moet een mitigatieplan worden opgesteld. In ieder geval is dit noodzakelijk voor de gewone zeehond, bruinvis, vaste nesten van huismus en mogelijk (afhankelijk van de inventarisaties) voor vleermuizen en zandhagedis. Om overtreding van de Flora- en faunawet te voorkomen, dient de functionele leefomgeving van de betreffende soorten in stand te blijven; er mag ook geen tijdelijke achteruitgang zijn.

Dienst Regelingen beoordeelt dan of de maatregelen voldoende zijn en of er inderdaad geen ontheffing nodig is. Wanneer Dienst Regelingen akkoord is, wordt een formeel besluit toegestuurd waarin is aangegeven dat met inbegrip van de maatregelen geen ontheffing nodig is.

In tabel 7-1 is de score van de effecten op de beschermde soorten weergegeven.

Tabel 7-1: Eindscore effect beschermde soorten.

Flora- en faunawet en Rode Lijstsoorten		
Soortgroep	Beoordeling	Opmerkingen
Flora	-	Ontheffing aanvragen blauwe zeedistel
RL-soorten	-	
Zoogdieren	-	Variant tramtracé leidt niet tot extra negatieve beoordeling.
Vleermuizen	-	Opstellen mitigatieplan en aanvragen ontheffing
Zeezoogdieren	-	Opstellen mitigatieplan en aanvragen ontheffing
Broedvogels	-	
Amfibieën en reptielen	-	Opstellen mitigatieplan en aanvragen ontheffing

Varianten

De variant 'walstroom' binnen het plan leidt niet tot een andere beoordeling. De varianten tramtracé en extra programma noordelijk havenhoofd leiden tot dezelfde effecten op het leefgebied van streng beschermde soorten maar de kansen voor ontwikkeling van nieuw leefgebied is bij beide varianten kleiner omdat er meer verhard oppervlak komt. Zo verdwijnt voor het tramtracé de geplande groenstrook in het plan aan de rand van het Westduinpark.

De varianten voor de verbinding tussen het Noordelijk en Zuidelijk Havenhoofd leiden niet tot een andere beoordeling van het plan ten aanzien van het leefgebied van beschermde soorten.

Uitvoerbaarheid Scheveningen Haven

Vanuit de Flora- en faunawet zijn er geen belemmeringen voor de uitvoering van de Scheveningen haven, mits gepaste mitigerende maatregelen worden genomen.

Toets gemeentelijke beleid

Door het voornemen worden geen belangrijke bestaande natuurwaarden in de vorm van flora, fauna, waardevolle bomen, etc. aangetast. Toch is er sprake van aantasting van functies van het plangebied voor beschermde soorten. Dit effect is in strijd met het natuur- en groenbeleid (behoud beschermde soorten en verbeteren natuurwaarden), maar hiervoor zijn maatregelen voorgesteld zodat deze strijdigheid wordt opgeheven.

Zorgplicht

In het licht van de bescherming van inheemse plant- en diersoorten zoals vastgelegd in de Flora- en faunawet moet, voorafgaande en tijdens de uitvoering van werkzaamheden, nadrukkelijk rekening worden gehouden met alle aanwezige soorten in een gebied. Dit is in de Flora- en faunawet verankerd middels de zogenaamde 'zorgplicht'. Deze houdt in dat, in alle redelijkheid, handelingen en werkzaamheden worden verricht of juist worden gelaten om schade aan plant- en diersoorten te voorkomen. Onderstaande maatregelen dienen uitgevoerd te worden in het kader van de Zorgplicht. De maatregelen dienen te worden meegenomen in de borging- en evaluatieparagraaf en in de aanbesteding.

- Bij de werkzaamheden dient ecologische begeleiding te zijn van een deskundige om de werkzaamheden uit te kunnen voeren en de maatregelen te kunnen borgen. De begeleider dient in te kunnen spelen op de aanwezige flora en fauna.
- Zoveel mogelijk achteruit werken en werken met zo min mogelijk werkpaden, zodat dieren de kans krijgen om alsnog te vluchten.
- Werkzaamheden worden zoveel mogelijk geclusterd uitgevoerd zodat vluchten echt mogelijk is.
- De gecombineerde werkzaamheden zoveel mogelijk uitvoeren in 'blokken' binnen het werkgebied, zodat de rust zo snel mogelijk terug kan keren in het gebied.
- Soorten uit de tabel 1 of 2 (of tabel 3), bijvoorbeeld amfibieën of zoogdieren mogen tijdens het werk worden verplaatst naar een geschikt gebied leefgebied in de directe omgeving, mits dit op een diervriendelijke manier gebeurt.
- Vestiging van broedvogels en/of tabel-1 of -2 (of -3) soorten wordt door middel van preventieve maatregelen voorkomen. Broedvogels en tabel-1 of -2 (of -3) soorten die zich al hebben gevestigd, worden niet verjaagd.

7.5 Biodiversiteit

Effectbeschrijving

Uit de beoordeling van de Flora- en Faunawet (paragraaf 7.3) is gebleken dat de aanleg van Scheveningen Haven leidt tot een lichte achteruitgang van de verschillende soortgroepen in de omgeving die onder de Flora- en Faunawet vallen of op de Rode Lijst als beschermd zijn opgenomen. Het plangebied bestaat nu voornamelijk uit verharding asfalt, klinkers en beton. De planontwikkeling brengt echter ook verschillende kansen met zich mee. Als bij de inrichting rekening wordt gehouden met diverse groenstroken wordt de kans op verschillende flora al aanzienlijk groter (zie alinea kansen voor biodiversiteit).

Varianten

De variant 'walstroom' binnen het plan leidt niet tot een andere beoordeling. De varianten tramtracé en extra programma noordelijk havenhoofd hebben hetzelfde negatief effect op biodiversiteit (door het verlies aan leefgebied voor streng beschermde soorten), daarnaast zijn de kansen voor biodiversiteit bij beide varianten kleiner omdat er meer verhard oppervlak komt.

De varianten voor de verbinding tussen het Noordelijk en Zuidelijk Havenhoofd leiden niet tot een andere beoordeling van het plan ten aanzien van biodiversiteit.

Kansen voor biodiversiteit

Zoals afgesproken in Aichi, Japan in 2010 en herbevestigd in 2012, dient de snelheid van het verlies aan biodiversiteit in 2020 minstens te zijn gehalveerd. Ook Nederland heeft deze afspraken ondertekend. Enkele doelen zijn hiervoor gespecificeerd waar, bij de aanleg en inrichting van Scheveningen Haven, op ingehaakt kan worden. De gemeente Den Haag is betrokken bij deze doelstellingen omtrent biodiversiteit en heeft de ambitie om de mogelijkheden hiervoor en voor de natuur in zijn algemeenheid bij de inrichting van de haven waar mogelijk te benutten. Door in het onderhavige rapport invulling te geven aan de mogelijkheden en kansen voor biodiversiteit wordt het onderwerp meer betrokken bij planvorming en beleid en wordt reeds een stap richting de internationale gespecificeerde doelstellingen (doel A) gezet. Een andere internationale doelstelling waar de inrichting van Scheveningen Haven invulling aan kan geven is het doel om de biodiversiteit minder onder druk te zetten en, wat met name interessant is voor onderhavig project, duurzaam te onderhouden (doel B).

Zoals is gebleken uit de effectbeoordeling in is er in het plangebied geen sprake van een rijke biodiversiteit en scoort deze derhalve laag. Om de biodiversiteit een impuls te geven zijn er bij de (her)inrichting van het plangebied mogelijkheden om biotopen en daarbij samenhangend, de biodiversiteit (duurzaam) te versterken (en zo een positief effect te geven aan de natuurwaarden).

Groen langs infrastructuur

Om de wegbermen een impuls voor de biodiversiteit te geven kunnen enkele natuurvriendelijke maatregelen worden toegepast. Doordat het plangebied aan de kust ligt is het zeer geschikt voor

pioniersoorten. Indien de aanwezige bermen met schraal zand worden aangelegd biedt ontstaan hier geschikte biotopen voor deze soorten en zal de soortenrijkdom toenemen.

Groen in de woonwijk

Bij de inrichting van de woonwijk kunnen groene elementen worden toegevoegd waardoor de soortenrijkdom toeneemt. Hierbij kan gedacht worden aan lijnvormige elementen die als vliegrouwe fungeren voor vleermuizen, vlindertuinen, natuurlijke bermen en groenstroken, het creëren van nestlocaties voor vogels en vaste verblijfplaatsen van vleermuizen. In de huidige situatie zijn er bijna geen groene elementen aanwezig. Het toevoegen van groen in de wijk zal dus relatief snel een meerwaarde aan biodiversiteit opleveren. De groenelementen kunnen dienen als stapstenen voor soorten voor verdere verspreiding langs de kust (stapstenen).

Groen langs de Houtrustdijk

In de planvorming is een groenstrook langs de Houtrustdijk opgenomen. Deze strook kan mogelijk geschikt worden gemaakt als leefgebied van de rugstreeppad en/of de zandhagedis.

Tijdelijke natuur

Door omstandigheden kan het zich voordoen dat het maanden tot jaren duur voordat in de aanlegfase daadwerkelijk de schop in de grond gaat op braakliggende terreinen. Vaak ontwikkelt zich hier spontaan natuur en ontstaat er een aantrekkelijk leefgebied voor planten en dieren. Tijdens de aanlegfase kan zich tijdelijke natuur ontwikkelen (dit kan al binnen enkele weken). Allerlei pioniersoorten profiteren hiervan en verspreiden zich in de wijde omgeving. Ook kan er op de zanddepots een leefgebied voor de rugstreeppad ontstaan. De opwaardering van een stuk braakliggend terrein kan bijdragen aan de instandhouding van de rugstreeppad. Daarnaast kan het plangebied als tijdelijke opvang' functioneren voor rugstreeppadden en orchideeën van terreinen die moeten wijken voor industrie. Verder blijken ook andere pionier soorten het terrein vlot te hebben ontdekt en kunnen van hieruit weer verder de regio bevolken.

Groen langs het afvoerkanaal

In de huidige situatie is sprake van een doodlopende watergang nabij de monding in de haven. Hier zijn mogelijkheden om een groenzone te ontwikkelen.

Toets gemeentelijke beleid

Het voornemen heeft een beperkt negatief effect op de biodiversiteit. Dit effect is in strijd met het groenbeleid dat er op gericht is om de biodiversiteit te vergroten. Er zijn mogelijkheden om het effect te beperken en de inrichting te optimaliseren zodat het negatieve effect op de biodiversiteit ongedaan kan worden gemaakt. Dan is er geen strijdigheid meer met het gemeentelijke beleid.

8 Conclusies

De voorgenoemde ontwikkelingen binnen Scheveningen Haven hebben negatieve effecten op de EHS, Natura 2000, beschermde soorten en biodiversiteit. Het plan biedt wel kansen om effecten te beperken of een positieve bijdrage te leveren aan de natuurwaarden in het studiegebied. Voor Groen in de wijk scoort het plan positief.

De beoordeling van het plan en de varianten binnen het voorkeursalternatief zijn weergegeven in onderstaande tabellen. De varianten leiden niet tot een wezenlijke verandering in de beoordeling (meestal dezelfde beoordelingsscore). Alleen bij de variant 'tramtracé' scoort het plan bij 'groen in de wijk' minder positief (+).

Tabel 8-1: Overzicht effecten en kansen om dit binnen het plan op te lossen.

<i>Toetsingscriterium</i>	<i>Beoordeling plan</i>	<i>Toetsing of plan voldoet aan gemeentelijk beleid?</i>
Groen in de wijk	++	Ja
Ecologische Hoofdstructuur	--	Nee, is strijdig met gemeentelijke beleid (versterken natuurwaarden)
Beschermde soorten	-	ja, mits mitigerende maatregelen genomen worden
Natura 2000	--	ja, mits mitigerende maatregelen genomen worden
Biodiversiteit	-	ja, indien kansen benut worden

Tabel 8-2: Overzicht effecten en varianten binnen het plan

Varianten	Groen in de wijk	EHS	Beschermde soorten	Natura 2000	Biodiversiteit
Tramtracé	Minder ruimte voor groenzone. Groenstrook rand Natura 2000-gebied verdwijnt.	Extra verstoring	Extra verstoring	Extra verstoring	Minder ruimte voor biodiversiteit te ontwikkelingen
Walstroom	nvt	Beperking verstoring	Beperking verstoring	Beperking verstoring	nvt
Extra programma Noordelijk havenhoofd	Minder ruimte voor groen	Extra verstoring, minder dan tramtracé omdat deze mensen niet richting duinen gaan	Extra Verstoring, minder dan tramtracé omdat deze mensen niet richting duinen gaan	Extra verstoring, minder dan tramtracé omdat deze mensen niet richting duinen gaan	Minder ruimte voor groen

Tabel 8-3: Overzicht effecten van de varianten voor de verbinding van het Noordelijk en Zuidelijk Havenhoofd

Variantenverbinding noordelijk en zuidelijk havenhoofd	Groen in de wijk	EHS	Beschermde soorten	Natura 2000	Biodiversiteit
Geen verbinding	Geen effect	Geen effect	Geen effect	Geen effect	Geen effect
Pont	nvt	Toename recreanten tov VKA 1)	Beperkte toename verstoring leefgebied zeehonden en bruinvis 2)	Toename recreanten tov VKA	nvt
Brug	nvt	Toename recreanten tov VKA	Geen effect in gebruiksfase (verstoring in aanlegfase)	Toename recreanten tov VKA	nvt
Tunnel	nvt	Toename recreanten tov VKA	Geen effect in gebruiksfase (verstoring in aanlegfase)	Toename recreanten tov VKA	nvt
Kabelbaan	nvt	Toename recreanten tov VKA	Zeer beperkte invloed op trekvogels	Toename recreanten tov VKA	nvt

1) toename recreanten in het duingebied is beperkt ten opzichte van de situatie zonder verbinding zodat deze varianten niet leiden tot een andere effectbeoordeling. De meeste mensen die de haveningang zullen oversteken, zullen met name gericht zijn op de faciliteiten in het plangebied.

2) ten opzichte van de actuele vaarbewegingen van en naar de haven is de aanwezigheid van een pont een zeer beperkte toename van de verstoring. Dit leidt niet tot een andere beoordeling.

In volgende tabellen is een overzicht gegeven van kansen binnen het plan om effecten te voorkomen of natuur te versterken, tabel 8-4 is gekoppeld aan de te verwachten effecten, tabel 8-5 gaat in op extra kansen.

Tabel 8-4: Overzicht maatregelen in relatie tot Nb-wet, EHS en Ffwet

Beschermde soort/gebied	Effect	Effect op	Maatregelen om effecten te voorkomen of te beperken
Westduinpark & Wapendal Meijendel & Berkheide	Stikstofdepositie	H2130 Grijze duinen	Begrazing in (MB) en plaggen, maaien en verwijderen exoten (WW)
Westduinpark & Wapendal	Recreatie (in zenderpark)	Habitattypen	Verwijderen paden, gericht aanplanten duindoorn, beperken opp nieuw pad, verwijderen bovengrondse elementen
	Geluid, licht en mechanische effecten	Typische soorten	Werkzaamheden overdag uitvoeren en buiten het broedseizoen, voorwaarden stellen aan heiwerkzaamheden. Rijroutes en depots zo ver mogelijk weg van Natura 2000-gebied.
EHS	Recreatie, verstoring	wezenlijke waarden	zie maatregelen N2000
Flora- en faunawet (beschermde soorten)	Ruimtebeslag	blauwe zeedistel	Verplaatsen
	Ruimtebeslag/verstoring	vaste verblijfplaats gewone dwergvleermuis	alternatieve verblijfplaatsen in de omgeving realiseren
			sloop gebouwen, rekening houdend met kwetsbare periode
			in buurt verblijfplaats die behouden blijft niet 's nachts werken
	Geluid	zeehonden en bruinvis	heien verloopt via slow start
	Ruimtebeslag	jaarrond beschermde vogels	indien aanwezig: werken in de periode september t/m maart

	Verstoring/ruimtebeslag	rugstreeppad, zandhagedis	aanbieden nieuwe verblijfplaats mus
			Voorkomen dat geschikt gebied ontstaat
			leefgebied uitrasteren
	Ruimtebeslag/verstoring	Alle beschermde soorten (zorgplicht)	Overzetten
			rekening houden met broedvogels en algemeen voorkomende amfibieën en zoogdieren

Tabel 8-5: Extra kansen voor natuur binnen het plan (geen verplichte maatregelen).

Beschermde gebieden	Kansen voor ontwikkeling
Natura 2000 / EHS	Om de beleving van de duinen te bevorderen kan gedacht worden aan een uitkijktoren boven de duinen aan de rand van het plangebied.
	Stimuleren dat de doorgang naar het strand vooral ter hoogte van het plangebied mogelijk is en voorkomen dat bezoekers het Westduinpark gebruiken als doorgang naar het strand.
	Stimuleren verkeer van en naar de strandpaviljoens langs de randen van de duingebieden en er niet dwars doorheen.
	Realiseren speelgelegenheden in zone tegen woongebied aan.
	Gebruik gerichte verlichting om uitstraling naar het duingebied te vermijden.
	Inrichting groene zone(s) met inheemse soorten.
	Het duin tussen het Natura 2000-gebied en de toekomstige hotellocatie kan zo veel mogelijk natuurlijk worden ingericht en beheerd.
	Stimuleren gebruik parkeergarages en het gebruik van openbaar vervoer (tram).
	Groene daken aanleggen op parkeergarages
	Actief opheffen van wilde paden door begin en einde onzichtbaar te maken (aanplant duindoornstruwelen).
	H2150 Duinheiden met struikhei: Extra begrazen, plaggen, chopperen, maaien en branden
	H2160 Duindoornstruwel: extra Kappen, dynamisch kustbeheer
	H2180C Duinbossen: extra maatregelen als bekalken, hydrologisch herstel, ingrijpen in soortensamenstelling, selectief dunnen
Beschermde soorten	Kansen voor ontwikkeling
Flora	Meer groenontwikkeling toelaten in het plangebied.
Zoogdieren	Creëren corridor door het plangebied waardoor de verbinding van de natuurgebieden langs de kust wordt versterkt.
Vleermuizen	Aanleg vleermuiskasten, ruimte laten achter shingels, ruimte bij uitbouw, ruimte achter metselwerk, toegang onder dakpannen, toegang tot spouwmuren.
	Aanplanten lijnvormige elementen.
Zeezoogdieren	Ontwikkeling zandbanken voor de kust.
	Aanleg uitkijktoren / natuureducatie platform.
Broedvogels (jaarrond)	Extra verblijfplaatsen creëren in de nieuwbouwwoningen.
Biodiversiteit	Toevoegen lijnvormige elementen
	Versterken groenstructuren in de woonwijk.
	Inrichting strook langs de Houtrustweg voor de rugstreeppad en/of zandhagedis.
	Ontwikkeling van tijdelijke natuur toestaan tijdens de aanlegfase.

9 Leemten in kennis en aanzet evaluatieprogramma

Leemten in kennis

Dit achtergrondrapport bij het MER kent een aantal leemtes in kennis. Deze leemtes zijn niet bepalend voor de te maken keuzes, maar dienen nog ingevuld te worden om in vervolgtrajecten een gedetailleerde uitwerking van de te nemen mitigerende maatregelen mogelijk te maken. Onderstaand worden deze toegelicht:

- De verspreiding van enkele streng beschermde soorten (vleermuizen, zandhagedis en huismus) is niet volledig c.q. gebiedsdekkend beschikbaar, zodat het effect op deze soorten globaler is beschreven. Door de uit te gaan van een worst case (gebied is leefgebied voor desbetreffende soort) is de verwachting dat alle effecten in beeld zijn en bij de besluitvorming kunnen worden betrokken.

Aanzet evaluatieprogramma

Een (wettelijk verplichte) evaluatie van de voorgenomen activiteiten vindt plaats na realisatie. De wijze waarop deze evaluatie wordt aangepakt, wordt in vervolgprocedures nader uitgewerkt.

Aandachtspunten vanuit natuur zijn:

- De effectiviteit van de mitigerende (beheer)maatregelen;
- De mate van verstoring in de duingebieden en van trekroutes;
- De mate van verstoring van de hoteltoeren (op trekbewegingen);
- De natuurwaarden die tot ontwikkeling komen in het plangebied, met name ook indien ruimte wordt gemaakt voor het ontstaan van tijdelijke natuur.

Bronnen

- **Aqua-Terra Nova 2008.** Eco-effectscan Norfolk evenemententerrein te Den Haag. In opdracht van de gemeente Den Haag.
- **H.F. van Dobben, R. Bobbink, D. Bal en A. van Hinsberg, 2012.** Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en leefgebieden van Natura 2000. Wageningen, Alterra, Alterra-rapport 2397 2397. 68 blz.; 1 fig.; 3 tab.; 21 ref.
- **Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland, 2012.** Natuurbeheerplan 2013 Zuid-Holland. Vastgesteld 25 September 2012.
- **Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland, 2011.** Visie op Zuid-Holland - Verordening Ruimte, actualisering 2011.
- **Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland, 2012.** Visie op Zuid-Holland Provinciale Structuurvisie, Concept- Actualisering 2012.
- **Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland, 2011.** Visie op Zuid-Holland - Verordening Ruimte, herziening 2011. Compensatiebeginsel natuur, recreatie en landschap.
- **Gemeente Den Haag, 2005.** Structuurvisie Den Haag 2020, 'Wereldstad aan Zee'.
- **Gemeente Den Haag, 2005.** Groenbeleidsplan voor het Haagse Groen 2005 – 2015 'Groen kleurt de stad'.
- **Gemeente Den Haag Dienst Stadsbeheer Openbare ruimte en groen. November 2009.** Projectplan verbetering natuurkwaliteit Westduinpark en Bosjes van Poot. Periode 2010 - 2015.
- **Helmer W., Limpens H.J.G.A. & W. Bongers (1987);** Handleiding voor het inventariseren en determineren van Nederlandse vleermuissoorten.
- **Limpens H.J.G.A., Twisk P. & G. Veenbaas (2004);** Met vleermuizen overweg. Uitgave Dienst Weg- en Waterbouwkunde, Delft en de vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming.
- **Meijden, R. van der (2005);** Heukels' Flora van Nederland. Wolters-Noordhoff
- **Ministerie van LNV (2004);** Besluit Rode lijsten flora en fauna.
- **Ministerie van LNV (2009);** Besluit Geactualiseerde Rode lijsten flora en fauna. 28 augustus 2009
- **SOVON (2002);** Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2000. Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey Nederland, Leiden.
- **Provincie Zuid-Holland 2011.** Ontwerpbeheerplan bijzondere natuurwaarden Westduinpark & Wapendal.
- **Provincie Zuid-Holland 2012.** Ontwerpbeheerplan bijzondere natuurwaarden Solleveld & Kapittelduinen.
- **Royal HaskoningDHV 26 maart 2012.** Voortoets bouw- en gebruiksfase Scheveningen Haven. Toetsing aan de Natuurbeschermingswet. In opdracht van de Gemeente Den Haag.
- **Weeda E.J. Westra R., Westra Ch. & T. Westra (1985-1994);** Nederland oecologische flora: wilde planten en hun relaties, deel 1 t/m 5.

Internetbronnen:

www.denhaag.nl
www.telme.nl
www.vlindernet.nl
www.zoogdiervereniging.nl
www.ndff-ecogrid.nl
www.vleermuisindestad.nl

www.floron.nl
www.vleermuis.net
www.waarneming.nl
www.piscaria.nl